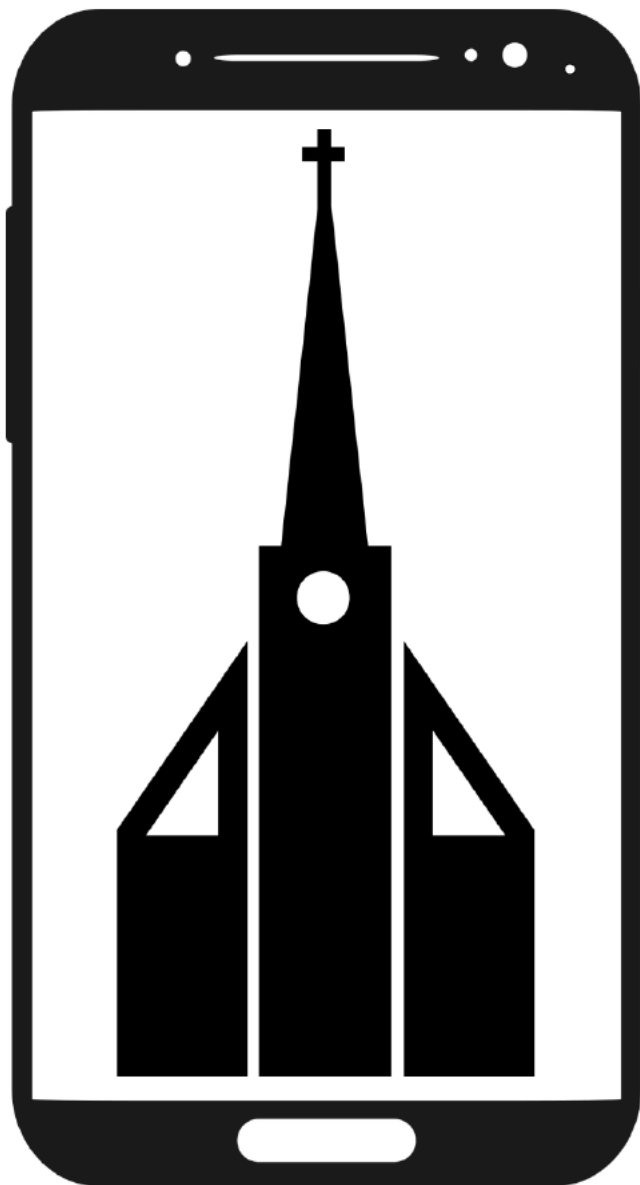

De invloed van media

Een onderzoek naar de invloed van media op de opvattingen van jongeren onder de bevindelijk gereformeerden

Machiel Copier

Academie Journalistiek

Een onderzoek naar de praktijk

15.017 woorden

1 augustus 2017

"Dit afstudeeronderzoek is ingediend om te voldoen aan de eisen van de hbo-bachelor Journalistiek."

"Christelijke Hogeschool Ede / Ede Christian University of Applied Sciences, 2017"

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

"Dit afstudeeronderzoek is een origineel werk dat beschikbaar is gesteld aan de Christelijke Hogeschool Ede / Ede Christian University of Applied Sciences om naar eigen oordeel te vermenigvuldigen of te verspreiden via bibliotheken en databases.

Plaats, Datum: Amersfoort, 1 augustus

Handtekening:

Inhoudsopgave

Inleiding		pag. 4
Synopsis		pag. 6
Hoofdstuk 1 Literatuuronderzoek		pag. 7
- 1.1 Wat verstaan we onder de bevindelijk gereformeerden?	Pag. 7	
- 1.2 Wat zijn voor de bevindelijk gereformeerden belangrijke ethische kwesties?	Pag. 10	
- 1.3 Is het mediagebruik onder bevindelijk gereformeerde jongeren anders dan onder Nederlandse jongeren in het algemeen?	Pag. 14	
- 1.4 Welke invloed heeft mediagebruik op de opvattingen van mensen?	Pag. 17	
Hoofdstuk 2 Verantwoording van de methodologie		pag. 21
Hoofdstuk 3 Analyse		pag. 24
Hoofdstuk 4 Conclusie		pag. 35
Dankwoord		pag. 37
Referenties		pag. 38
Bijlage 1 Artikel Refoweb (bruikbaar resultaat)		pag. 42
Bijlage 2 Interview met Gijsbert Bouw		pag. 44
Bijlage 3 Interviews met jongeren op het Driestar College		pag. 47
Respondent 1	pag. 47	
Respondent 2	pag. 55	
Respondent 3	pag. 62	
Respondent 5	pag. 71	
Respondent 6	pag. 78	
Respondent 7	pag. 87	
Respondent 8	pag. 94	
Respondent 9	pag. 102	
Respondent 10	pag. 110	

Inleiding

Al zolang als verschillende mediavormen bestaan, bestaat er binnen de wereld van de bevindelijk gereformeerden discussie over de vraag hoe ze hiermee om moeten gaan. Zo was er discussie over de radio, toen over de televisie en de afgelopen twee decennia over het internet. Leden van de Gereformeerde Gemeente in Dordrecht mochten in 1996 zelfs niet aan het avondmaal deelnemen als ze een internetaansluiting hadden (Lieburg, 2014). Ook vandaag de dag wordt er door bevindelijk gereformeerden opgeroepen om op te passen met het gebruik van internet. Zo schrijft dominee M. van Reenen in een artikel in het *Reformatorisch Dagblad*, uit mei 2017, dat de bevindelijk gereformeerden afstand van het internet moeten bewaren en zichzelf niet moeten laten meeslepen in de afhankelijkheid ervan. In een artikel in *Trouw*, uit oktober 2016, wordt beschreven hoe de gereformeerde wereld bang is dat de toegang van jongeren tot ongefilterd internet de zuil van binnenuit uitholt. De cijfers van het filterbedrijf KlikSAFE, die laten zien dat 95 procent van de reformatorische jongeren toegang heeft tot het volledige internet, zorgen voor angst onder oudere geloofsgenoten (Klaasse, 2016). Deze toegang tot het internet en de angst van de ouderen hierover maken het interessant om de daadwerkelijke invloed van deze media op de bevindelijk gereformeerde jongeren te onderzoeken.

Journalistieke relevantie

Verschillende mediaplatformen in Nederland hebben moeite met het bereiken van jongeren. Zo lukt het onder andere de *Nederlandse Publieke Omroep* niet om de jonge kijkers aan zich te binden. De reden die hiervoor wordt gegeven is dat er simpelweg te weinig jongeren naar de televisie kijken (Kloosterman, 2016). Naast de NPO hebben ook papieren dagbladen moeite om jongeren aan zich te binden. De jongeren zijn zeker wel op zoek naar nieuws maar halen dat op andere plekken zoals blijkt uit onderzoek van Nico Drok en Fifi Schwarz onder meer dan duizend Nederlandse jongeren (Drok & Schwartz, 2010). Ook christelijke journalistieke platformen krijgen het niet voor elkaar om een jong publiek aan zich te binden. Zo zien de *Evangelische Omroep* en het *Nederlands Dagblad* dat jongeren hun oude platformen bijna niet weten te vinden. Voor hen de reden om gezamenlijk met een nieuw online platform te komen met de naam *Dag6*. Op dit platform komt journalistieke content die jongeren moet gaan bereiken (Kist, 2017).

Ook de hoofdredacteur van het *Reformatorisch Dagblad* (RD) Steef de Bruijn ziet een communicatiekloof tussen jongeren en ouderen. Hij stelt dat jongeren op een andere manier communiceren. De jongeren willen niet vanuit een krant een mening opgelegd krijgen maar willen argumenten zien. Jongeren nemen volgens De Bruijn niet klakkeloos een gewoonte over omdat dat nou eenmaal een traditie is. De Bruijn wil als hoofdredacteur dan ook dat de krant anders gaat schrijven. Het schrijven moet meer gericht worden tot jongeren. De Bruijn hoopt op deze manier de jongeren beter te bereiken (Toor, 2017). Dit onderzoek geeft een inkijkje in het leven van bevindelijk gereformeerde jongeren en geeft een beeld van hoe deze jongeren tot hun opvattingen komen. Aangezien de bevindelijk gereformeerden behoren tot de achterban van het RD, is dit beeld voor hen heel nuttig om te ontdekken hoe ze hun schrijven het beste aan kunnen passen aan de bevindelijk gereformeerde jongeren. Dit gegeven geeft dit onderzoek zijn journalistieke relevantie. Het helpt de redactie van het RD, maar ook andere media met vergelijkbare doelgroepen, hun jonge doelgroep beter te begrijpen.

Doel onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om te bepalen of er invloed van media is op bevindelijk gereformeerde jongeren. Dit wordt onderzocht aan de hand van een aantal cruciale ethische zaken die voor bevindelijk gereformeerden heel belangrijk zijn. De hoofdvraag die hierbij wordt beantwoord is: Welke invloed heeft het mediagebruik van bevindelijk gereformeerde jongeren op hun opvattingen aangaande de ethische kwesties die voor bevindelijk gereformeerden erg belangrijk zijn? Deze vraag wordt beantwoord door een kwalitatief onderzoek te doen, door middel van een aantal diepte-interviews.

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zullen vanuit de literatuur eerst de volgende deelvragen worden beantwoord:

- Wat verstaan we onder de bevindelijk gereformeerden?
- Wat zijn voor de bevindelijk gereformeerden belangrijke ethische kwesties?
- Op welke manier verhoudt het mediagebruik onder bevindelijk gereformeerde jongeren zich ten opzichte van Nederlandse jongeren in het algemeen?
- Welke invloed heeft mediagebruik op de opvattingen van mensen?

Inhoud per hoofdstuk

Het onderzoek bestaat uit een viertal hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk worden door middel van literatuuronderzoek de bovenstaande vier deelvragen beantwoord. Er zal een beeld geschetst worden van de bevindelijk gereformeerden en hun mediagebruik. Ook zal er beschreven worden wat we weten uit eerder onderzoek over de invloed van media. In het tweede hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek beschreven. Hier is te lezen waarom er bepaalde keuzes zijn gemaakt. In het derde hoofdstuk worden de gegevens van het onderzoek geanalyseerd en op grond daarvan wordt er in het vierde hoofdstuk een conclusie getrokken.

Veronderstelling

De media hebben invloed op de opvattingen van bevindelijk gereformeerde jongeren. Toch zal de directe sociale omgeving van de jongeren, en dan met name de ouders, de meeste invloed hebben op deze opvattingen. De invloed die de media vooral hebben is dat de jongeren met meer begrip kijken naar mensen met andere (niet-religieuze) overtuigingen.

Synopsis

Dit is een onderzoek naar de praktijk waarbij gebruik is gemaakt van kwalitatief onderzoek. Door middel van diepte-interviews, onder scholieren op een reformatorische middelbare school, is onderzocht wat de invloed is van media op bevindelijk gereformeerde jongeren. Hierbij is vooral gekeken naar ethische onderwerpen, zoals die voor de bevindelijk gereformeerden belangrijk zijn. Deze onderwerpen die uit de literatuur naar voren kwamen zijn: abortus, euthanasie, homoseksualiteit en seks voor het huwelijk.

Uit bijna alle interviews komt naar voren dat de ouders en hun omgeving de grootste invloed hebben op de jongeren. Hun mening is vooral gebaseerd op wat ze van hun ouders mee hebben gekregen. Hierbij worden vaak argumenten genoemd vanuit de Bijbel. Ook de media hebben invloed op hun meningsvorming. De jongeren geven aan dat ze door items over deze ethische onderwerpen niet zomaar van opvatting zullen veranderen maar dat ze wel anders gaan kijken naar mensen met een andere opvatting. De conclusie mag zijn dat jongeren door media niet zomaar van mening veranderen, maar wel empathie krijgen voor mensen met een tegenovergestelde opvatting.

Tijdens de interviews met de jongeren werden ook twee video's getoond waarin werd gesproken over euthanasie en homoseksualiteit. Hierbij viel het op dat jongeren op het eerste item dat over homoseksualiteit ging, en dat luchtig en grappig was, geïrriteerd reageerden. De tweede video, waarin een persoonlijk verhaal te zien was over een opa die euthanasie pleegde, bracht een meerderheid van de jongeren aan het twijfelen over hun eigen opvatting over dit onderwerp. Ze lieten duidelijk merken mee te leven met de personen in de video. De conclusie die hier uit getrokken mag worden is dat een persoonlijk verhaal veel meer invloed heeft op de meningsvorming van de jongeren dan een luchtig en grappig item. Dit laatste wekt alleen irritatie op.

Sleutelwoorden: bevindelijk gereformeerden, jongeren, meningsvorming, invloed media, reformatorisch, ethiek

Hoofdstuk 1: Literatuurstudie

1.1 Wat verstaan we onder de bevindelijk gereformeerden?

Doordat de gereformeerde kerken in Nederland meerdere keren gesplitst of juist samengevoegd zijn, onderscheiden G. Dekker en J. Peters (1989) in hun onderzoek vijf groepen binnen de gereformeerde kerken: de synodaal-gereformeerden, de vrijgemaakt gereformeerden, de christelijk gereformeerden, de bevindelijk gereformeerden en de hervormd gereformeerden. In deze paragraaf zal beschreven worden in welke kerken de bevindelijk gereformeerden vooral te vinden zijn en zal er een inschatting worden gemaakt van de omvang van deze groep. Tot slot zal er een signalement van de bevindelijk gereformeerden gegeven worden.

De Gereformeerde Gemeenten en Oud Gereformeerde Gemeenten vormen samen met een gedeelte van de Hervormde Kerk en een gedeelte van de Christelijk Gereformeerde Kerk de bevindelijk gereformeerden (Dekker & Peters, 1989, pp. 32-33). Ook socioloog C.S.L. Janse gebruikte voor zijn proefschrift *Bewaar het pand* uit 1985, waarin hij schrijft over de bevindelijk gereformeerden, na verschillende overwegingen deze term om deze groep mensen te duiden (Janse, 2016). Volgens dominee M. Golverdingen (2000) kunnen er echter ook buiten deze kerken bevindelijk gereformeerden gevonden worden. Het gaat hierbij dan om mensen die van harte instemmen met het gereformeerde belijden.

De bevindelijk gereformeerden zijn een groep christenen binnen het Nederlandse protestantisme. In de zeventiende en achttiende eeuw werden de protestantse kerken steeds meer één met de bovenlaag van de bevolking. Hierdoor kreeg de kerk een burgerlijk karakter. De nadruk kwam te liggen op deugdzaamheid, rust en redelijkheid. De predikanten verruilden de gereformeerde orthodoxie voor een redelijke godsdienst, waarin ook het verlichtingsdenken doordrong. Tegelijkertijd kwam echter ook de beweging van de Nadere Reformatie op. Deze gelovigen zochten juist naar een intense gevoelsmatige geloofsbeleving en naar praktische richtlijnen voor een Godzalig leven. Ook verzetten zij zich tegen het opkomend verlichtingsdenken. Belangrijke namen binnen deze beweging waren Gisbertus Voetius, Wilhelmus á Brakel en John Bunyan. Hun werken staan onder de bevindelijk gereformeerden van vandaag de dag nog steeds hoog aangeschreven. Het bekendste hiervan is waarschijnlijk *De christenreis naar de eeuwigheid* van Bunyan (Stoffels, 1995, pp. 48-51). Dat deze werken voor de bevindelijke gereformeerden nog steeds belangrijk zijn constateert ook universitair docent historische pedagogiek John Exalto (2009). Hij stelt dat deze werken nog regelmatig worden gelezen bij verenigingen en kerkelijke gemeenten die tijdelijk geen dominee hebben. Volgens Exalto vinden de bevindelijk gereformeerden troost en geestelijk voedsel in de werken van deze oudvaders.

In de negentiende eeuw liet deze stroming steeds meer van zich horen. Zo ontstond er binnen de gevestigde Hervormde Kerk, de nieuwe naam van de protestantse kerk sinds 1816, het Réveil wat teruggreep op het traditionele gereformeerde geloof en zich afzette

van het verlichtingsdenken (Stoffels, 1995). Dit hield in dat ze zich hard maakten voor het feit dat de complete Bijbel de waarheid was en legde ze er de nadruk op dat het noodzakelijk was om Jezus Christus persoonlijk te leren kennen (Golverdingen, 2006, pp. 33). Ook was er een groep die zich afzette van de Hervormde kerk. Zo stelde de kerkenraad van Ulrum in 1834 een acte van afscheiding en wederkeer op. Ze wilde geen gemeenschap meer hebben met de Nederlandse Hervormde Kerk, omdat deze volgens hen niet meer de juiste leer verkondigde. Dit was de eerste grote afsplitsing van de Hervormde Kerk die bekend is komen te staan als de Afscheiding (L. van Driel, 1990, pp. 11-18).

De tweede grote afsplitsing kwam in 1886. Deze afsplitsing wordt de Doleantie genoemd en stond onder leiding van Abraham Kuiper. Ook deze kerken wilden terugkeren naar de gereformeerde belijdenis. Deze belijdenis was volgens hen niet meer voldoende te vinden in de Hervormde Kerk. Kuiper voegt vervolgens in 1892 de mensen van de Afscheiding en de Doleantie samen en vormt zo de Gereformeerden Kerken. Vier gemeenten van de doleantie vonden de leer van Kuiper in strijd met de gereformeerde belijdenis en bleven apart bestaan. Deze gemeenten vormden de basis voor de Christelijk Gereformeerde Kerken. Een gedeelte van de Afscheidenen dat ook niet meeging met de samenvoeging vormt in 1907 samen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Deze gemeenten werden samengevoegd door de predikant G.H. Kersten. Drie gemeenten die met deze samenvoeging ook niet konden leven vormden samen de Oud Gereformeerden Gemeenten in Nederland (Dekker & Peters, 1989, pp. 19-22).

Onder de bevindelijk gereformeerden verstaan Dekker en Peters de Gereformeerde Gemeenten en de Oud Gereformeerde Gemeenten. Ze concluderen echter dat er ook bij de hervormd gereformeerden en de christelijk gereformeerden bevindelijke gelovigen te vinden zijn. Bij de hervormd gereformeerden worden zij vooral gevonden bij de aanhangers van de Gereformeerde Bond die werd opgericht in 1906. Dit is een groep die ook wil leven volgens de gereformeerde belijdenis maar zich niet wil afsplitsen van de Hervormde Kerk. Bij de christelijk gereformeerden worden de bevindelijk gelovigen vooral gevonden bij kerken rond het blad *Bewaar het Pand*. Dit blad zet zich in om te blijven bij de oude gereformeerde beginselen (Dekker en Peters, 1989, pp. 30-39). Volgens Janse (1985) kan ongeveer een vijfde of een zesde van de Christelijk Gereformeerde Kerken gerekend worden tot de bevindelijk gereformeerden.

Dekker en Peters (1989) rekenen dus een deel van de Hervormde Kerk en een gedeelte van de Christelijk Gereformeerde Kerken niet tot de bevindelijk gereformeerden. Ook de vrijgemaakt gereformeerden en de synodaal gereformeerden worden hier niet meer tot gerekend. Deze bevindelijkheid houdt volgens Dekker en Peters namelijk in dat er een sterk op het persoonlijk leven gericht geloofsleven is. Ze verenigen geloof en leven tot een eenheid. Janse (1985) stelt dat het begrip bevindelijk heel dicht bij het woord bekering ligt. Volgens hem is er een radicale bekering nodig in het leven van een bevindelijk gereformeerde. Alleen door deze en latere geestelijke ervaringen kan iemand zich een kind

van God noemen. Deze visie is bij de vrijgemaakte gereformeerden en de synodaal gereformeerden niet terug te vinden en daarom worden deze kerken niet tot de bevindelijk gereformeerden gerekend (Dekker & Peters, 1989).

Een deel van de gereformeerde hervormden heeft zich in 2004 echter toch afgesplitst van de Hervormde Kerk. De Nederlandse Hervormde Kerk ging namelijk samen met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelische-Lutherse Kerk. Zij werden samen de Protestantse Kerk van Nederland (PKN). Dit betekende voor een deel van de gereformeerde hervormden een breuk met de kerk zoals hij altijd was geweest. Zij zijn toen verder gegaan als Hersteld Hervormde Kerk (Hersteld Hervormde Kerk, 2004).

Samengevat zijn de bevindelijk gereformeerden voornamelijk te vinden in de verschillende Gereformeerden en Oud Gereformeerden Gemeenten, de Hersteld Hervormde Kerk en in gedeelten van de Hervormde en Christelijke Gereformeerde Kerk. Zij kenmerken zich door vast te houden aan het gereformeerde belijden. Deze gereformeerde belijdenis krijgt vorm in de drie formulieren van enigheid: De Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels waarin het persoonlijk geloof centraal staat.

Omvang en signalement

Janse (1985) stelt dat het niet eenvoudig is de totale omvang van de gereformeerde gezindte te berekenen. Vooral onder de hervormden is het namelijk moeilijk te bepalen wie er wel en wie er niet tot de bevindelijk gereformeerden gerekend kunnen worden. Daarom stelt hij dat als we een schatting willen maken van de omvang we dat het beste kunnen doen aan de hand van het stemaandeel van de Staatskundig Gereformeerde Partij (SGP). De SGP is namelijk duidelijk de partij van de bevindelijk gereformeerden. Het komt uiteraard voor dat mensen binnen de gezindte op een andere partij stemmen, maar het komt ook voor dat mensen van buiten de bevindelijk gereformeerden stemmen op de SGP. Volgens Janse gaat het echter bij beide gevallen om kleine aantallen. Het stemaandeel is al jaren rond de 2 procent en ook in 2017 kreeg de SGP 2,1 procent van de stemmen (Kiesraad, 2017). De bevolking in Nederland kent in 2017 ruim 17 miljoen inwoners (CBS, 2017). Als we er dus van uit gaan dat 2 procent hiervan tot de bevindelijk gereformeerden gerekend mag worden, gaat het om een groep met een omvang van 340.000 mensen. Deze mensen wonen voornamelijk in een smalle strook van de Zeeuwse eilanden via het platteland van Zuid-Holland en Utrecht naar de Betuwe, de Noord-Veluwe en de kop van Overijssel (Stoffels, 1995, pp. 83). Deze strook wordt vaak de Biblebelt genoemd (Pons, 2014).

Van de verschillende protestantse groepen staan de bevindelijk gereformeerden het verst af van de moderne cultuur. Dit komt omdat men een eigen dominante cultuur heeft. Deze eigen cultuur wijkt sterk af van de moderne cultuur. In analyses over de moderne samenleving en hun eigen positie daarin, overheersen bij de bevindelijk gereformeerden vaak de sombere geluiden. Men heeft sterk het gevoel van bedreiging door antichristelijke machten. In deze geseculariseerde samenleving, zo verwachten ze, zullen ze het steeds moeilijker krijgen. Ze zijn bezorgd over de hedendaagse ontwikkelingen. Ze constateren dat velen het geloof vaarwel zeggen en dat maar enkele stand houden (Stoffels, 1995, pp. 132-134).

De bevindelijk gereformeerden hebben verschillende eigen organisaties. Zo is de SGP over het algemeen de partij waarop gestemd wordt en wordt het *Reformatorisch Dagblad* als de meest verantwoorde krant gezien. Een ander belangrijk kenmerk is het handhaven van de zondagsrust. Op deze dag wordt er niet gewerkt en gaat velen twee keer naar de kerk. Tijdens deze kerkdiensten worden er, het liefst niet ritmisch, vrijwel uitsluitend psalmen gezongen. Door hun eigen cultuur is de gereformeerde gezindte goed herkenbaar. Zo dragen de vrouwen over het algemeen geen mannenkleding. Een rok heeft dus de voorkeur. Ook dragen vrouwen tijdens de kerkdienst een hoofddeksel (Janse, 1985, pp. 69-70). Ze typeren zich als een groep die heel sterk bij het geloof betrokken is. Veel sterker dan de overige protestanten en katholieken. Dit blijkt onder andere uit hun kerkbezoek dat tussen 1970 en 1992 zeer stabiel is gebleven, terwijl het bij de overige protestanten en katholieken sterk afnam. Daarnaast blijkt het uit hun opvattingen over bidden en wat ze belangrijk vinden in het leven. Zo vinden de mensen binnen de gezindte een sterk geloof het belangrijkste in het leven, terwijl bij de katholieken en overige protestanten goede gezondheid vooraan staat (Stoffels, 1995, pp. 86-89).

Wat betreft opleidingsniveau hebben de bevindelijk gereformeerden een behoorlijke inhaalslag gemaakt. Zo wijkt bij onderzoek in 1992 de deelname aan hoger onderwijs bijna niet meer af van de overige protestanten en rooms-katholieken. Ze zijn afkomstig uit milieus waarbij hun vaders op een beroepsprestigeschaal onder het landelijk gemiddelde scoorden, maar zichzelf onderscheiden zich hierin niet meer van de rest van de bevolking (Stoffels, 1995, pp. 84-85). Het percentage gehuwden blijft bij de bevindelijk gereformeerden behoorlijk constant en ligt rond de 80 procent. Dit is opmerkelijk omdat dit percentage bij buitenkerkelijken daalt. Het aantal samenwonende en alleenstaande personen neemt buiten de kerk snel toe. Samenwonen komt bij de bevindelijk gereformeerden helemaal niet voor en scheiden in verhouding heel weinig (Stoffels, 1995, pp. 85-86).

1.2 Wat zijn voor de bevindelijk gereformeerden belangrijke ethische kwesties?

In deze paragraaf zullen eerst de belangrijkste ethische kwesties behandeld worden aan de hand van onderzoeken die hier naar gedaan zijn. Daarna zullen enkele opiniemakers die zelf bij de bevindelijk gereformeerden horen aan het woord komen.

Vaccinaties en verzekeringen

Jarenlang deden de bevindelijk gereformeerden niet mee met vaccinaties en verzekeringen. Zij deden dit niet, omdat ze geloofden dat het in strijd was met het geloof in Gods voorzienigheid. Door hier wel aan mee te doen laat je zien dat je geen vertrouwen hebt in het pad dat God voor je bedoeld heeft. De laatste decennia zijn de opvattingen hierover steeds meer veranderd. Prominente figuren binnen de bevindelijk gereformeerde wereld gaven aan dat het een zaak is, waarover men verschillend kan oordelen en wat dus moet worden overgelaten aan het geweten van de mensen zelf. Sindsdien is er een duidelijke toename in het aantal vaccinaties onder de bevindelijk gereformeerden (Janse, 1985, pp. 240-245). Ook Stoffels (1998) constateert dat de traditionele afkeer van vaccinatie en verzekering aan het afbrokkelen is. Een meerderheid ziet verzekeren niet langer meer als een aantasting van het geloof in Gods voorzienigheid en meer dan de helft van de

bevindelijk gereformeerden vindt dat vaccinatie aangemoedigd moet worden. Janse constateert daarnaast een verschuiving op het gebied van kleding. Waar het dragen van mannenkleding door vrouwen binnen de gezindte altijd werd afgewezen neemt de jeugd dit niet over. De jeugd laat zich leiden door de heersende mode (Janse, 1985, p. 235).

Gezin

Stoffels (1995) constateert twee belangrijke strijdpunten bij de bevindelijk gereformeerden. Ten eerste is het gezin heel belangrijk. Ze zien het huwelijk en het gezin als hoeksteen van de samenleving. Dit is dan volgens hen ook niet bedacht door de mens, maar een scheppingsordening van God. Al tijdens het begin van de aarde, wat beschreven staat in Genesis, heeft God het huwelijk tussen man en vrouw ingesteld als samenlevingsvorm. Dit huwelijk is ook een weerspiegeling van de band van God met Zijn volk.

Vanuit verschillende werken die geschreven zijn door opinieleiders die tot de bevindelijk gereformeerden behoren laat Stoffels (1995) zien dat volgens deze auteurs een goed huwelijk te herkennen is aan trouw en stabiliteit. Een huwelijk, zoals de Bijbel het bedoeld heeft, wordt gekenmerkt door zelfverloochening en onbaatzuchtige liefde en is een verbond voor het leven. Scheiden wordt door de bevindelijk gereformeerden afgewezen. Ook Janse (1985) stelt dat echtscheiding door de bevindelijk gereformeerden alleen toelaatbaar wordt gevonden als er overspel door de huwelijkspartner heeft plaatsgevonden. Toch constateert hij een duidelijke toename van het aantal echtscheidingen die volgens eigen normen als ongeoorloofd moeten worden beschouwd.

Omdat het gezin zo belangrijk wordt gevonden, keuren bevindelijk gereformeerden andere relatievormen af. Zo zijn ongehuwd samenwonen en seks buiten het huwelijk niet de bedoeling (Stoffels, 1995, pp. 112-113). Seksualiteit mag bij de bevindelijk gereformeerden alleen binnen het huwelijk plaatsvinden. Ook in de verkerings- en verlovingstijd wordt er verwacht dat het stel lichamelijk afstand blijft houden. Meer dan een zoen is niet de bedoeling (Dijk, 1996, pp. 180-181). Seks hoort alleen thuis binnen een gezond huwelijk, waarin trouw en liefde centraal staan (Stoffels, 1995, p. 114).

In dit huwelijk zijn de rol van de man en de vrouw verschillend. God heeft deze verhoudingen in het gezin vastgesteld. Zowel man en vrouw hebben van God een eigen taak gekregen. Ze zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. De moderne huwelijksopvattingen, waarbij man en vrouw gelijk zijn, gaan in tegen deze scheppingsorde (Stoffels, 1995, pp. 114-115). De man is degene die naar buiten moet treden en zijn rol moet vervullen in de maatschappij. De plaats van de vrouw is thuis. Zij moet er voor zorgen dat haar man zijn taken buitenshuis kan doen en dat de kinderen zowel op geestelijk als lichamelijk vlak krachten opdoen (Dijk, 1996, p. 169). Dit verschil tussen man en vrouw blijkt ook wel uit het feit dat vrouwenkiesrecht lang werd afgekeurd. Vrouwen uit de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden bleven weg bij de stembus. De laatste jaren is dit echter veel minder en met name de jongeren nemen dit standpunt niet meer serieus (Janse, 1985, p. 252).

Geboortebeperking door middel van voorbehoedsmiddelen is alleen toegestaan onder bijzondere omstandigheden. Het krijgen van kinderen is namelijk een zegen van God en het is dus niet aan de mens om het aantal kinderen te bepalen (Stoffels, 1995, p. 116). Toch constateert Janse (1985) in de middenvleugel en linkervleugel van de bevindelijk gereformeerden steeds meer acceptatie voor geboortebeperking. Bij de middenvleugel meestal door middel van periodieke onthouding, maar bij de linkervleugel wordt ook het gebruik van anticonceptie steeds meer geaccepteerd.

Seksueel contact tussen twee mensen van hetzelfde geslacht wordt door de bevindelijk gereformeerden afgekeurd. Het gaat volgens hen in tegen de natuur zoals deze door God geschapen en bedoeld is (Dijk, 1996, p. 185). God heeft namelijk de man als man en de vrouw als vrouw geschapen en hen beide voor elkaar bestemd. Mannen kunnen mannen liefhebben en vrouwen kunnen vrouwen liefhebben, maar deze liefde bezegelen met seks is in strijd met Gods geboden. Homofilie wordt pas een zonde als homofielen daadwerkelijk seks hebben met anderen van hetzelfde geslacht (Stoffels, 1995, pp. 113-114).

Beschermwaardigheid van het leven

Naast dat de bevindelijk gereformeerden het huwelijk en het gezin verdedigen, vinden ze ook de bescherming van het menselijk leven heel belangrijk. Het leven is namelijk een gave van God. Omdat iedereen geschapen is naar het beeld van God heeft iedereen unieke waarde. God beschikt over leven en dood en het is de mens dan ook niet toegestaan zichzelf of een ander van het leven te beroven. Dit is de reden dat de bevindelijk gereformeerden vinden dat abortus en euthanasie in strijd zijn met de Bijbel. God is degene die een zwangerschap bewerkstelligt. Wie abortus pleegt of laat plegen overtreedt het gebod: Gij zult niet doodslaan. Toen in de Tweede Kamer in 1981 de wet werd gemaakt waarmee abortus werd toegestaan, zijn er door de bevindelijk gereformeerden dan ook gebedsbijeenkomsten, massale handtekeningacties en protestmarsen georganiseerd. (Stoffels, 1995, pp. 119-121). Ook Janse (1985) stelt vast dat de bevindelijk gereformeerden zich onverminderd blijven verzetten tegen abortus.

Net als bij abortus is het argument tegen euthanasie dat het leven een gave van God is en dat de mens beelddrager van God is. Dementerende, gehandicapte of in coma liggende mensen verdienen bescherming tegen de dood. Omdat je Gods eigendom bent heeft de mens de verplichting om te blijven leven, ook in situaties waarin de mens lijdt (Stoffels, 1995, pp. 122-123). Een ander punt waarop Janse (1985) een grote vasthoudendheid constateert is die van crematie. Crematie wordt door de bevindelijk gereformeerden unaniem afgewezen. Dit blijkt onder andere uit de overlijdensadvertenties die verschijnen in de door de gereformeerden veel gelezen bladen.

Opinie

Dat de bevindelijk gereformeerden abortus vandaag de dag nog steeds streng afkeuren blijkt uit een opiniestuk geschreven door de wethouder voor de SGP in Staphorst Sytse de Jong (2016) in het *Reformatorisch Dagblad*. Hij schrijft namelijk dat de gezindte blij mag zijn met

de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten, omdat hij tegen abortus is. Hij reageerde hiermee op bezorgde reacties die kwamen op de verkiezing van Donald Trump. Ook de fractieleider Kees van der Staaij van de SGP, de partij die een groot deel van de bevindelijk gereformeerden vertegenwoordigt, zei op Twitter dat hij hoopte dat de verkiezing van Trump goed nieuws betekent voor pro-life. Hiermee doelt hij op het afschaffen van abortus (Staaïj, 2016c). Van der Staaij zet zich vaker in voor de bescherming van het leven. Zo pleitte hij in het programma *De wereld draait door* om de wet van de euthanasie niet te verruimen (Staaïj, 2016a).

In een artikel over het gezin in het boek *De eeuw in het hart* schrijft predikantsvrouw M.A. Buitink-Heijblom (1998) dat het gezin inderdaad heel belangrijk wordt gevonden. Ze constateert dat in onze moderne samenleving het traditionele gezin onder druk staat en dat er steeds meer alternatieve samenlevingsvormen komen. Ook ziet ze de traditionele rolverdeling van man en vrouw verdwijnen. Vrouwen gaan ook studeren en willen na die studie hier ook wat mee gaan doen. Volgens Buitink-Heijblom zal het voor een gezin waar men rekening wil houden met de Heere en Zijn Woord steeds lastiger worden om in deze maatschappij te overleven. Deze visie komt overeen met wat Stoffels (1995) schrijft over de sombere geluiden die vaak overheersen als er over de samenleving wordt gesproken.

Dat de visie over echtscheiding zoals Janse en Stoffels die beschreven niet is veranderd blijkt wel uit een brochure van de Gereformeerde Bond, hierin staat dat scheiden en hertrouwen voor iemand alleen mogelijk is als de partner is vreemdgegaan (Belder, 2011). De SGP heeft, omdat ze trouw in het huwelijk belangrijk vinden, een campagne gevoerd in 2016 waarin ze waarschuwde voor de gevolgen van overspel. Van der Staaij kwam deze campagne toelichten bij het programma *De wereld draait door*. Er werden door heel Nederland posters opgehangen met daarop de tekst dat overspel een spel is met alleen maar verliezers. Deze campagne was een reactie op de radiospotjes van Second Love waarin mensen werden aangespoord om naast hun relatie eens een avontuurtje aan te gaan (Staaïj, 2016b).

Ook de beschreven visie op homoseksualiteit wordt bevestigd in een open brief door een aantal dominees over homoseksualiteit in het blad *de Waarheidsvriend*. Dit blad is het orgaan van de Gereformeerde Bond. De dominees willen aandacht vragen voor de homoseksuele medechristen, voor de man, vrouw, die jongen of dat meisje dat 's zondags in de kerk zit, maar die zich toch alleen kan voelen omdat hij of zij gevoelens heeft die hij/zij niet kan delen met anderen. Zij schrijven hierin dat de Bijbel absoluut geen ruimte biedt voor het aanvaarden van homoseksuele relaties. Wel roepen ze op tot aanvaarding van de homoseksuele medemens (Hoek, Prosman, Vergunst & Wijngaarden, 2015). Ook dominee P.D.J. Buijs zegt in een interview voor het, door bevindelijke gereformeerden veel gelezen, magazine *Terdege* dat er vanuit de Bijbel geen ruimte is voor homoseksualiteit. Wel zegt hij er direct bij dat er aandacht moet komen voor hun strijd en dat deze gemeenteleden bijzondere aandacht verdienen (De Vries, 2017). De strijdpunten zoals Stoffels (1995) ze constateerden bij de bevindelijk gereformeerden zijn nog steeds heel belangrijk. Abortus en euthanasie worden gezien als moord en seks mag alleen plaatsvinden binnen een huwelijk tussen man en vrouw.

1.3 Op welke manier verhoudt het mediagebruik onder bevindelijk gereformeerde jongeren zich ten opzichte van Nederlandse jongeren in het algemeen?

Mediagebruik jongeren in Nederland

Onder mediagebruik verstaan we het gebruik van internet. Televisie kan hier echter niet los van gezien worden, aangezien het kijken van televisieprogramma's vandaag de dag steeds vaker via het internet gaat. Volgens onderzoek van het CBS uit 2012 maakt maar liefst 98% van de jongeren tussen de 12 en 18 jaar in Nederland gebruik van sociale media (CBS, 2013). Dit wordt bevestigd in het onderzoek van 3FM en Newcom (2015) waaruit blijkt dat 19-jarige en 20-jarige jongeren met 100% deelnemen aan sociale media. Hiermee loopt Nederland voorop: bijna nergens in de Europese Unie is het aandeel gebruikers van sociale media zo groot als in Nederland (RD, 2013).

Uit het mediaonderzoek van 3FM en Newcom (2015) bleek dat Facebook en Youtube het meest populair waren onder jongeren. Hiervan werd Facebook veruit het vaakst op dagelijkse basis gebruikt. Ook werd er een opmars geconstateerd van Instagram en LinkedIn. Daarentegen neemt het twittergebruik onder de jongeren juist af. Whatsapp is niet meegenomen in dit onderzoek. De resultaten zijn terug te vinden in Figuur 1.1 (3FM & Newcom, 2015, p. 16).

	15-18 jaar	19-24 jaar
Facebook	78%	95%
YouTube	78%	78%
Instagram	55%	45%
LinkedIn	13%	43%
Snapchat	40%	38%
Twitter	43%	33%
Google+	24%	30%
Pinterest	8%	24%
Tumblr	7%	13%
Foursquare	0%	2%
WeChat	1%	1%

Figuur 1.1 Herdrukt van *Nationale Social Media Onderzoek 2015* (p. 16), 3FM & Newcom, 2015, Amsterdam, Nederland: Newcom Research & Consultancy B.V.

De jeugd in Nederland is gemiddeld zes uur per dag achter hun scherm te vinden. Hierbij worden hun smartphone, tablet, televisie en hun laptop meegerekend (Valkenburg, 2014). 92 procent heeft een eigen mobieltje. Dit is bijna altijd een smartphone. Hiernaast heeft 58 procent een eigen laptop, 54 procent een eigen tv en 49 procent een eigen tablet (Kennisnet, 2015).

Bevindelijke gereformeerden en media

In het verleden hebben bevindelijk gereformeerden geregeld moeite gehad met nieuwe media. Toen in het begin van de twintigste eeuw de radio in steeds meer Nederlandse huiskamers terug te vinden was, was het de vraag of deze nieuwe geluidstechniek een zegen was of een vloek. Toen een echtpaar met een radio zich wilde aansluiten bij de Gereformeerde Gemeente van Meeuwen werd hen dan ook gevraagd deze radio de deur uit

te doen. Ook al luisterde het echtpaar enkel naar radiokerkdiensten op zondag. De radio, zo vond men, stond meer in dienst van de valse leer dan van de ware leer (Lieburg, 2014).

C.P. Polderman (1996) beschrijft in zijn proefschrift *Kerk en Wereld* de verschillende cultuurvisies binnen de gereformeerde kerken. Hij stelt dat er binnen de gereformeerde kerken drie verschillende houdingen zijn waarop er tegen cultuur en televisie aangekeken wordt. Bij de Gereformeerde Kerken en Nederlands Gereformeerde Kerken, die niet tot de bevindelijk gereformeerden behoren, constateert hij een volledige acceptatie. Een kritisch-tolerante houding constateert hij binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Bond. Televisie wordt binnen deze groep niet afgekeurd, maar er wordt benadrukt dat je het wel op de juiste manier moet gebruiken. Tot slot beschrijft Polderman de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden, waartoe de Gereformeerde Gemeenten en de Oud Gereformeerde Gemeenten behoren, waar televisiegebruik volledig wordt afgewezen.

Uit zijn onderzoek blijkt dat deze rechterflank vooral bang is voor wereldgelijkvormigheid dat voort kan komen uit het kijken naar televisie. Ze zijn bang dat als je naar de televisie kijkt je de waarden en normen van de wereld aanneemt, die in strijd zijn met de Bijbel (Polderman, 1996). Deze angst leeft ook bij SGP-politicus en opiniemaker Bas van der Vlies (1998) die stelt dat er bij de bevindelijk gereformeerden een bewuste afstandelijkheid is richting televisie en internet, omdat een hoop programma's namelijk vol zijn van de huidige tijdgeest en vaak in strijd met de waarden en normen uit de Bijbel. Hij geeft hierbij als voorbeeld dat er grote aandacht is voor seks, sport en lichaamsgerichte consumptie. Mensen blijken volgens hem vaak niet de baas te zijn over de knop van de afstandsbediening. Dit heeft gewenning, verslapping en uiteindelijk normvervaging tot gevolg. Toch constateert Van der Vlies dat de jongere generaties meer vertrouwd zijn met de moderne media dan de oudere generaties. In 1981 was bij het onderzoek van Janse nog maar een kwart van de jongeren het er niet mee eens dat de televisie uit de gezinnen geweerd moesten worden. Bij een soortgelijk onderzoek in 1998 is al een derde het daar niet mee eens (Van der Vlies, 1998). Ook in het commentaar in het *Reformatisch Dagblad*, uit 1 oktober 2011, wordt gewaarschuwd voor de invloed van televisie. Volgens het commentaar hebben veel programma's een invloed die niet past bij een leven met de Heere. Als je leeft met de Heere houdt je namelijk afstand van de verleiding tot zonde (RD, 2011).

Met de komst van internet was er bij de bevindelijk gereformeerden discussie over hoe er met dit nieuwe platform omgegaan moest worden. De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Dordrecht besloot mensen met een internetaansluiting te weren van het avondmaal, zoals ze dat ook deden bij mensen met televisie-bezit. Ook bij meerdere synode vergaderingen van de Gereformeerde Gemeenten werd besloten dat internetaansluitingen buiten de gezinnen gehouden moesten worden. Jan Baan, topman van een ICT bedrijf, vond het daarentegen weer geen goede zaak dat kerkenraden de banvloek uitspraken over het internet. Hij dacht dat de volgende generatie onder de bevindelijk gereformeerden nooit zou gaan leven zonder internet. Er kon dus beter geïnvesteerd worden in een goede filter (Lieburg, 2014). Waar het gebruik van televisie altijd weer is afgekeurd, zijn computers en internet inderdaad uiteindelijk wel de woonkamers van de bevindelijk gereformeerden binnengehaald (Otten & De Haan, 2014).

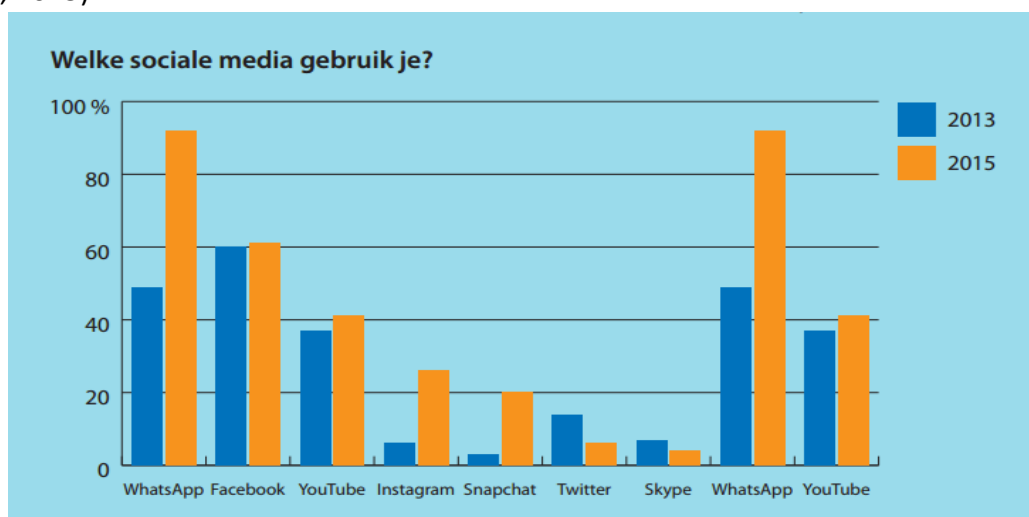
Uit een RD-enquête uit 2011 bleek dat 38% van de mensen uit hun achterban, die geen televisie hadden, weleens televisie keek via het internet. In haar onderzoek uit 2012 naar

deze mensen constateert Myrta Otten een verandering in hun cultuurvisie. Waar de volledige rechterflank van de bevindelijk gereformeerden bij het onderzoek van Polderman nog afwijzend stond tegenover cultuur en televisie ziet Otten in haar onderzoek nu meer de houding van een pionier. Televisie wordt niet meer afgekeurd, maar moet wel op de juiste manier worden gebruikt. Zo worden programma's die tegen de Bijbelse Tien Geboden ingaan absoluut afgekeurd. Voorbeelden hiervan zijn programma's met vloeken, niet-Bijbelse relaties en magie. Daarnaast worden amusementsprogramma's in het onderzoek van Otten genoemd als programma's waar liever niet naar gekeken wordt (Otten & De Haan, 2014).

Mediagebruik bevindelijk gereformeerde jongeren

In 2013 en 2015 deed Driestar Educatief een onderzoek naar het mediagebruik van jongeren van de leeftijd 14-21 die horen bij de bevindelijk gereformeerden. De leeftijdscohorten van 15 tot en met 19 waren daarbij het grootst. Het grootste gedeelte van deze jongeren volgde de HAVO, VWO, MBO of HBO. Zij deden dit onderzoek als hogeschool vanuit het lectoraat Nieuwe Media dat onderzoek deed naar mediagebruik en gedrag van bevindelijk gereformeerde jongeren (Driestar Educatief & Erdee Media Groep, 2015). Uit het onderzoek dat in 2013 werd gedaan bleek dat het overgrote deel, namelijk 89%, van de jongeren een eigen computer, laptop of tablet had. Deze jongeren brachten per dag gemiddeld 2 uur en 16 minuten achter het scherm door. Hierbij moet vermeld worden dat dit per leeftijdsgroep heel verschillend is. Een kind van 10 jaar is ruim een uur per dag achter een scherm te vinden en een kind van 18 jaar bijna 4 uur per dag. Ook bestaat er verschil tussen de rechterflank uit de gereformeerde gezindte en het midden en de linkerflank. Jongeren uit de rechterflank zijn namelijk duidelijk minder lang achter hun scherm te vinden (Van der Laan, 2014).

De drie sociale media die het meest worden gebruikt door jongeren in de Biblebelt zijn Facebook met 60%, Whatsapp met 56% en Youtube met 36%. Op de vraag welk medium ze dagelijks gebruiken scoort Facebook het hoogst met 51%. Ook bij de jongere uit de rechterflank van bevindelijk gereformeerden geeft 40% aan dagelijks Facebook te gebruiken (Van der Laan, 2014). In 2015 werd hetzelfde onderzoek nogmaals gedaan. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in Figuur 1.2 (Driestar Educatief & Erdee Media groep, 2015, p. 1). Hierbij was een toename te zien in het gebruik van WhatsApp, Facebook en Youtube. Ook Instagram en Snapchat, die eerst bijna niet gebruikt werden, zijn een stuk populairder geworden. Twitter daarentegen nam in populariteit af (Driestar Educatief & Erdee Media Groep, 2015).

Figuur 1.2 Herdrukt van *Gebruik van sociale media door jongeren in de Biblebelt verschuift van publieke naar besloten netwerken* (p. 1), door Driestar Educatief en Erdee media groep, 2015, Gouda, Nederland: Driestar Hogeschool.

Vergelijking

Het is moeilijk om het mediagebruik van jongeren van de bevindelijk gereformeerden te vergelijken met het gemiddelde mediagebruik van jongeren in Nederland. De vragen in de verschillende onderzoeken worden soms net anders gesteld. Ook zijn de leeftijdsschalen bij de onderzoeken verschillend bepaald. De indruk die de onderzoekers van Driestar Educatief hebben is dat het mediagebruik van jongeren van de bevindelijk gereformeerden niet zo heel erg afwijkt van andere jongeren in Nederland. Ze vermoeden dat deze jongeren iets achterlopen, maar dat is lastig te staven. Een opvallend verschil is dat jongeren van de bevindelijk gereformeerden pas op hun twaalfde jaar een smartphone krijgen als ze naar de middelbare school gaan. Bij andere jongeren in Nederland is dit punt veel minder waarneembaar. Uit de cijfers blijkt ook dat wat de jongeren van de bevindelijk gereformeerden kijken niet veel verschilt met wat de jongeren in Nederland in het algemeen kijken. Ze kijken dus ook dezelfde soapseries en films (G. Bouw, persoonlijke communicatie, 1 december 2016). Uit onderzoek van Peter van Nieuwkoop blijkt inderdaad dat jongeren, in tegenstelling tot hun ouders, weinig moeite hebben met entertainment zoals lachfilmpjes. Ook infotainment, waarbij luchtigheid en informatie worden afgewisseld, vinden deze jongeren geen probleem (Dam, 2017). De jongeren van de bevindelijk gereformeerden zijn geboren mediagebruikers. Kerkdiensten, stille tijd en intensief mediagebruik wisselen elkaar gemakkelijk af. Jongeren kunnen op een zelfde avond naar catechisatie gaan en een tv-serie bekijken op Netflix (Bruijn & Dam, 2017).

1.4 Welke invloed heeft mediagebruik op de opvattingen van mensen?

In het begin van de twintigste eeuw werd het publiek van massamedia gezien als passief en weerloos. De eerste communicatiewetenschappers veronderstelden dat de massamedia een direct effect hadden op het publiek. De verzamelnaam voor theorieën die hierop zijn gebaseerd is de one-step-flow-theory. Als zender zou je met je communicatiestroom het publiek je wil op kunnen leggen. De ontvangers doen precies wat de boodschap hen opdraagt. Er werd dus verondersteld dat er een direct verband was tussen de inhoud van het aanbod en de effecten op de ontvangers (Wijk, 2011, pp. 167-168).

Deze visie op de invloed van media leek bevestigd te worden door het hoorspel *The War of the Worlds*. In dit hoorspel, dat in 1938 werd uitgezonden, werd er aan de hand van getuigenverklaringen en nieuwsberichten een verhaal verteld over een buitenaardse invasie. Dit zorgde voor een grote schrikreactie onder een deel van de luisteraars die dachten dat dit echt was. De politie werd gebeld en sommige luisteraars gingen zelfs op de vlucht (Boer & Brennecke, 2014, p. 27). Toch kwamen er steeds meer bezwaren tegen dit model. Mensen bleken namelijk helemaal geen weerloze ontvangers. Naast de media hebben namelijk ook de sociale omgeving waar mensen deel van uitmaken een grote invloed op mensen. Gezinsleden, vrienden en collega's bleken veel belangrijker dan men in eerste instantie dacht. Daarnaast bleek dat het publiek zeker niet zomaar alles wat de media verkondigden

voor waar aannam. Ze nemen selectief waar en onthouden ook selectief (Wijk, 2011, pp. 168-170).

Van de 16 miljoen mensen die naar *The War of the Worlds* hadden geluisterd waren 1 miljoen mensen in paniek geraakt. Toen Hadley Cantril in 1940 ging onderzoeken wat de verschillen waren tussen deze mensen, bleek dat van de mensen die in paniek waren geraakt het merendeel religieus was. Ook hadden ze minder zelfvertrouwen en waren ze emotioneel minder stabiel. De belangrijkste onderscheidende factor bleek het kritisch vermogen te zijn van de luisteraars, de vaardigheden om nieuwe situaties op waarde te schatten. Ook bleek de context heel belangrijk. Als een luisteraar net een telefoongesprek had gehad met een bange vriend was de kans veel groter dat hij tijdens het luisteren zelf ook bang werd (Valkenburg, 2014, p. 52).

De theorie van Gerbner

George Gerbner deed in de jaren zeventig onderzoek naar de invloed van massamedia. Hij stelde dat als het publiek regelmatig wordt geconfronteerd met de ideeën uit de mediawereld, ze die waarden geleidelijk steeds meer eigen maakt (Valkenburg, 2014, pp. 220-221). Gerbner concludeert dat de media niet de gewone werkelijkheid laten zien, maar een schijnwerkelijkheid. Zo worden vrouwen vaak als stereotype neergezet, wordt driekwart van de hoofdrollen vervuld door Amerikaanse mannen uit de midden en toplagen van de bevolking. Ouderen, kinderen, arbeiders en allochtonen zijn veel minder vertegenwoordigd dan ze dat in de werkelijkheid zijn (Van Wijk, 2011, p. 202). Deze schijnrealiteit heeft volgens Gerbner tot gevolg dat de kijker de realiteit uiteindelijk in televisietermen gaat interpreteren (Boer & Brennecke, 2014, p. 158). In meer recente onderzoeken is er echter kritiek gekomen op deze theorie omdat het een te simpel beeld geeft van de invloed van media. Er wordt door Gerbner te weinig rekening gehouden met externe factoren (Konijn et al., 2010).

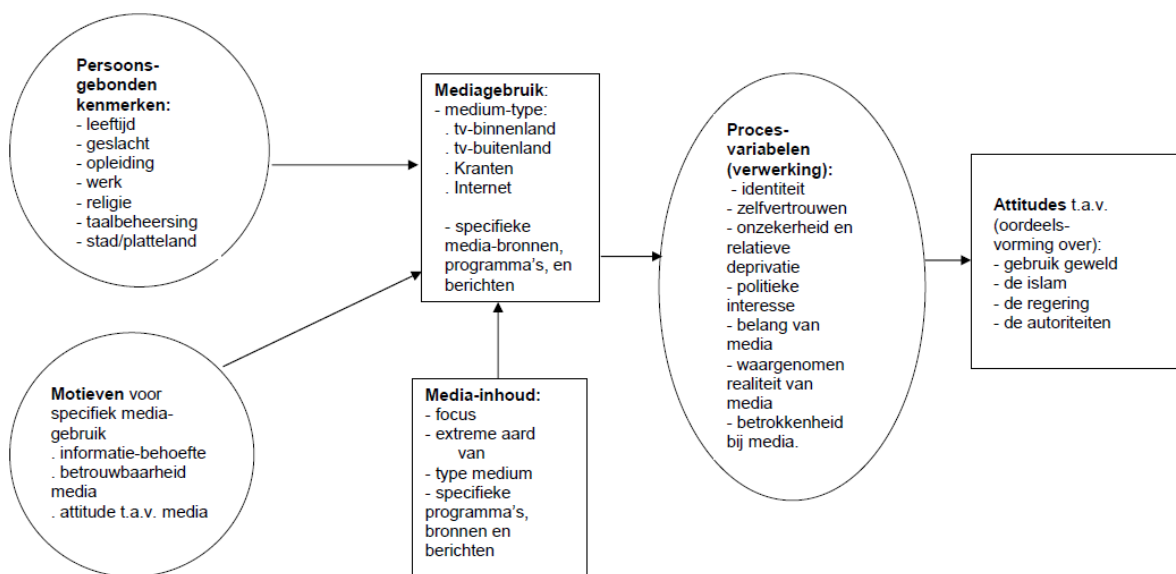
Recent onderzoek

Ook meer recente studies zien invloed van media. Zo zijn er een aantal studies gedaan naar de invloed van media op de opvattingen over seks onder jongeren. Uit een onderzoek van Monique Ward en Kimberly Friedman uit 2006 blijkt dat jongeren die vaker in aanraking kwamen met internetseks, een ruimere opvatting hebben op seks. Seks wordt door deze jongeren gezien als een spel waarbij lustbevrediging het meest belangrijk is. Dat er bij deze seks ook een romantische relatie centraal staat vinden zij veel minder belangrijk (Valkenburg, 2014; Ward & Friedman, 2006).

In een onderzoek onder Nederlandse studenten door vier onderzoekers van de Universiteit Utrecht in 2010 werd geconcludeerd dat ook het soort muziek dat je luistert gerelateerd is aan opvattingen over sekserolpatronen. Jongeren die hip-hop of housemuziek luisteren hebben vaak het beeld van een traditioneel genderpatroon. De man is gericht op seks en de vrouw wordt gezien als een lustobject. Bij studenten die liefhebber waren van klassieke muziek werd dit klassieke genderpatroon veel minder waargenomen. Daarnaast werd geconcludeerd dat het online bekijken van erotische beelden sterk was gerelateerd aan de traditionele opvattingen over genderpatronen. Dit onderzoek kan echter niet de vraag

beantwoorden of deze opvattingen oorzaak of gevolg waren van het surf en luistergedrag (Bogt, Engels, Bogers & Kloosterman, 2010). Een studie van hoogleraar Media, Jeugd en Samenleving aan de universiteit van Amsterdam Patti M. Valkenburg, laat zien dat dit elkaar versterkt. Jongeren die vinden dat vrouwen lustobjecten zijn gaan eerder opzoek naar porno, en het zien van deze beelden versterkt deze opvattingen (Valkenburg, 2014, p. 222).

Bij een onderzoek naar de invloed van media op moslimjongeren in Nederland door onderzoekers van de Vrije Universiteit Amsterdam kwamen ze tot de conclusie dat bij de invloed van media veel verschillende factoren meespelen. Dit zijn onder andere de persoonlijke kenmerken en de procesvariabelen. Een voorbeeld van een persoonlijk kenmerk dat belangrijk is bij de invloed van media is je opleidingsniveau. Lager opgeleiden blijken sneller beïnvloed te worden dan hoger opgeleiden. De procesvariabelen hebben invloed op hoe de media wordt verwerkt. Als je de media ziet als betrouwbaar zal je sneller een standpunt uit de media overnemen dan wanneer je ze niet betrouwbaar vindt. De onderzoekers hebben dit samengevat in een model zoals te zien is in Figuur 1.3 (Konijn et al., 2010, p. 35). Dit model is belangrijk omdat het een goed overzicht geeft van welke factoren allemaal invloed hebben op de mediabeïnvloeding (Konijn et al., 2010).

Figuur 1.3 Model over relevante factoren in het proces van mediabeïnvloeding (de pijlen betreffen een wisselwerking) Herdrukt van *Jong en Multimediaal: Mediagebruik en meningsvorming onder jongeren, in het bijzonder Moslimjongeren* (p. 35), door E. Konijn, D. Oegema, I. Schneider, B. de Vos, M. Krijt, J. Prins, 2010, Amsterdam, Nederland: Beckfield Hall Publishers.

Dat effecten van media niet universeel zijn, bleek ook al uit een onderzoek uit 1933 naar de invloed van bioscoopfilms, de massamedia van die tijd, op jongeren. Socioloog Herbert Blumer concludeert in dat onderzoek dat films zeker invloed hebben op jongeren, maar dat dit verschillend is per kind en per film. Dezelfde film kan zelfs verschillende jongeren op tegenovergestelde manieren beïnvloeden (Valkenburg, 2014, pp. 49-51). Hier komt nog bij dat het mediagedrag heel verschillend kan zijn. Sommige kinderen hebben bijvoorbeeld een

voorkeur voor een educatief programma, terwijl andere er met een half oog of helemaal niet naar kijken. Ook deze verschillen in mediavorkeur zijn bepalend voor wat kinderen uit deze media halen en zijn dus bepalend voor de invloed ervan (Valkenburg, 2014, pp. 56).

Deze visie op de effecten van media wordt treffend samengevat in deze quote van Bernard Berelson: "Sommige soorten communicatie over sommige soorten kwesties die onder de aandacht worden gebracht van sommige soorten mensen hebben, onder sommige soorten voorwaarden, sommige soorten effecten." (Berelson, geciteerd in Valkenburg, 2014).

Ook Klapper concludeert, aan de hand van eerdere publicaties en eigen onderzoek, dat de invloed van media beperkt is. Hij verwerkt dit in de selectieve-blootstellingtheorie. Een belangrijke factor volgens hem is dat mensen het liefst in aanraking komen met informatie die past bij hun bestaande voorkeuren en gedrag. Ze gaan actief op zoek naar informatie die past bij hun voorkeuren en proberen informatie die hier niet bij past te vermijden. Volgens hem versterken media dan ook eerder bepaald gedrag dan dat ze nieuw gedrag veroorzaken (Valkenburg, 2014, p. 53).

Conclusie

Uit de verschillende studies van onder andere Valkenburg en Cantril blijkt dat media zeker effect hebben op opvattingen en gedrag van mensen. Zo raakten bepaalde mensen in paniek bij het horen van een hoorspel over een buitenaardse invasie en worden andere mensen angstig van het vele televisiegeweld. Mediaeffecten zullen echter bij iedereen verschillen. Deze effecten zijn afhankelijk van talloze factoren zoals omgeving, onderscheidend vermogen, mediavorkeur en het moment waarop een medium tot iemand komt. De effecten van media zijn dus niet universeel. Ze hangen sterk af van de mediagebruiker zelf en van zijn omgeving.

Hoofdstuk 2: Verantwoording van de methodologie

Bij de literatuurstudie is veel gebruik gemaakt van de standaardwerken van C.S.L. Janse (1985) en H. Stoffels (1995). Beide zijn belangrijke studies die veel invloed hebben gehad. Omdat deze onderzoeken 20 en 30 jaar geleden hebben plaatsgevonden heb ik ze actueel gemaakt door ze te koppelen aan recentere opiniestukken. Op die manier wordt duidelijk dat deze wat oudere onderzoeken nu nog steeds actueel zijn. Om te bepalen welke invloed het mediagebruik door jongeren uit de bevindelijk gereformeerden heeft op hun opvattingen over ethische kwesties die voor deze bevindelijk gereformeerden belangrijk zijn, is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Hiervoor is gekozen omdat bij kwalitatief onderzoek de beleving van de respondenten centraal staat. Je krijgt hierdoor een goed beeld van wat mensen drijft en hoe verschillende zaken tegenover elkaar worden afgewogen (Koetsenruijter & Hout, 2014). Er is uiteindelijk gekozen voor diepte-interviews en niet voor focusgroepen, omdat vanuit de literatuur bleek dat de invloed van media bij elke persoon verschillend is (Valkenburg, 2014). Daarnaast bestaat bij focusgroepen de kans dat bepaalde mensen de groep kunnen overheersen, waardoor minder zelfverzekerde mensen mogelijk minder aan bod komen. Bij diepte-interviews krijgt iedereen evenveel ruimte om zijn of haar verhaal te doen. Met een diepte-interview kan je dus beter de nadruk leggen op persoonlijke ervaringen en gezichtspunten (Boeije, 2014). Deze methode werd ook gebruikt bij een onderzoek naar de invloed van media op moslimjongeren (Konijn et al., 2010).

Methode van dataverzameling

De data is verzameld door middel van tien kwalitatieve interviews. Tijdens deze interviews is gebruik gemaakt van een topiclijst die later in dit hoofdstuk verder wordt besproken. Tijdens deze interviews heb ik met de jongeren gesproken over ethische vraagstukken die naar voren kwamen uit de literatuur en ben ik nagaan welke factoren invloed hadden op hun mening hierover. Daarnaast heb ik met ze gesproken over welke media ze allemaal gebruiken en hoe hun visie op deze media is. Ik heb tijdens het interview gebruik gemaakt van open vragen, zodat de jongeren zo min mogelijk gestuurd werden. Open vragen geven geïnterviewde de mogelijkheid om in hun eigen woorden te zeggen wat zij belangrijk vinden (Boeije, 2014). De interviews duurden gemiddeld zo'n 34 minuten. Als onderzoeker heb je een goed aantal interviews als er verzadiging optreedt. Dit betekent dat nieuwe interviews geen nieuwe informatie meer opleveren (Boeije, 2014). Tien interviews waren voldoende om tot deze verzadiging te komen. Als er meer gesprekken waren gevoerd, was daar naar verwachting geen nieuwe informatie uit naar voren gekomen die relevant zou zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Er is voor gekozen om het interview van respondent 4 niet verder mee te nemen in het onderzoek. Er miste tien minuten van de opname van dat gesprek, waardoor er geen compleet beeld van dit interview te vormen was. Voor mijn eigen administratie heb ik wel de oude nummering van de interviews aangehouden.

Selectie van respondenten

De jongeren met wie een gesprek is gevoerd zitten allemaal op de reformatorische middelbare school het Driestar College in Gouda. Onderzoekers die eerder onderzoek deden naar jongeren van de bevindelijk gereformeerden zoals Janse en de onderzoekers van Driestar Educatief, hebben de jongeren die zij spraken ook via reformatorische scholen benaderd. Van de respondenten zitten zes jongeren in HAVO 4, één in VWO 4 en twee in

VWO 5. Zes respondenten zijn 16 jaar oud, twee respondenten zijn 17 jaar en één respondent is 15 jaar oud. Alle negen respondenten komen uit verschillende plaatsen in de buurt van Gouda. Hierbij zijn grote plaatsen en kleine plaatsen evenredig verdeeld. Ook is er rekening gehouden met een evenredige verhouding tussen meisjes en jongens.

Bij het selecteren van de respondenten heb ik rekening gehouden met het kerkgenootschap waarbij de jongeren aangesloten zijn. Ik wilde een evenredige verdeling maken tussen de linkerflank van de bevindelijk gereformeerden en de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden. Hierbij worden tot de linkerflank de Gereformeerde Bond (PKN) en de Christelijk Gereformeerde Kerken gerekend en tot de rechterflank de Hersteld Hervormde Kerk, de Gereformeerde Gemeenten en de Oud Gereformeerde Gemeenten. Deze evenredige verdeling is belangrijk omdat vanuit de literatuur naar voren kwam dat er tussen deze twee groepen een verschil was in de intensiviteit van het mediagebruik (Laan, 2014).

Eén van de respondenten gaat naar een kerk waarin je niet heel snel bevindelijk gereformeerden jongeren zou verwachten. Het gaat hierbij om respondent 8 die kerkt bij de Vergadering van Gelovigen. Dit is een kerkgenootschap dat zo dicht mogelijk bij de Bijbel wil leven en een evangelisch karakter heeft (Ouweneel, 1972). Toch neem ik ook zijn interview mee in de analyse. Vanuit de literatuur werd namelijk al duidelijk dat er ook bevindelijk gereformeerden zijn buiten de eerder genoemde gereformeerde kerkgenootschappen (Golverdingen, 2000). Janse (1985) stelt dat een bevindelijk gereformeerde zich typeert door een radicale bekering. Het belang van de radicale bekering is ook terug te vinden bij de Vergadering van Gelovigen (Ouweneel, 1972). Daarnaast wordt vanuit de literatuur duidelijk dat bevindelijk gereformeerden vaak te vinden zijn in eigen verenigingen en scholen. Ook respondent 8 leeft mee met deze verenigingen en zit op een reformatische middelbare school.

Topiclijst

De topiclijst heb ik opgesteld aan de hand van de literatuur. De ethische punten die ik met hen besproken heb waren dezelfde ethische zaken als die vanuit de literatuur naar voren kwamen als strijdpunten voor de bevindelijk gereformeerden. Het gaat hier om abortus, euthanasie, seks voor het huwelijk en homoseksualiteit. (Janse, 1985; Stoffels, 1995; Dijk, 1996). Daarnaast heb ik in de topiclijst vragen opgenomen over hun mediagebruik. De bedoeling hiervan was om te kijken of er inderdaad een verschil te zien was in het mediagebruik van de linkerflank en de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden. Daarnaast kan ander mediagedrag leiden tot een andere manier waarop de media het gedrag van jongeren beïnvloeden. Tot slot zijn in de topiclijst onderwerpen opgenomen die betrekking hebben op het vertrouwen in de media en de invloed van hun ouders. Vanuit de literatuur bleek dat dit procesvariabelen zijn die ook van invloed zijn op de rol die media spelen in het leven van jongeren (Konijn et al., 2010).

In het onderzoek naar de beïnvloeding van moslimjongeren door media werden er een aantal voorbeelden gegeven waarop de jongeren konden reageren (Konijn et al., 2010). Ik heb tijdens de gesprekken ook twee video's laten zien. In de eerste video is te zien hoe bij RTL Late Night drie personen letterlijk uit de kast komen en hun verhaal vertellen. Dit gebeurt op een heel enthousiaste en grappige manier en is daardoor een voorbeeld van een luchtige omgang met een gevoelig onderwerp (RTL Late Night, 2016). Voor deze video is

gekozen omdat het typisch zo'n video is die zich over de sociale media kan verspreiden. De tweede video die ik liet zien is van een jongen die bij Villa Achterwerk vertelt over de euthanasie van zijn opa. Dit is een eerlijk en persoonlijk verhaal van een jongen die zijn opa nog niet zo lang geleden is verloren (vpro villa achterwerk, 2007). Ik heb voor deze video gekozen omdat het een video is met daarin een persoonlijk verhaal, zoals die regelmatig op televisie voorbij komen. Daarnaast is dit een minder luchtig item zodat er een goede balans ontstaat tussen een luchtig en wat minder luchtig item.

Validiteit

Een onderzoek is betrouwbaar als de resultaten en conclusies ook gelden voor personen die niet in dat onderzoek onderzocht zijn (Boeije, 2014). Het is dus belangrijk dat de selectie respondenten representatief is voor de hele groep bevindelijk gereformeerden jongeren. Hierbij moet gezegd worden dat er wegens praktische redenen geen jongeren van het VMBO zijn geïnterviewd. De verschillende leraren van het Driestar College waarmee ik contact had geven namelijk alleen maar les aan jongeren in de bovenbouw van de HAVO en het VWO. Dit onderzoek geeft dus geen afspiegeling van de totale groep bevindelijk gereformeerden. Er moet dus met enige terughoudendheid met de resultaten en conclusies omgegaan worden. Ze moeten niet zomaar toepast worden op de hele groep bevindelijk gereformeerden jongeren. Doordat er wel rekening is gehouden met een evenwichtige verdeling tussen man en vrouw, verschillende kerkgenootschappen en waar de respondenten vandaan kwamen, mogen we verwachten dat dit onderzoek wel een betrouwbaar inkijkje biedt in de leefwereld van bevindelijk gereformeerden jongeren die in de bovenbouw van de HAVO en het VWO zitten.

De resultaten van het onderzoek kunnen beïnvloed worden doordat de respondenten sociaalwenselijke antwoorden geven of geen goede band ervaren met de interviewer. Ik heb dit effect geprobeerd zo klein mogelijk te maken door voor het interview aan te geven dat het gesprek anoniem is en dat hun namen nergens in het onderzoek terug te vinden zouden zijn. Om een ontspannen sfeer te creëren bij het interview hield ik het interview in een rustige kamer in hun eigen school. Ze waren op deze manier in een vertrouwde omgeving. Ik liet daarbij merken dat ik zelf ook op deze school had gezeten. Dit zorgde ervoor dat we op een ongedwongen manier het interview ingingen omdat we eerst even over leraren hadden gesproken die we allebei hadden gehad.

Hoofdstuk 3: Analyse

In dit hoofdstuk worden de interviews met de negen bevindelijk gereformeerde jongeren geanalyseerd. Deze interviews zijn allemaal terug te vinden in bijlage 2. Er is met hen gesproken over verschillende ethische onderwerpen. Hierbij gaat het om abortus, euthanasie, seks voor het huwelijk en homoseksualiteit. Hierna is met hen besproken welke factoren invloed hebben gehad op hun opvattingen. Hierbij ligt de focus op de invloed die de media heeft op hun opvattingen. In deze analyse komen eerst de opvattingen van de jongeren aan bod. Daarna zal hun mediagebruik aan de orde komen en hun visie op deze media. Hierna wordt er bekeken wat de invloed van deze media zijn op de opvattingen van de jongeren. Tot slot zullen de reacties van de jongeren op de twee video's die tijdens de interviews werden getoond worden geanalyseerd.

Visie van de respondenten op homoseksualiteit

Vanuit de literatuur werd duidelijk dat de groep van de bevindelijk gereformeerden het praktiseren van homoseksualiteit afkeurt (Stoffels, 1995; Dijk, 1996). De bespreking van de visie van een aantal opinieleiders maakte echter ook duidelijk dat er ook wordt opgeroepen om homo's te aanvaarden als medemens en dat zij extra aandacht verdienen (Hoek, Prosman, Vergunst & Wijngaarden, 2015; Vries, 2017). Acht respondenten sluiten zich aan bij deze visie. Zij stellen dat je als homo geen relatie aan mag gaan. Hierbij benoemen respondent 3 en 5 dat dit in de Bijbel staat. Bij respondent 6 is er wel sprake van lichte twijfel.

Respondent 6: "Ik vind het best een grote stap om te zeggen: jij moet gewoon je hele leven alleen blijven."

Respondent 2 is de enige die vindt dat homo's seksueel actief mogen zijn.

Respondent 2: "Ik bedoel, als je zo bent kan je moeilijk je gevoelens heel je leven opproppen. Dan heb je een bijzonder vervelend leven volgens mij. Ik zou het prima vinden en er niet zo veel problemen mee hebben."

Visie van de respondenten op de rol van man en vrouw

Vanuit de literatuur blijkt dat bij de bevindelijk gereformeerden de man en de vrouw een verschillende rol krijgen toebedeeld. Ze zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig (Stoffels, 1995). Het is opvallend dat de meerderheid van de respondenten wel vindt dat de man en de vrouw gelijk zijn. Acht respondenten hebben deze visie op de rol van de man en vrouw. Wel zeggen respondenten 3, 8 en 9 dat de vrouw beter is in bepaalde taken.

Respondent 3: "Man en vrouw zijn gelijk. (...) Maar je hebt gewoon dingen in de wereld vind ik en sommige zijn voor mannen en sommige zijn voor vrouwen. Ikzelf zou het gewoon niet fijn vinden als ik mijn kind later bij een badmeester zou brengen. Ik zou dat veel liever bij een badjuf doen."

Respondent 8: "Ik denk dat ze in principe gelijk zijn. Ik denk wel dat de man en de vrouw anders zijn. Ze zijn in andere dingen goed. (...) In dat opzicht kunnen ze andere rollen beter aan."

Alleen respondent 1 verwoordt de visie van de bevindelijk gereformeerden zoals deze vanuit de literatuur naar voren kwam.

Respondent 1: "Ik blijf wel bij Genesis dat de man over de vrouw gesteld is. Dat is ook wel zo. Tegenwoordig zijn ze natuurlijk heel opstandig. Dat merk ik ook wel. Dat ze zelf gaan en werken en niet meer thuisblijven bij de kinderen."

Visie van de respondenten op seks voor het huwelijk

Vanuit de literatuur werd duidelijk dat seks buiten het huwelijk en in verkeringstijd niet de bedoeling is volgens de bevindelijk gereformeerden (Stoffels, 1995; Van Dijk, 1996). Alle negen respondenten sluiten zich hier bij aan. De respondenten 5, 7 en 10 benoemen hierbij de Bijbel.

Respondent 7: "God heeft het gemaakt voor na het huwelijk, dus ik denk niet dat je het daarvoor ook even kan doen."

Respondent 8: "Dat keur ik af, dat hoort gewoon voor na het huwelijk. (...) Dat staat gewoon in de Bijbel en het geeft ook gewoon veel minder problemen."

Visie van de respondenten op abortus en euthanasie

Vanuit de literatuur bleek dat de bevindelijk gereformeerden abortus en euthanasie afkeuren. Het argument hiervoor is dat het leven door God wordt gegeven en dat de mens hierbij niet het recht in eigen hand mag nemen (Stoffels, 1995). Inderdaad zijn acht van de respondenten heel duidelijk over abortus en keuren ze dat af. Alleen respondent 10 heeft hierover wel haar twijfels.

Respondent 10: "Ik vind het zelf nog wel vrij lastig, want ik bedoel, als je jong bent en je wordt verkracht of iets dergelijks, dan zit je er wel mee terwijl je het niet wilt. Dus ik denk dat het wel heel erg aan de situatie ligt. (...) Als je het doet puur omdat je het lastig vindt sta ik er wel anders tegenover dan wanneer je verkracht bent. Ik vind het zelf nog heel erg lastig."

Respondent 6 heeft geen twijfels over abortus maar wel over het spiraaltje en de morning-afterpil. Iets wat bij de bevindelijke gereformeerden met hetzelfde argument als voor abortus wel ook afgewezen wordt.

Respondent 6: "Ik vind een spiraaltje of een morning-afterpil wel heel wat ander dan als het kindje al zoveel weken in de buik zit. Dat vind ik wel een groot verschil. Maar ik ben er eigenlijk wel gewoon echt op tegen."

Bij euthanasie zijn de meningen echter anders dan dat je vanuit de literatuur zou verwachten. Slechts vier respondenten zeggen zonder twijfel dat ze tegen euthanasie zijn. Drie anderen zeggen ook tegen euthanasie te zijn maar geven aan hierover wel sterke twijfels te hebben.

Respondent 8: "Euthanasie vind ik een lastige, maar ik denk niet dat mensen zelf het recht in handen moeten nemen om dood te gaan. Al hoewel ik het bij sommige mensen wel lastig

vind, want ik snap het ook wel weer als ze pijn hebben of echt niet meer kunnen in het leven. Waarom wil je dan nog doorleven zeg maar. Ik snap wel dat mensen het willen."

Respondent 7: "Ja, met pijn vind ik het altijd een beetje dubbel, want die mensen hebben heel veel pijn. Ik vind echter nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen."

Twee respondenten geven aan geen tegenstander te zijn van euthanasie. Al geeft respondent 9 wel aan dat hij verschil maakt tussen mensen die pijn lijden en mensen die niet meer willen omdat ze het psychisch niet meer zien zitten. Bij het laatste keurt hij het af.

Deze twijfels over euthanasie en abortus zijn zowel te vinden bij respondenten uit de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden als aan de linkerflank van de bevindelijk gereformeerden. De respondenten die euthanasie toestaan komen wel allebei uit de linkerflank van de bevindelijk gereformeerden.

Verschil mediagebruik

Uit de literatuur bleek dat jongeren uit de linkerflank van de bevindelijk gereformeerden langer achter het scherm te vinden zijn dan jongeren uit de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden. Hierbij worden de Gereformeerde Bond en de Christelijk Gereformeerde Kerk tot de linkerflank gerekend en de Hersteld Hervormde Kerk, de Gereformeerde Gemeenten en de Oud Gereformeerden Gemeenten tot de rechterflank (Van der Laan, 2014). Vier van de respondenten kunnen bij deze indeling tot de rechterflank gerekend worden en vijf van de respondenten bij de linkerflank.

Bij het gebruik van sociale media zoals Facebook, Instagram en Snapchat is eigenlijk weinig verschil tussen de linker en de rechterflank te ontdekken.

Tabel 1: Overzicht gebruik sociale media

Respondent	1	2	3	5	6	7	8	9	10
Geslacht	M	M	M	V	V	V	M	M	V
Zegt Facebook te gebruiken:	✓		✓				✓		
Zegt Snapchat te gebruiken:		✓	✓		✓	✓	✓	✓	
Zegt Instagram te gebruiken	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓

Groen = rechterflank Rood = linkerflank ✓ = wordt gebruikt

Opvallend is hier respondent nummer 5. Deze persoon gebruikt geen sociale media zoals Facebook, Instagram en Snapchat meer. Ze geeft hiervoor als reden dat ze het zonde van haar tijd vond.

Respondent 5: "Dit is tijd die ik niet meer terug krijg en totaal nutteloos is geïnvesteerd."

Vanuit de literatuur bleek dat van Facebook het meest gebruik werd gemaakt onder jongeren van de bevindelijk gereformeerden in 2015 (Driestar Educatief & Erdee Media Groep, 2015). Dit blijkt bij deze respondenten niet het geval. Slecht drie van de respondenten geven aan hier gebruik van te maken. Snapchat en Instagram worden daarentegen wel veel gebruikt. De trend dat deze sociale media in populariteit toenemen,

lijkt dus door deze respondenten bevestigd te worden. Twitter waarvan in eerdere onderzoeken al werd gezegd dat het in populariteit afnam (Driestar Educatief & Erdee Media Groep, 2015) wordt door deze respondenten helemaal niet genoemd.

Alle respondenten zeggen gebruik te maken van YouTube. Hierbij valt wel op dat de respondenten uit de rechterflank minder vaak kijken dan respondenten uit de linkerflank dit doen. Dit komt overeen met wat er in de literatuur wordt gezegd.

Tabel 2: Overzicht gebruik YouTube

Respondent	1	2	3	5	6	7	8	9	10
Geslacht	M	M	M	V	V	V	M	M	V
Regelmatig	X				X	X			
Elke dag			X				X		X
Elke dag lang		X		X				X	

Groen = rechterflank Rood = linkerflank M = Man V = Vrouw

Respondent 5 zegt nu geen YouTube meer te gebruiken. Net als bij de andere media geeft ze aan dat ze het zonde van haar tijd vindt. Hiervoor gaf ze echter aan veel gebruik te maken van YouTube.

Er wordt door de respondenten weinig naar programma's van NPO en RTL gekeken. Alleen respondent 9 geeft aan dat hij dagelijks naar het journaal kijkt. Alle andere respondenten geven aan maar één of twee programma's te hebben die ze kijken. Voorbeelden van programma's die dan worden genoemd zijn: Flikken Maastricht, Bed & Breakfast en Holland's Got Talent.

Tabel 3: Overzicht kijken programma's van NPO of RTL

Respondent	1	2	3	5	6	7	8	9	10
Geslacht	M	M	M	V	V	V	M	M	V
Nooit				X					
wekelijks	X	X	X		X	X	X		X
dagelijks								X	

Groen = rechterflank Rood = linkerflank M = Man V = Vrouw

Het grote verschil in het mediagebruik tussen de rechterflank en de linkerflank van de bevindelijk gereformeerde respondenten is dus vooral terug te zien in de intensiviteit van het bekijken van YouTube video's.

De respondenten noemen verschillende redenen om te stoppen met het kijken van een uitzending of video. Dit zijn zaken die ze zelf noemden toen er naar gevraagd werd. Ze kregen dus geen lijstje voorgeschoteld.

Tabel 4: Redenen om te stoppen met het kijken van een uitzending

Respondent	1	2	3	5	6	7	8	9	10
Seks	X			X		X	X		
Vloeken					X		X	X	X
Geweld				X					
Beledigen christenen			X		X				X
Stopt niet met kijken		X							

Vloeken en seks worden het meest genoemd als redenen om de uitzending of video te stoppen. Hierna komt het beledigen van christenen. Het meest opvallend is respondent 2, die aangeeft niet te zullen stoppen met kijken als er bepaalde zaken voorbij komen.

Respondent 2: "Ik kan denk ik best wel veel hebben. Ik kijk ook best wel veel video's op YouTube waar soms best wel in gescholden wordt. Ik kan daar heel ver mee gaan."

Kijk op media

Vijf respondenten geven aan de media als betrouwbaar te ervaren. Zij zeggen dat de media een goed beeld geven van de samenleving. Drie respondenten geven daarbij echter aan dat de boodschap van deze media wel anders zijn dan zij gewend zijn en dat er geen christelijke boodschap wordt verkondigd.

Respondent 1: "Ja soms over ethische kwesties is het iets anders dan je gewend ben."

Respondent 3 zegt dat de media geen eerlijk beeld schetsen van wat er in de samenleving speelt. Zo noemt hij de mars van het leven waar 3000 mensen demonstreerden tegen abortus. Dit werd volgens hem door de NOS helemaal niet genoemd. Deze respondent kijkt dan ook met een kritische blik naar de media. Hij beseft heel duidelijk dat er altijd twee kanten aan een verhaal zitten. Als voorbeeld noemt hij tweemaal het conflict tussen Palestina en Israël. Een objectief verhaal is hierover volgens hem niet te maken.

Respondent 5 geeft aan dat als je seculier bent je, je waarschijnlijk wel thuis voelt bij de media. Zijzelf vindt het echter erg oppervlakkig. Dus daarom vindt ze dat de media geen goed beeld geven van de samenleving. Respondent 7 ziet dat vooral uitersten naar voren worden gebracht. In films en series zie je bijvoorbeeld nooit normale gezinnen. Het zijn altijd uitersten.

Zeven respondenten geven aan media belangrijk te vinden. Drie respondenten zeggen dat hiervoor de reden is, dat je moet weten wat er in de wereld gebeurt. Vooral het nieuws wordt belangrijk gevonden. Alleen respondent 1 en 7 geven aan dat ze de media niet zouden missen als deze zouden verdwijnen.

Acht van de respondenten geven aan zich betrokken te voelen bij media. Hier moet wel bij vermeld worden dat dit vaak samen gaat met een betrokkenheid bij de maatschappij. Zo wordt er vooral gesproken over actuele zaken die in het nieuws voorbij komen. Alleen respondent 9 geeft aan zich niet echt betrokken te voelen bij media.

Respondent 6: "Het is meer van zo heb je ook gehoord wat er is gebeurt, niet perse over het programma zelf."

Beeld van de media wat betreft homoseksualiteit

Alle respondenten vinden dat de media een beeld schetsen waarbij homoseksualiteit geaccepteerd wordt.

Respondent 6: "In het nieuws is het wel gewoon geaccepteerd, dus dat alles moet kunnen, dat merk je wel."

Respondent 9: "Tegenwoordig is in de media denk ik het grootste gedeelte wel voor en hebben ze daar geen probleem mee."

Alleen respondent 5 geeft aan dat sommige platforms nog wel discrimineren. Ze noemt als voorbeeld dat als je bij YouTube de kinderversie inschakelt je alle video's van gay YouTubers niet meer kunt kijken.

Beeld van media wat betreft rol man en vrouw

Op twee uitzonderingen na benoemen alle respondenten een beeld van de media waarin man en vrouw gelijk zijn. Respondent 3 denkt dat de media dit bewust doen.

Respondent 3: "De media willen natuurlijk graag dat de man en de vrouw hetzelfde zijn. Ik vind dat ze gelijk zijn, maar ik vind wel dat man en vrouw andere kwaliteiten hebben en anderen krachten. De media willen dat verschil helemaal wegvagen."

Respondent 5 ziet echter een heel ander beeld voorbij komen. Zij stelt dat de man, volgens de media, minder is dan de vrouw. De man wordt volgens haar weggezet als een sukkel.

Respondent 5: "Je hebt dus nu die nieuwe feministische opkomst. Die zegt niet we willen gelijkheid, maar die zegt we willen de man weg. Dat vind ik echt nergens op slaan. Dus de man is minder dan de vrouw. Dat is vooral wat er nu heel erg te zien is."

Het totaal tegenovergestelde beeld ziet respondent 8 in de media voorbij komen. Hij ziet een beeld dat de vrouw minderwaardig is en als lustobject wordt weggezet.

Respondent 8: "Vrouwen worden vaak als lustobject neergezet door het internet. Al dan niet serieus, al dan niet voor de gein. Maar als je het overal ziet krijg je het wel hetzelfde beeld zeg maar."

Bij dit thema komt er een dubbelzinnig beeld naar voren waardoor het lastig is om hier uitspraken over te doen. Twee respondenten denken hier namelijk heel verschillend over.

Beeld van de media wat betreft euthanasie en abortus

Zes respondenten vinden dat de media een beeld neerzetten dat abortus en euthanasie gewoon moeten kunnen.

Respondent 3: "Je had bijvoorbeeld Pechtold, die werd met die man geconfronteerd die direct euthanasie wilde. Ja dat wordt dan natuurlijk breed uitgemeten. Dat vinden ze helemaal

geweldig. Ik denk dat de media wel dat beeld willen geven, dat je maar dood moet gaan wanneer jij dat wilt.”

Respondent 1 en 7 weten niet zo goed welk beeld de media hiervan geven. Ze zeggen eigenlijk nooit berichten over deze onderwerpen voorbij te zien komen. Respondent 10 ziet niet zozeer een bepaald beeld dat de media neerzetten. Ze constateert dat er een discussie wordt gevoerd die ook in de media voorbij komt.

Invloeden op ethische standpunten

Bij elke respondent zal er hier gekeken worden welke factoren in het interview genoemd werden, die invloed hebben gehad op hun ethische opvattingen.

Respondent 1 had op alle ethische kwesties dezelfde visie als dat je zou verwachten vanuit de literatuur. Vanuit het interview bleek dat deze visie zich vooral gevormd had door zijn geloof en gesprekken thuis. Een voorbeeld van zo'n gesprek dat hij noemde was zijn zus die als verloskundige thuis vertelt over hoe er met kinderen met het syndroom van down wordt omgegaan. Dat zijn geloof een grote rol speelt bij de vorming van zijn mening blijkt uit het feit dat hij bij argumenten regelmatig God benoemt. Al blijft het moeilijk om aan te wijzen of het hier echt om eigen overtuiging gaat of dat het Bijbelse argumenten zijn die vanuit zijn omgeving komen. Hiernaast geeft respondent 1 aan dat hij ook wel beïnvloed wordt door media. Hij kan hier echter geen voorbeeld van geven. Wel stelt hij dat hij bij zijn mening zal blijven. De media zullen vooral de invloed hebben dat hij anders gaat kijken naar de mening van anderen.

Respondent 2 denkt over verschillende ethische kwesties anders dan je vanuit de literatuur van een jongere van de bevindelijk gereformeerden zou verwachten. Zou keurt hij een homoseksuele relatie niet af en is hij geen tegenstander van euthanasie. Hij geeft aan dat zijn ouders geen invloed hebben gehad op zijn visie op deze ethische zaken. Hij vertelt dat hij niet zo vaak met zijn ouders praat. Het was eerder in het gesprek al duidelijk dat zijn band met zijn ouders door hun scheiding niet heel erg goed is. Ook vanuit de kerk zegt hij weinig gehoord te hebben over deze kwesties. De invloed vanuit de kerk is dus niet heel groot. Zijn mening heeft hij uiteindelijk vooral gebaseerd op de berichten uit de media en de informatie die hij vanuit school kreeg. Zo heeft hij op school presentaties gezien over deze onderwerpen die hem geholpen hebben zijn mening te vormen.

Respondent 3 denkt over de meeste ethische kwesties hetzelfde als dat je vanuit de literatuur zou verwachten. Wel vindt hij dat man en vrouw gelijk zijn en waren er in zijn antwoorden twijfels te merken op het gebied van euthanasie. Hij blijft euthanasie uiteindelijk wel afkeuren. Hij denkt dat zijn familie en vrienden hier de meeste invloed op hebben gehad. Hij denkt over veel zaken hetzelfde als zijn zus en zegt te denken dat dit komt omdat ze dezelfde opvoeding hebben gehad. Toch geeft hij ook heel duidelijk aan dat media wel invloed kunnen hebben. Hij geeft hierbij een voorbeeld uit het programma Nieuwsuur waarbij Pechtold werd geconfronteerd met een man die vanwege psychisch lijden zo snel mogelijk euthanasie wilde plegen. Op zo'n moment krijgt respondent 3 toch een zwak voor

zo'n man. Hij denkt dan ook dat hij door dat filmpje misschien wel minder fanatiek tegen levensbeëindiging is, dan dat hij dat anders was geweest. Hij is door dit filmpje meer gaan nuanceren.

Alleen over de gelijkheid van man en vrouw denkt respondent 5 anders dan je vanuit de literatuur zou verwachten. De belangrijkste bron voor haar mening is de Bijbel. Dit blijkt uit het feit dat ze bij elke mening die ze geeft dit onderbouwt met een Bijbels argument. Dat dit niet persé argumenten zijn die ze van haar ouders overneemt blijkt uit het verhaal dat ze vertelt over medicijnen. Ze is namelijk een aantal jaar tegenstander geweest van het gebruik van medicijnen, omdat ze vond dat ze zich niet in haar ziekte moest mengen. Ook haar omgeving kon haar niet overtuigen dat dit niet het geval was. Pas toen ze een tekst last in een apocrief boek van de Bijbel, waarin stond dat God ook dokters en medicijnen had geschapen, veranderde haar mening. Respondent 5 denkt dat media invloed kunnen hebben, maar alleen als ze met een goed onderbouwde visie komen.

Respondent 6 vindt in tegenstelling tot wat je vanuit de literatuur zou verwachten dat man en vrouw gelijk zijn. Daarnaast twijfelt ze over het afwijzen van homoseksualiteit en twijfelt ze over het spiraaltje en de morning-afterpil. Ze benoemt zelf dat ze het geloof en haar ouders terug hoort in haar mening. Het is ook vrij duidelijk dat deze twee redelijk door elkaar heen lopen. Ze heeft vooral geloofsargumenten van haar ouders meegekregen.

Respondent 6: "Als ik onchristelijk was geweest dan had ik misschien wel gezegd van homo's prima en seks voor het huwelijk ook heel normaal. Dus ik denk wel dat, dat meespeelt."

Ze denkt hiernaast dat de media haar onbewust ook zullen beïnvloeden. Ze kan geen precies voorbeeld noemen maar zegt wel dat als je verhalen hoort je erover na gaat denken of er misschien toch geen uitzonderingen zijn. Ze geeft echter aan niet zo heel snel helemaal van mening te veranderen.

Respondent 7 denkt over de meeste zaken hetzelfde als dat je zou verwachten vanuit de literatuur. Wel vindt ze dat man en vrouw gelijk zijn en heeft ze een lichte twijfel bij euthanasie. Ze zegt dat haar mening vooral gevormd is door haar geloof en door er over te praten binnen haar gezin. Dat het geloof een tamelijk grote invloed heeft blijkt ook uit het feit dat ze bij haar mening vaak een Bijbels argument geeft. Ze denkt niet dat de media veel invloed op haar hebben. Ze stelt namelijk dat ze een mening die ze via de media hoort altijd nog met haar ouders zal bespreken. Ze zal iets niet zomaar overnemen.

Respondent 8 vindt dat man en vrouw gelijk zijn en heeft twijfels bij euthanasie. Verder denkt hij over de ethische zaken hetzelfde als dat je vanuit de literatuur zou verwachten. Hij geeft aan dat vooral zijn omgeving hier een grote invloed op heeft gehad. Hij benoemt hier vrienden, familie, kennissen en ook school. Hij vindt het, het fijnst om met vrienden over deze zaken te discussiëren, omdat die minder strak in hun mening staan. Hij zegt ook dat media hem over deze zaken aan het denken hebben gezet. Hij stelt dat dit vooral bij homoseksualiteit en bij euthanasie gebeurde door persoonlijke verhalen. Zo heeft hij een item gezien over kinderen die euthanasie wilden plegen omdat ze heel erg ziek waren. Hij stelt dat je op zo'n moment meeleeft met die kinderen en ze ook begrijpt. Dit zou volgens

hem niet direct zijn mening veranderen, maar het zorgt er wel voor dat hij minder strak in zijn eigen mening gaat zitten en meer om zich heen gaat kijken.

Respondent 9 vindt dat man en vrouw gelijk zijn en is geen tegenstander van euthanasie. Verder denkt hij over de ethische zaken hetzelfde als dat je van een bevindelijk gereformeerde jongere zou verwachten. Hij stelt dat op zijn mening vooral zijn omgeving en het geloof invloed hebben gehad. Hij benoemt ook concreet zijn kerk die een grote invloed heeft gehad. De invloed van de media is volgens hem niet aanwezig. Zijn mening is heel sterk en wordt daarom niet veranderd doordat hij bepaalde verhalen of meningen voorbij ziet komen. Hij ziet geen invloed van de media op zijn meningsvorming over ethische zaken.

Ook respondent 10 denkt niet over alles zoals je dat vanuit de literatuur zou verwachten. Zo vindt ze dat man en vrouw gelijk zijn en twijfelt ze over abortus. Ze is hierover nog haar mening aan het vormen. Voor haar mening geeft ze Bijbelse argumenten. Hiernaast geeft ze bijvoorbeeld aan dat ze tegen seks voor het huwelijk is omdat ze verhalen in haar omgeving heeft gehoord waarin dat alleen maar moeilijkheden gaf. De media hebben hier verder volgens haar niet zoveel invloed op. Dit komt omdat ze deze ethische onderwerpen eigenlijk zelden voorbij ziet komen. Dit komt overeen met wat Valkenburg (2014) schrijft dat ook de mediavorkeur er voor zorgt of een bepaalde invloed er wel of juist niet is.

Bijna alle respondenten noemen hun omgeving en met name hun ouders als diegene die de meeste invloed hebben bij het vormen van hun mening. Dat deze zaken belangrijke invloed hebben bleek ook al uit de literatuur (Van Wijk, 2011). Daarnaast wordt bij veruit de meeste van hen het geloof genoemd. Het blijft alleen wel lastig om het geloof en omgeving binnen een interview te scheiden. Een groot deel van de geloofsargumenten zullen de respondenten namelijk ook weer meegekregen hebben vanuit hun omgeving. Het is interessant om te zien dat dit verschil bij respondent 5 wel heel duidelijk is. De Bijbel heeft duidelijk meer invloed dan haar omgeving.

Daarnaast is het interessant om te zien dat respondent 2, waarbij zijn ouders en zijn kerk eigenlijk geen invloed hebben gehad op zijn opvattingen over ethische zaken, ook anders denkt over veel zaken dan de rest. Hij geeft zelf ook aan dat de media voor een gedeelte zijn mening bepaald hebben. Het is lastig te zeggen hoeveel invloed de media hierop hebben gehad, maar we kunnen wel waarnemen dat er sprake is van een zekere invloed.

Vijf respondenten geven aan dat ook de media invloed hebben op hun mening. Twee respondenten komen ook met voorbeelden van een bepaald mediafragment, waardoor ze meer na gingen denken over het onderwerp euthanasie. Door de fragmenten die ze noemen zijn ze niet direct van mening veranderd maar ze geven wel duidelijk aan deze fragmenten invloed op hen hebben gehad. Zo geeft respondent 3 aan misschien wel minder fanatiek tegen levensbeëindiging te zijn en ook respondent 8 stelt dat hij hierdoor minder strak in zijn eigen mening is gaan zitten. Bij de drie respondenten die wel aangeven dat media invloed op hun mening hebben maar geen concreet voorbeeld kunnen geven is het lastig om te bepalen of het gaat om een antwoord wat ook klopt of dat ze een sociaal wenselijk antwoord geven.

Het is opvallend dat juist bij het onderwerp euthanasie er verschillende respondenten twijfels hebben en twee respondenten er ook geen bezwaar tegen hebben. Een mogelijke

verklaring hiervoor zou zijn dat dit een actueel onderwerp is wat nu redelijk vaak voorbij komt. Dit verklaart ook dat twee respondenten met een voorbeeld komen van een fragment wat over euthanasie gaat.

Samenvattend mogen we concluderen dat de media zeker invloed hebben, maar dat deze invloed niet overdreven moet worden. Het is zeker niet zo dat de media fungeren als een injectienaald (Van Wijk, 2011). De meeste invloed komt van de omgeving. Binnen deze omgeving worden de ouders dan het meest genoemd. De invloed die de media op de jongeren hebben is dat ze gaan twijfelen over hun mening over bepaalde ethische zaken. Ook krijgen ze meer sympathie voor mensen met een andere mening over deze ethische zaken.

Reacties op filmpje over homoseksualiteit

Acht respondenten reageren negatief op deze video van RTL Late Night waar homo's letterlijk uit de kast komen. Het wekt bij hen irritatie op en ze vinden het overdreven en ongemakkelijk.

Respondent 2: "Ik vind het een beetje extreem. Hetero mensen gaan ook niet daar komen van hé toen had ik echt door dat ik hetero was en niet gay. Dus ik vind het een beetje aandacht vragen eigenlijk. Niet echt mijn ding. Ik vind het gewoon vervelend."

Respondent 3: "Nee dit werkt averechts. (...) Dit irriteert me meer. Met zo'n slechte kast waar iedereen uit komt rennen. Ik vind dit gewoon geen leuke televisie."

Respondent 8: "Ik vind het altijd een beetje overdreven. Doe maar gewoon lekker normaal weet je wel. Ik bedoel je hoeft er niets tegen te hebben, maar je hoeft het ook niet te promoten."

Alleen respondent 9 reageert positief op de video. Het gaat hier volgens hem echt over het anders geaard zijn en het daar voor uit komen is ook binnen de kerken nog best een probleem. Hij geeft echter wel direct ook aan dat een relatie aangaan, zoals de mensen in het filmpje doen, niet de bedoeling is.

Acht respondenten geven aan dat deze video er niet voor zorgt dat ze anders over homo's gaan denken. Het zal volgens hen geen invloed hebben op hun meningsvorming. Alleen respondent 7 geeft aan dat ze door deze video homoseksualiteit eigenlijk nog vreemder is gaan vinden.

Reacties op filmpje over euthanasie

De reacties op de video van de jongen die over de euthanasie van zijn opa vertelde levert heel verschillende reacties op en heeft bij de verschillende respondenten ook andere gevolgen. Dit komt overeen met de literatuur waarin Valkenburg (2014) schrijft dat media op verschillende personen een heel andere uitwerking kunnen hebben.

Respondent 1 wordt juist nog sterker in zijn mening die hij ook al had voordat hij de video zag. Hij zegt dat als hij mensen zo de dood in ziet gaan hij ze eigenlijk wil gaan overtuigen om

het niet te gaan doen. Zulke video's zorgen bij hem er dus voor dat hij een nog grotere tegenstander wordt van euthanasie.

Respondent 2 heeft niet het gevoel dat deze video invloed op hem heeft en ook respondent 9 ziet eigenlijk alleen zijn eigen mening bevestigd worden. Beide respondenten waren al voorstander voor euthanasie.

Opvallend is ook de reactie van respondent 3. Waar hij eerder geraakt zei te zijn door een video van Pechtold die werd geconfronteerd met een man die zo snel mogelijk euthanasie wilde plegen, heeft hij dat bij deze video niet. Hij zegt dat hij bij deze video aan alles voelde waar het heen moest en hij vindt het daarom een slechte video. Het voelt voor hem ingestudeerd. Het is te verklaren dat juist deze respondent dit zegt omdat hij eerder al liet blijken de media niet betrouwbaar te vinden. Het werd duidelijk dat hij heel kritisch is op de media. Dit kan deze reactie verklaren.

Respondent 8 die ook na was gaan denken over euthanasie na het zien van een video heeft bij deze video wel opnieuw hetzelfde gevoel.

Respondent 8: "Je gaat meer genuanceerd nadenken over dingen. (...) Ja kan er natuurlijk heel fel tegen zijn, maar als je dan zo'n verhaal ziet. Ik denk dat je altijd wel voorzichtig moet zijn met het uiten van je mening."

Respondenten 5, 6, 7 en 10 voelen zich allemaal emotioneel betrokken bij het verhaal van de jongen over de euthanasie van zijn opa. Ze gaan hierdoor licht twijfelen aan hun mening, maar blijven uiteindelijk wel bij hun standpunt. Het is opvallend dat dit juist alle geïnterviewde vrouwen zijn.

Respondent 5: "Het schuurt aan twee kanten. Aan de ene kant mogen wij ons daar niet in mengen. Wij mogen niet bepalen wanneer wij of wanneer anderen dood gaan. (...) Ja, en tegelijkertijd die man had het gewoon heel zwaar. Die kon niet meer leven zeg maar. Die was al bijna dood. (...) Maar ik blijf toch bij mijn punt van niet in mengen. Dat is echt niet onze taak."

Respondent 7: "Je ziet ook hoeveel verdriet dat jongetje nog had denk ik. Hij zag natuurlijk dat zijn opa steeds zieker werd. Dan denk ik ja, voor het jochie is het natuurlijk beter. Ja ik vind het een beetje dubbel eigenlijk. Ik vind nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen. Daar blijf ik wel bij."

Als je de reacties op de twee video's met elkaar vergelijkt kan je stellen dat de reacties heel verschillend zijn. Bij de eerste video waarbij op een enthousiaste en grappige manier over homoseksualiteit wordt gesproken, reageren bijna alle respondenten negatief, terwijl bij het persoonlijke verhaal de jongeren meeleven en een gedeelte van hen even begint te twijfelen aan hun standpunt.

Hoofdstuk 4: Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht welke invloed media hebben op bevindelijk gereformeerde jongeren. Hierbij is vooral gekeken naar de invloed op ethische zaken die voor de bevindelijke gereformeerden belangrijk zijn. Dit is onderzocht door middel van diepte-interviews onder bevindelijk gereformeerden jongeren.

Vanuit de literatuur bleek dat abortus, euthanasie, homoseksualiteit, seks voor het huwelijk en de rol van man en vrouw ethische zaken zijn die door de bevindelijk gereformeerden belangrijk worden gevonden. Man en vrouw zijn volgens de bevindelijk gereformeerden niet gelijk maar wel gelijkwaardig. Abortus, euthanasie, homoseksualiteit en seks voor het huwelijk worden door de bevindelijk gereformeerden afgekeurd. Uit de literatuur bleek over het mediagebruik van de bevindelijk gereformeerden dat zij hier vaak moeite mee hebben gehad. Zo zijn er over het gebruik van internet de afgelopen decennia verschillende discussies geweest. De jongeren onder de bevindelijk gereformeerden blijken in hun mediagebruik echter niet veel af te wijken van jongeren in het algemeen in Nederland. Alleen jongeren uit de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden gebruiken media minder intensief. Vanuit de literatuur bleek ook dat media zeker invloed hebben op de opvattingen van mensen. Wel blijken hierbij nog heel veel andere factoren mee te spelen en is de invloed bij elke persoon verschillend. De omgeving blijft altijd het meest belangrijk in het bepalen van een mening.

Vanuit de interviews blijkt een opvallend verschil met de literatuur. Maar weinig bevindelijk gereformeerde jongeren houden precies de ethische standpunten aan zoals je deze vanuit de literatuur over de bevindelijk gereformeerden zou verwachten. Bij het vormen van deze ethische opvattingen is er invloed van media. We moeten hierbij echter meteen opmerken dat de invloed van ouders en omgeving ook een grote rol speelt. In de gesprekken met jongeren bleek dat ze hun mening ten opzichte van de ethische standpunten vooral gebaseerd hadden op hun geloof, hun opvoeding en wat ze erover hoorden op school en van vrienden. Dat de media hier ook invloed op hebben werd maar door een klein aantal jongeren direct benoemd.

Toch bleken zoals gezegd ook de media wel een rol te spelen. Zo zeiden twee respondenten wel te zijn gaan twijfelen aan hun standpunt over euthanasie na het zien van items over dit onderwerp. Toch waren deze respondenten niet van standpunt veranderd en bleven zij tegenstanders van euthanasie. Wel gaven beiden toe nu wel anders te staan tegenover mensen die van mening zijn dat euthanasie wel is toegestaan. Ze zijn hun mening, door het zien van een item in de media, gaan nuanceren.

Bij één respondent werd duidelijk dat zijn ouders geen grote rol speelden in het vormen van zijn mening over deze ethische zaken. Hij zei zelf dan ook dat de media waarschijnlijk voor een deel zijn mening hadden bepaald. Inderdaad stond hij tegenover zaken als homoseksualiteit en euthanasie anders dan dat de bevindelijk gereformeerden in het algemeen tegenover deze kwesties staan. Je mag stellen dat de media hier voor een deel invloed op hebben gehad. Duidelijk wordt dus dat als je omgeving je niet stuurt op ethisch gebied je dan sneller zaken overneemt vanuit de media.

In het onderzoek constateerden we dat zoals uit de literatuur bleek er een verschil is tussen het mediagebruik van de linkerflank en het mediagebruik van de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden. In wat de respondenten zelf aangaven in de interviews over de invloed van media zien we hier echter geen verband meer mee. We kunnen dus, op basis van dit onderzoek, niet stellen dat de jongeren in de linkerflank sterker worden beïnvloed dan jongeren in de rechterflank van de bevindelijk gereformeerden.

Vanuit de reacties zoals die uit dit onderzoek naar voren komen op een video waarin op een enthousiaste en grappige manier aandacht werd besteed aan homoseksualiteit, mogen we concluderen dat dit er niet voor zorgt dat jongeren positiever gaan denken over dit ethische onderwerp. Wel namen we irritatie waar en zei één respondent het zelfs vreemder te zijn gaan vinden.

Vanuit de reacties op de video waarin een jongen zijn verhaal vertelt over de euthanasie van zijn opa mogen we concluderen dat op zulke video's heel anders wordt gereageerd. Bij video's met daarin een persoonlijk verhaal mogen we vaststellen dat daar wel degelijk invloed vanuit gaat. Vijf respondenten voelden zich betrokken en raakten door het zien van deze video licht aan het twijfelen over hun standpunt ten opzichte van dit onderwerp. Wel zeiden ze allemaal dat ze uiteindelijk wel bij hun standpunt bleven. Jongeren die kritisch tegenover media staan zullen ook minder snel beïnvloed worden. Zo concludeerde een respondent, die eerder al liet blijken media niet altijd als betrouwbaar te zien, dat hij deze video erg vooropgezet vond. Het was volgens hem duidelijk waar ze heen wilde en daarom zou hij zich niet betrokken voelen en zich er niet door laten beïnvloeden.

Samenvattend is het algemene beeld dat jongeren hun opvatting op ethische zaken voor het grootste gedeelte baseren op wat ze horen in hun omgeving. Hierbij zijn hun ouders het meest belangrijk. Ook de media spelen hierbij een rol, maar het lijkt erop dat deze rol niet overdreven moet worden. De invloed die je vanuit de media vooral merkt is dat de jongeren minder strak in hun eigen standpunten staan en meer begrip krijgen voor mensen die andere standpunten hebben. Opvallend is de twijfel die bij veel jongeren bestaat over het onderwerp euthanasie. Juist dit actuele onderwerp wordt door veel jongeren moeilijk gevonden. Ook is het opvallend dat vooral de persoonlijke verhalen van mensen invloed lijken te hebben op deze jongeren. Deze verhalen zorgen voor een betrokkenheid die de jongeren aan het twijfelen brengen over hun eigen standpunten. De invloed van de media komt overeen met wat er ook in de literatuur te vinden was. De media hebben gedeeltelijk invloed, maar dit is bij elke persoon verschillend.

Dankwoord

Ten eerste wil ik mijn begeleider Christoph van den Belt bedanken voor zijn inzet om mij door dit project heen te slepen. Ik had mij denk ik geen betere begeleider kunnen wensen. Bedankt voor de scherpe feedback en dat als ik ergens tegenaan liep altijd even mocht bellen of mailen. Ik waardeerde dat enorm!

Mijn dank gaat ook uit naar het Driestar College. Zonder de hulp van deze school was het veel moeilijker en tijdrovender geweest om de juiste jongeren te selecteren om te interviewen. Met name wil ik de docenten Piet Quist, Evert Blom en Jan van Dam bedanken wiens leerlingen ik uit de les mocht komen halen.

Uiteraard wil ik ook mijn ouders bedanken. Zij hebben altijd het vertrouwen in mij uitgesproken. Hiernaast was deze studie uiteraard niet mogelijk geweest zonder hun financiële steun.

Ik wil ook Gijsbert Bouw bedanken die mij aan het denken heeft gezet over dit onderwerp. Na ons telefonische contact in december had ik niet verwacht dat deze scriptie het resultaat zou zijn. Ontzettend bedankt voor je tijd en voor het meedenken in deze prille fase van mijn onderzoek.

Ondanks dat ik al deze mensen heel veel dank verschuldigd ben is er maar Eén die mij elke dag weer de kracht gaf om achter mijn bureau te gaan zitten. Daarom wil ik afsluiten met de zin die in Engeland bij de Christmas Carols na elk lied wordt uitgesproken: Thanks be to God!

Referenties

- 3FM & Newcom. (2015). *Nationale Social Media Onderzoek 2015*. Geraadpleegd op <http://www.kidsenjongeren.nl/wp-content/uploads/2012/09/Newcom-Nationale-Social-Media-Onderzoek-2015-jongeren.pdf>
- Belder, J. (2011, 20 januari). *Echtscheiding en hertrouwen* [Brochure]. Apeldoorn, Nederland: Gereformeerde Bond.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma.
- Boer, C. de., & Brennecke, S. (2014). *Media en publiek: Theorieën over media-impact*. Amsterdam, Nederland: Boom.
- Bruijn, S. de. & Dam, H. van. (2017, 3 februari). Mens uit één stuk – over consistentie. *het Reformatorisch Dagblad*, pp. 7-9.
- Buitink-Heijblom, M.A. (1998). Wordt het gezin nog gezien? In J.A. Coster (Ed), *De eeuw in het hart: De bevindelijk gereformeerden op weg naar de eenentwintigste eeuw*. (pp. 104-119). Houten, Nederland: Den Hertog.
- CBS. (2013, 3 oktober). *Zeven op de tien gebruiken sociale media* [Persbericht]. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2013/40/zeven-op-de-tien-gebruiken-sociale-media>
- CBS. (2017). *Bevolkingsteller*. Geraadpleegd op 23 mei, 2017, op <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/bevolkingsteller>
- Dam, H. van. (2017, 3 februari). Ouders kunnen iets dóén. *het Reformatorisch Dagblad*, pp. 16-17.
- Dekker, G., & Peters, J. (1989). *Gereformeerden in meervoud: Een onderzoek naar levensbeschouwing en waarden van de verschillende gereformeerde stromingen*. Kampen, Nederland: Kok.
- Dijk, G. van. (1996). *Het geloof der vaders: De denkwereld van de bevindelijk gereformeerden*. Nijmegen, Nederland: Sun.
- Driel, L. van. (1990). *De gereformeerde gezindte: Tussen verlichting en Godsverduistering*. Kampen, Nederland: Kok.
- Driestar Educatief, & Erdee Media Groep. (2015). *Gebruik van sociale media door jongeren in de Biblebelt verschuift van publieke naar besloten netwerken*. Geraadpleegd op <https://www.driestar-educatief.nl/medialibrary/Driestar/Advies-en-begeleiding/Opvoeding/Biblebelt-netwerkdag.pdf>
- Drok, N., & Schwarz, F. (2010, 4 februari). Wie de jeugd heeft. Villamedia. Geraadpleegd op <https://www.villamedia.nl/>

- Exalto, J. (2009) Oudvaders. In G. Harinck, H. Paul, B. Wallet (Ed.), *Het gereformeerde geheugen: Protestantse herinneringsculturen in Nederland, 1850-2000* (pp. 65-74). Amsterdam, Nederland: Bert Bakker.
- Golverdingen, M. (2000). De identiteit en de contouren van de gereformeerde gezindte. In I.A. Koele (Ed), *Gereformeerde gezindte Anno Domini 2000*. (pp. 34-52). Goudriaan, Nederland: De Groot.
- Golverdingen, M. (2006). *Kleine geschiedenis van de gereformeerde gezindte: Een ontwikkeling in hoofdlijnen*. Nederland, Heereveen: Groen.
- Hersteld Hervormde Kerk. (2014). Historie [Blog post]. Geraadpleegd op <http://www.hersteldhervormdekerk.nl/hhk/historie5>
- Hoek, J., Prosman, A., Vergunst, P.J. & Wijngaarden, H. van. (2015) Open Brief. *De waarheidsvriend*. Geraadpleegd op <http://dewaarheidsvriend.nl/>
- Janse, C.S.L. (1985). *Bewaar het pand: De spanning tussen assimilatie en persistentie bij de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden*. (Proefschrift, Vrije Universiteit, Amsterdam, Nederland). Houten, Nederland: Den Hertog.
- Janse, C. S. L. (2016, 20 februari), Benaming ‘bevindelijk gereformeerden’ heeft betekenis op verschillende niveaus. *het Reformatorisch Dagblad*, Geraadpleegd op <http://www.rd.nl/>
- Jong, S. de. (2016, 16 september). Gereformeerde gezindte mag blij zijn met Trump. *het Reformatorische dagblad*, Geraadpleegd op <http://www.rd.nl/>
- Kennisnet, (2015). *Monitor Jeugd en Media*. Geraadpleegd op <http://mijnkindonline.nl/publicaties/onderzoeksrapporten/monitor-jeugd-media-2015>
- Kiesraad. (2017). *Kerngegevens Tweede Kamerverkiezing 2017*. Geraadpleegd op <https://www.kiesraad.nl/adviezen-en-publicaties/rapporten/2017/3/kerngegevens-tweede-kamerverkiezing-2017/kerngegevens-tweede-kamerverkiezing-2017>
- Kist, R. (2017, 30 maart). We hoeven Jezus echt niet in elk artikel te fietsen. NRC. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/>
- Klaasse, C. (2016, 5 oktober). Geliefden én onlinebuddy's. *Trouw*, p. 10.
- Kloosterman, A. (2016, 28 juli). NPO trekt te weinig kijkers, vooral jongeren blijven weg. *de Volkskrant*. Geraadpleegd op <https://www.volkskrant.nl/>
- Koetsenruijter, W., & Hout, T. van. (2014). *Methoden voor journalism studies*. Den Haag, Nederland: Boom Lemma.

Konijn, E., Oegema, D., Schneider, I., Vos, de., B., Krijt, M., & Prins, J. (2010). *Jong en Multimediaal: Mediagebruik en meningsvorming onder jongeren, in het bijzonder Moslimjongeren*. Geraadpleegd op <https://www.motivaction.nl/downloads/Onderzoeksrapport%20Mediumgebruik%20Moslimjongeren.pdf>

Laan, N. van. der. (2014). Onwijs veel online? Mediagebruik in de Biblebelt. In A. Pons (Ed.), *Biblebelt online: Bevindelijk gereformeerden en nieuwe media*. (pp. 25-43). Apeldoorn, Nederland: Labarum Academic.

Lieburg, F. van. (2014). Mediapraktijk in de Biblebelt: Bevindelijk gereformeerden en de digitale revolutie. In A. Pons (Ed.), *Biblebelt online: Bevindelijk gereformeerden en nieuwe media*. (pp. 65-101). Apeldoorn, Nederland: Labarum Academic.

Otten, M. & Haan, J. de. (2014) Uitzendinggemist mag wél. In A. Pons (Ed.), *Biblebelt online: Bevindelijk gereformeerden en nieuwe media*. (pp. 165-186). Apeldoorn, Nederland: Labarum Academic.

Ouweneel, W. J. (1972). *Wat is de Vergadering?*. Nederland, Almelo: Abbes.

Polderman, C.P. (1996). *Kerk en Wereld [Een studie over gereformeerden en hun uiteenlopende relaties met televisie in het licht van politiek, cultuur en theologie]*. (Proefschrift, Erasmus Universiteit, Rotterdam, Nederland). Leiden, Nederland: Groen en Zoon.

Reenen, M. van. (2017, 15 mei). Vorm netwerk van gemeenschap der heiligen tegenover internet. *het Reformatorisch Dagblad*, pp. 6-7.

RD. (2011, 1 oktober). Commentaar: Waarschuwing tegen televisie blijft actueel. *het Reformatorisch Dagblad*. Geraadpleegd op <https://www.rd.nl/>

RD. (2013, 4 oktober). Sociale media vanaf 12 jaar normaal. *het Reformatorisch Dagblad*. Geraadpleegd op <http://www.rd.nl/>

RTL Late Night. (2016, 11 oktober). Uit de kast: drie mensen openbaren hun verhaal! - RTL LATE NIGHT [Video file]. Geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?v=4iUaBzoUoro>

Staaïj, K. van. der. (geïnterviewde). (2016a, 25 oktober). De wereld draait door [Tv-show]. Amsterdam, Nederland: Vara.

Staaïj, K. van. der. (geïnterviewde). (2016b, 21 mei). De wereld draait door [Tv-show]. Amsterdam, Nederland: Vara.

Staaïj, K. van. der. [Keesvdstaaïj]. (2016c, 9 november). Grote verantwoordelijkheid op schouders nieuwe president Trump. Wijsheid toegebeden! Hopelijk goed nieuws voor Israël, pro-life, pro-family. [Tweet]. Geraadpleegd op <https://twitter.com/keesvdstaaïj/status/796279180224827394>

Stoffels, H. C. (1995). *Als een briesende leeuw: Orthodox-protestanten in de slag met de tijdgeest*. Kampen, Nederland: Kok.

Stoffels, H.C. (1998). De wereld binnen handbereik. In J.A. Coster (Ed), *De eeuw in het hart: De bevindelijk gereformeerden op weg naar de eenentwintigste eeuw*. (pp. 54-62). Houten, Nederland: Den Hertog.

Ter Bogt, T. F. M., Engels, R. C. M. E., Bogers, S., & Kloosterman, M. (2010). “Shake It Baby, Shake It”: Media Preferences, Sexual Attitudes and Gender Stereotypes Among Adolescents. *Sex Roles*, 63(11-12), 844–859. <http://doi.org/10.1007/s11199-010-9815-1>
Toor, A. Van. (2017, 4 januari). Nieuwe hoofdredacteur RD wil jongeren bereiken. *Puntuit*. Geraadpleegd op <https://www.puntuit.nl/>

Valkenburg, P. (2014). *Schermgaande jeugd: Over jeugd en media*. Amsterdam, Nederland: Prometheus.

Vlies, B.J. van. der. (1998). Tussen (twee) vuren. In J.A. Coster (Ed), *De eeuw in het hart: De bevindelijk gereformeerden op weg naar de eenentwintigste eeuw*. (pp. 178-187). Houten, Nederland: Den Hertog.

Vpro villa achterwerk. (2007, 7 november). Villa Life mijn verhaal: Euthanasie [Video file]. Geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?v=Nyhens5AtG8>

Vries, H. de. (2017, 31 mei) Eenzaam te midden van de gemeente. *Terdege*, 18, 44-47.

Ward, L. M., & Friedman, K. (2006), Using TV as a Guide: Associations Between Television Viewing and Adolescents' Sexual Attitudes and Behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 16: 133–156. <http://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00125.x>

Wijk, K. van. (2011). *De media-explosie: Trends en issues in massacommunicatie*. Den Haag, Nederland: Sdu.

Bijlage 1 – Artikel Refoweb (bruikbaar resultaat)

Link naar artikel: <http://www.refoweb.nl/nieuws/1540/refo-jongeren-laten-zich-niet-zomaar-door-media-beïnvloeden/>

Refo-jongeren laten zich niet zomaar door media beïnvloeden

Binnen de reformatorische gezindte is er vaak angst geweest voor nieuwe soorten media. Deze angst voor nieuwe media is er omdat de gezindte bang is dat men door het gebruik van deze media de normen en de waarden van de wereld aanneemt. Deze angst was er al toen de radio zijn intrede deed in het Nederlandse huisgezin. Bij de Gereformeerde Gemeente van Meeuwen werd in 1935 een echtpaar gevraagd de radio de deur uit te doen. Ook al gebruikte dit echtpaar de radio alleen maar om te luisteren naar radiokerkdiensten op zondag. De radio, zo vond men, stond meer in dienst van de valse leer dan van de ware leer.

Ook toen het internet voor iedereen beschikbaar kwam, ontstond er discussie. Bij de Gereformeerde Gemeente van Dordrecht werd in 1996 besloten mensen met een internetaansluiting te weren van het Heilig Avondmaal, zoals ze dat ook deden bij mensen met televisie-bezit. Ondanks deze discussie heeft de computer uiteindelijk zijn intrede gedaan in de huizen van de bevindelijk gereformeerden.

Voor mijn afstudeeronderzoek, voor mijn opleiding journalistiek aan de Christelijke Hogeschool in Ede, heb ik een tiental interviews afgenomen met reformatorische jongeren tussen de 15 en 17 jaar op een middelbare school. Hierbij is vooral gekeken naar de invloed van de media op de meningsvorming van deze jongeren omtrent belangrijke ethische zaken zoals abortus, euthanasie en homoseksualiteit. Op deze manier kan bepaald worden in hoeverre de angst over de negatieve invloed van deze media terecht is.

Uit de diepte-interviews met deze jongeren blijkt dat ze hun mening ten opzichte van de ethische standpunten vooral gebaseerd hebben op hun geloof, hun opvoeding en wat ze erover horen op school en van vrienden. Zo geeft één van de jongeren aan dat hij eigenlijk over alles hetzelfde denkt als zijn zus. Hij denkt zelf dat dit komt doordat ze dezelfde opvoeding hebben gehad. Bijna alle jongeren geven aan dat deze invloed van hun omgeving groter is dan de invloed van de media.

Alleen een jongere wiens band met zijn ouders minder goed is, geeft aan dat zijn standpunten ook voor een deel op mediaberichten zijn gebaseerd.

Tijdens de gesprekken kregen de jongeren onder meer de volgende video te zien. In deze video vertelt een jongen over zijn opa die heel erg ziek was en waarschijnlijk ook niet lang meer te leven had. Er wordt verteld dat er uiteindelijk gekozen werd voor euthanasie om een einde aan het lijden te maken.

Invoegen video: <https://www.youtube.com/watch?v=Nyhens5AtG8>

Opvallend was dat de jongeren na dit persoonlijke verhaal lieten merken dat ze door deze video een lichte twijfel uitspraken over hun standpunt. Voor deze video hadden ze namelijk bijna allemaal aangegeven tegenstander te zijn van euthanasie. Allemaal gaven ze echter

aan hierdoor uiteindelijk niet van standpunt te veranderen. Wel zeiden ze hierdoor met meer sympathie kijken naar mensen die een ander standpunt hebben dan zichzelf.

Een jongere daarover: "Het schuurt aan twee kanten. Aan de ene kant mogen wij ons daar niet in mengen. Wij mogen niet bepalen wanneer wij of wanneer anderen dood gaan. (...) Ja, en tegelijkertijd die man had het gewoon heel zwaar. Die kon niet meer leven zeg maar. Die was al bijna dood. (...) Maar ik blijf toch bij mijn punt van niet in mengen. Dat is echt niet onze taak. "

Een andere: "Je ziet ook hoeveel verdriet dat jongetje nog had denk ik. Hij zag natuurlijk dat zijn opa steeds zieker werd. Dan denk ik ja, voor het jochie is het natuurlijk beter. Ja ik vind het een beetje dubbel eigenlijk. Ik vind nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen. Daar blijf ik wel bij. "

Op basis van dit onderzoek lijkt het aannemelijk om te stellen dat de angst voor media misschien wat overdreven is. Jongeren zullen niet zomaar de normen en waarden overnemen die zij in de media voorbij zien komen. Aangezien uit het onderzoek blijkt dat de standpunten van de jongeren vooral gevormd worden door hun omgeving ligt hier wel een taak van de ouders. Als deze ouders het belangrijk vinden dat hun kinderen dezelfde standpunten huldigen als zichzelf, dan moeten ze hier met hun kind over spreken. Als zij dit niet doen zullen de media eerder invloed hebben op de standpunten van hun kind.

De conclusie van het onderzoek mag zijn dat jongeren vooral door hun omgeving worden beïnvloed. Daarnaast bleek dat ook een persoonlijk verhaal ervoor kan zorgen dat jongeren over een onderwerp na gaan denken. Voor media die reformatorische jongeren willen bereiken is dit belangrijke informatie. Er zal door deze media ingespeeld moeten worden op dat gemeenschapsgevoel. Als bepaalde media onder jongeren vanzelfsprekender worden, zullen andere jongeren wellicht ook eerder geneigd zijn om zich wat aan te trekken door deze media. Daarnaast zouden deze media nieuwe vormen uit kunnen proberen waarbij onderwerpen meer worden benaderd vanuit een persoonlijk verhaal. Dit onderzoek liet namelijk zien dat een persoonlijk verhaal zeker impact heeft op reformatorische jongeren.

Bijlage 2 – interview met Gijsbert Bouw

Wat hebben jullie precies gedaan bij het onderzoek van Driestar Educatief?

Gijsbert: Ja wat we hebben gedaan in 2013 hebben we onderzoek gedaan naar jongeren naar media gebruik en naar media gedrag. We hebben aan een aantal van die jongeren ook hun ouders vragen gesteld. En we hebben eind 2015, begin 2016 datzelfde onderzoek nog een keer gedaan. In twee delen. Een deel van de jongeren die we in 2013 hebben bevraagd die worden in 2015 weer een vragenlijst gestuurd zodat je een groep jongeren nogmaals bevraagd dan zie je wel wat verandering. En we hebben tegelijkertijd via reformatorisch onderwijs scholen weer een keer een vragenlijst neergezet naar mediagebruik en mediagedrag. Zodat je ook over de hele populatie van reformatorische jongeren iets kunt zeggen. Dus op 2 verschillende momenten hebben we het gedaan bij ons.

Kunt u vertellen hoe deze enquêtes zijn afgenomen?

Gijsbert: We hebben in 2013 gevraagd naar een emailadres gevraagd of ze hun emailadres wilde doorgeven en die hebben we in 2015 gewoon weer gemaild. En dan vang je natuurlijk bot bij een aantal scholieren omdat ze, het emailadres bestaat niet meer of ze vullen het niet in maar ja een heel aantal redenen maar er waren er uit mijn hoofd 600, 700 die hem opnieuw invulden. En het onderzoek in 2015 en dus ook 2013 dat hebben wij onder scholen uitgezet. Dat gebeurde dan dat die klassikaal, nee klasgewijs werden ingevuld aan het begin van een les ofzo. En het handige daar aan is, is dat je de hele breedte van een klas meeneemt. Waar het nadeel van het andere onderzoek was dat je waarschijnlijk alleen leerlingen dat ding weer gingen invullen die bereidt waren om mee te werken aan het mediaonderzoek dan maak je natuurlijk een soort voorselectie. Maar goed dat is nou eenmaal zo daar kan je verder niet heel veel aan doen.

Wat was nou het opvallendste wat eruit kwam?

Gijsbert: Er kwamen heel veel opvallende dingen uit voor mijzelf. We hebben gewoon gepeild hoeveel hebben een smartphone, hoeveel zitten er op WhatsApp? Ja dat soort dingen. In het verloop van 2 jaar zie je heel wat dingen verschuiven. Facebook gebruik wat afneemt. Ja al die dingen waarvan we begrijpen dat die gebeuren. Het instagram gebruik wat hard toeneemt. Dat soort dingen dat is heel erg recht toe recht aan als het gaat om gebruik. Deze gegevens zijn ook gewoon openbaar. Van de gegevens van 2016 hebben we een deel al wel naar buiten gebracht en een deel ook niet. In het reformatorisch dagblad is daar ook het een en ander over geschreven. Want wat we in 2015 ook hebben gevraagd. Een deel ging over het mediagebruik en mediagedrag en een deel van dat lectoraatsonderzoek gaat ook over leiderschap. Hoe laten docenten maar ook zogenaamde leiders binnen de kerk, ouderlingen, catecheten, predikanten, jeugdwerkers op welke manier zetten zij social media in hun rol als leider. En een deel van de vragen die we aan die jongeren hebben gesteld gaan ook daar over. Vragen als zou je een uitnodiging van je ouderling op facebook accepteren? Zou je dat wel van je docent doen? Wat zou je vinden als hij dit of dit tegen je zegt. Dat soort vragen. We hebben tegelijkertijd ook een vragenlijst aan die leiders voorgelegd zowel op school als in kerken en dat deel van het onderzoek dat komt binnenkort naar buiten.

Hebben jullie deze resultaten van dit onderzoek ook naast het landelijk gemiddelde gelegd en gekeken of daar verschillen tussen zitten?

Gijsbert: Ja we hebben dat wel geprobeerd maar het blijkt in de praktijk best lastig om te zien, of de cijfers 1 op 1 naast andere cijfers te leggen. Omdat de manier van vragen stellen soms net iets anders is of de manier waarop de enquêtes afgenomen zijn soms iets anders is. En omdat leeftijdsschalen waarin andere onderzoekers hun resultaten net iets afwijkt van die van ons. Als het gaat om mediagebruik dan kunnen we dat niet heel erg precies doen. Maar de indruk die we wel krijgen is dat het mediagebruik van reformatorische jongeren niet zo heel erg afwijkt van andere jongeren. Hooguit ze lopen misschien iets achter maar dat is lastig te staven. Ander voorbeeld uit het onderzoek van eind 2015, begin 2016 bleek dat 35 tot 40% van de jongeren op snapchat zit in een bepaalde leeftijdscategorie. Nou dat was toentertijd bij de gewone jongeren ook zo. Inmiddels is dat al weer toegenomen bij gewone jongeren en we hebben het reformatorische jongeren niet nogmaals gevraagd dus we gaan er van uit dat dat niet heel erg verschilt.

Dus over het algemeen is er de indruk dat het gelijk loopt met het gewone mediagebruik zeg maar?

Gijsbert: Ja waar wel een verschil in zit is bij reformatorische jongeren is het nog vrij gangbaar om op de basisschool kinderen nog geen smartphone te geven. Hooguit als ze 12 jaar oud worden maar dan is dat nog niet zo heel erg geaccepteerd. Terwijl het buiten de reformatorische gezindte dat veel meer kinderen een smartphone hebben van 10, 11 jaar.

Dus ze beginnen wel later met hun mediagebruik?

Gijsbert: Daar lijkt het op inderdaad ja. Je ziet ook vaak dat ouders hun kinderen een smartphone geven als ze 12 worden of als ze naar de middelbare school gaan. En uit cijfers blijkt dat die knip van 12 jaar bij gewone jongeren is die veel minder zichtbaar. Dus dat was wel een opvallend verschil.

Is er een onderdeel wat nog niet echt onderzocht is?

Gijsbert: Wij hebben vooral kwantitatief onderzoek gedaan. Een collega lectoraat heeft ook wat kwalitatief onderzoek gedaan naar hoe ouders hun kinderen opvoeden en wat voor invloed dat heeft op mediagedrag bij jongeren, bij kinderen. Dat was best interessant maar wat we nog niet hebben gedaan en wat best interessant is, is uit de cijfers blijkt dat jongeren uit de reformatorische hoek net zo vaak en net zo veel media gebruiken en dezelfde media gebruiken als andere jongeren. Dat betekend ook net zoveel goede tijden slechte tijden kijken, ja misschien iets minder. Maar ook veel van dat soort series kijken, ook soaps en veel films kijken. En wat een interessante vraag is vind ik, lijkt me. Dat je probeert te achterhalen wat het kijken van dat soort series doet met het normen en waarden patroon van jongeren. Kijk als je bent opgegroeid met het idee van dat seks voor het huwelijk not done is en je kijkt wel altijd goede tijden slechte tijden of veel films, veel series. Dan zie je dat wel gebeuren. Wat doet dat nou met je normen en waarden patroon. Recent schreef een collega van mij over brugklas geloof ik. Waarin een meisje van 12, 13 ernstig ziek was en die wilde eigenlijk euthanasie laten toepassen op haarzelf. In Nederland is dat niet toegestaan bij kinderen maar dat wordt daar wel gespeeld en op een gegeven moment neemt ze afscheid van de leerlingen en enzovoort. De NPO doet dat omdat ze dat een relevante discussie vindt de euthanasie bij jongeren. Maar als je dat kijkt als reformatorische jongeren die hier uitgesproken ideeën over heeft wat doet het zien van zulke beelden en de emoties die

hierbij horen wat doet dat nou met jou normen? Net zoals een homohuwelijk als die in goede tijden slechte tijden wordt afgesloten als je zo'n stelt volgt in de loop van de tijd. Wat doet dat dan met je normen en waarden patroon. Ja dat vind ik wel een interessante vraag.

Bijlage 3 – Interviews met jongeren op het Driestar College

Respondent 1

Gegevens

Leeftijd:	15 jaar
Geslacht:	Man
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	De Gereformeerde Gemeenten
Woonplaats:	Bergambacht
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk is voor jou het geloof?

Hoe belangrijk vind ik het geloof? Nou geloof is voor mij eigenlijk... Ik vind het belangrijk eigenlijk want het geeft je iets van... Je hebt iets om in te geloven en vanmorgen dacht ik daar nog over, wat nou als het niet zo zou zijn. Als je dan om je heen kijkt ofzo. Hoe dan? Het wekt soms wel vragen op bij mij maar in ieder geval ik vind het belangrijk. Ik ga ook gewoon 2 keer naar de kerk en zo maar, ik leid hier de Bijbelstudie op school. Tenminste af en toe. Ik vind het ook belangrijk om het door te geven. Dus niet alleen het geloof van mijzelf maar het gaat vooral om het geloof van de ander. Gewoon doorgeven sta jij erin. Hoe kijk jij er naar. Hoe ik er naar kijk, wat vind jij er dan weer van? Het is goed om daarover te praten.

Reken jij jezelf tot de gereformeerde gezindte?

Ja ik denk het wel. Ik zit in een gereformeerde gemeente dus dan hoor ik er wel bij maar ik ben niet zo van het vakjes indelen hoor. We zijn natuurlijk allemaal 1 kerk. Of het nou Evangelisch is, mensen van de EO-jongerendag zijn precies hetzelfde voor God dan, dan een oud-Gergemer. Geloof is geloof en zolang je gelooft in de Bijbel en doet wat God zegt. En de regeltjes dan dat je op zondag niet naar buiten mag of zo dat is dan niet bepalend hoe je geloofd en hoe goed je bent in je geloof.

Mag ik het zo samenvatten? Technisch hoor je erbij maar geloof is geloof.

Ja precies, geloof is geloof.

Heeft geloof dan ook invloed op beslissingen die jij neemt?

Nou als ik op zondag werkbepreking heb dan ga ik daar niet heen. Nu hebben ze werkbepreking op dinsdag neergezet zodat ik ook kan komen. Ze willen het natuurlijk ook van mijn kant weten. Ik maak onderdeel van de productie van onze slagerij en weet dus wel hoe het zit en zo. Dus als ik iets heb in mijn hoofd nou dit moeten we uit gaan voeren of dit moeten we anders doen. Dan willen ze toch graag mijn mening weten.

Dus dat is dan een beslissing die jij op grond van je geloofd neemt. Jij wil dat niet op zondag?

Allereerst zouden mijn moeder en mijn vader het niet heel fijn vinden als ik dat zou doen. Maar ten tweede je moet toch laten zien dat je dat niet op zondag doet. Maar ook doordeweeks. Dit doe ik niet op zondag, maar doordeweeks doe ik het ook niet.

Je houdt er bij je keuzes dus zeker rekening mee.

Ja ik denk het wel.

Wat voor media gebruik jij?

Instagram, Facebook. Natuurlijk Whatsapp gebruik je. Ik vind echt Whatsapp dat werkt gewoon dat is echt functioneel in je leven, maar Instagram heb ik eigenlijk alleen om mensen te bekijken en Facebook gebruik ik eigenlijk ook niet heel veel. Ja ik like alles wat langskomt, tenminste wat ik een beetje leuk vind ofzo. Of gewoon een bericht van de NOS die voorbijkomt dat like ik allemaal maar goed niet dat ik er elke dag iets opzet ofzo. Niet elke dag een nieuwe foto.

Kijk je er elke dag op?

Facebook meer dan als op Instagram maar ik zorg wel dat ik alle foto's op Instagram terug zie. Als is het even geleden dan blijf ik even scrollen zeg maar. En Whatsapp gebruik ik eigenlijk ieder uur.

Maak je ook gebruik van YouTube?

Ja ik kijk als ik vrije tijd heb kijk ik wel filmpjes van StukTV en zo. Niet dat alle video's even leuk zijn maar hoe het gemaakt is vind ik ook gewoon wel leuk en goed.

Kijk je dat dan ter ontspanning?

Ik gebruik YouTube ook tijdens het leren voor muziek ofzo maar. Ter ontspanning... Ja... Ik denk toch gewoon die dwang er is een nieuwe video nou die wil ik even zien. Niet van nou ik moet even ontspanning hebben, ik ga even een filmpje op YouTube kijken.

Het is niet iets gerichts, het is iets wat erbij hoort.

Ja het is gewoon. Iedere zoveel dagen een nieuwe video.

Kijk je ook weleens tv-programma's van bijvoorbeeld NPO of RTL?

NPO ja zeker. Op de zaterdagavonden gewoon even een leuk programma kijken. Wij kijken met de familie weleens De slimste mens ofzo. Geen idee of dat nog bestaat trouwens maar in ieder geval dat kijken wij altijd wel en als we ergens in Italië zitten met het WK voetbal dan zetten we ook de tv aan. En een serie als Flikken Maastricht kijk ik ook. Het is hartstikke nep maar ik vind het gewoon mooi.

Vooraf in het weekend of ook doordeweeks?

Ik ben meer een buitenmens dus op zich doordeweeks het journaal ofzo, of Nieuwsuur. Maar het is zeker niet zo dat ik elk programma tussen 6 en 10 zit te kijken.

Je bent geen bankhanger voor de televisie?

Nee

Wat zijn op Facebook berichten die je vooral bekijkt?

De speld. De stomheid van mensen die dat maken. De eerste keer dat ik dat zag ging ik naar m'n moeder toe, nou dit hebben ze gedaan in Noord-Brabant. Nou in de groepsapp gegoooid. De eerste reactie die ik binnen krijg. Nou de speld is niet echt. Daar had ik niet op gelet. Ja weet ik veel. Ik volg het RD en de NOS. Het Koninklijk huis. En vooral foto's van ik heb een echtpaar uit de PKN bij ons die zitten in Malawi. Die wil ik daar ook op gaan zoeken volgende

jaar. Maar die hebben blogs. En elke keer zetten ze een bericht neer met onze blog is weer online met een foto er bij. Dan klik ik op de link en lees ik de blog even door.

Kijk je ook weleens dingen omdat je vrienden of omdat je ouders het benoemen?

Nou als ze soms zeggen er kwam een leuk stukje voorbij in een traumacentrum ofzo. Daar komt mijn tante wel eens op. Dan kijk ik dat wel eens op verzoek. Dat ze zeggen kijk hier eens even naar. Maar ik volg niet allemaal van die dingen van Slechte grappen Nederland. Daar heb je toch niets aan.

Kijk je nog bepaalde media omdat je geloofd die andere niet zo snel zouden bekijken?

Dat ik via Facebook geabonneerd ben op het RD dat is natuurlijk al.. Dat zie ik mijn buurjongen niet doen. Maar dat is ook gewoon die krant wordt thuisbezorgd en dat hoort er gewoon bij. Bij die gereformeerde gezindte waar je het eerder over had.

Welk beeld geeft de media van de rol van man en vrouw?

Man en vrouw staan tegenwoordig gelijk in de samenleving. En tegenwoordig is het ook zo dat man en vrouw niet perse voor elkaar zijn maar dat man en man ook samen zou kunnen gaan. Ook in ons politiek Den Haag lopen ze hand in hand over het binnenhof. Dat is wel veranderd.

En zie jij deze visie die je in de maatschappij ziet ook terug in de programma's die jij bijvoorbeeld kijkt?

Nee je ziet wel. Ja ik denk het wel. Je ziet het wel terug. Ook in de opvattingen die de nos maakt of over dingen die ze zeggen als er iets gebeurd. Bijvoorbeeld homo's in elkaar geslagen. Dan bekijken ze de goede kanten van de homo's en niet zijn zij dan niet verkeerd bezig geweest ofzo. Dus je ziet het zeker terug. Het wordt gewoon normaal in Nederland.

En welk beeld geeft de media van bijvoorbeeld geboortebeperving?

Nou mijn zus is verloskundige en als je dan hoort over Nipt-testen en zo. En over het weg laten halen van een vruchtje. Als ik dan haar verhalen hoor dan is het echt wel een strijd die zij heeft in haar praktijk met mensen die daar komen. Met een man die helemaal door het lint is omdat zijn vrouw een Downer heeft gekregen. En zij gaat gesprekken met ze aan. Je kan het zo doen of je kan... Je zegt altijd het is tegenwoordig altijd heel veel van laat maar weghalen. Maar kijkend met mijn geloof weer dan denk ik je krijgt het wel van boven. Een kind is een uitleen product. Je krijgt het van God en je geeft het weer terug. Dat is ook bij die gehandicapte. Tegenwoordig wordt dat helemaal weggenomen door Den Haag.

Zie je dit beeld ook in de media dat ze bijvoorbeeld over die testen positief berichten?

Nou ik lees eigenlijk nooit zoveel medische berichten hoor. Dus ik weet niet wat ze erover hebben geschreven en zo. Maar volgens mij zijn ze wel anders van mening dan dat ik ben over weg laten halen of over wel die test doen.

Wat zou voor jou een brug te ver zijn wat betreft inhoud? Dus dat je stopt met het kijken van een uitzending of video.

Nou kijk je ziet vooral in series en zo van de politie. Dan rollen ze weleens seksbendes op. Maar als die seks dan echt in beeld gaat komen. Als dat zou gaan gebeuren. Dan zit je

gewoon seks te kijken en dat hoeft dan van mij weer niet. Dus dan zou ik die aflevering overslaan maar ik zou niet stoppen met het programma denk ik.

Dus je zou de serie blijven kijken, maar die aflevering laten zitten.

Ja, of even een stukje doorspoelen ofzo. Ik denk niet dat ik het zomaar... Het blijft toch je favoriete programma of serie. Dus dat geef je niet zomaar weg.

Wat vind je belangrijk in het leven?

Het geloof is wel belangrijk. Maar ook gesprekken met anderen. Ik bedoel als mensen hun verhaal even bij jou kwijt willen ofzo. Dat vind ik ook belangrijk om over te praten. En ook m'n werk dat is ook belangrijk. Hoe meer ik ga werken hoe beter het voor mij is zeg maar.

Je zei gelijk het geloof staat dat dan ook op 1?

Je kan alle lijnen wel terugtrekken op je geloof toe. Wat je besluit of niet besluit. Dingen die je met anderen bespreekt. Die komen wel terug vanuit dat geloof.

Is het geloof dan de rode draad door je leven?

Ja ik denk het wel.

Hoe belangrijk zijn voor jou ethische zaken? Zoals bijvoorbeeld euthanasie.. Abortus..

Ja ik ben vooral redelijk geïnteresseerd in politiek en als ik dan een debat zie met D66 voorman Pechtold dan denk ik weleens. Als jij zo graag Euthanasie wil pleeg dat dan alsjeblieft zelf dan kunnen wij een kabinet vormen. Dat komt zomaar weleens in mij op van volgens mij als je het zo graag wil dan moet je het lekker zelf doen maar.. Ik vind dat altijd wel.. Het zorgt voor spanning in onze samenleving en partijen die erover botsen. En ik kijk dan ook wel zo'n debat en ik vorm daar voor mijzelf een mening over. Maar niet dat ik iemand op straat op zal zoeken en hem is even ga vertellen hoe ik erover denk.

Maar is het een belangrijk thema voor jou?

Nou een belangrijk thema... Het zijn gesprekspunten in de politiek en vind politiek redelijk belangrijk en eigenlijk ook wel interessant maar ik zou er niet dagen over praten ofzo.

Het is vooral iets wat vaak voorbijkomt omdat je politiek belangrijk vindt.

Ja, ik heb er zelf niet mee te maken. Ik zou uit mijn directe omgeving niet iemand weten die bij zijn volgende kind het weg laat halen. Dus ik denk er eigenlijk ook niet over na.

Denk je dat de media een goed beeld schetsen van de samenleving? Is dat betrouwbaar?

Je ziet van alles voorbij komen. Ze praten natuurlijk over al over. Over onze multiculturele samenleving. Over geloven in het land. Wat je vaak terug hoort als DENK een motie indient, dat je dan wel terug hoort wat ik altijd wel mooi vind dat je terug hoort van alle partijen geen steun want we zijn een Joods christelijke staat. Dus al je dan terug kijkt op de multiculturele samenleving. Het is wel het nieuwe beeld. Het gaat steeds meer. Ze zeggen altijd vergrijzen maar voor mij is het verbruinen. Want je krijgt steeds meer kleur bij ons. En als ze daar dan een beeld over schetsen ja en er is er eentje die wil dat allemaal niet, Geert Wilders maar goed. Ik denk dat ze wel een goed beeld schetsen van hoe onze samenleving in elkaar zit ja.

Ze geven een betrouwbaar beeld. Als je het NOS journaal hebt gekeken weet je bijvoorbeeld wel weer hoe het zit zeg maar.

Ja soms over ethische kwesties is het iets anders dan je gewend ben maar ik denk omdat dat onze samenleving is, is dat ook wel onze samenleving.

Zijn media belangrijk voor jou?

Als ik nu opeens zonder zou moeten doen, zou ik het niet missen. Je gebruikt het omdat het er is. Als het er niet is gebruik je het niet. Ik heb weleens een weekend op een vakantiepark gezeten zonder wifi ja dan kan dat ook wel. Het is mogelijk.

Geen onmisbare factor in je leven.

Natuurlijk is het belangrijk. Ik kijk iedere morgen even naar de NOS. Bijvoorbeeld gisteravond was er een aanslag gepleegd. Nou daders opgepakt voor 2 vermoorde meisjes. Maar als ik geen telefoon zou hebben omdat ze die hier op school afgepakt hebben dan.. nou dan kijk ik het niet. Het leven gaat gewoon door. Ook zonder media. Ook al speelt het een belangrijke rol in onze samenleving. Voeger dan hoorde je het van je familie. Maar nu voordat je van je familie hebt gehoord dat er iets is gebeurd dan weet je het al via Facebook.

Voel je, je ook betrokken bij media?

Ik weet wel dat het hier op school weken ging over Clinton en Trump. Over de verkiezingen. Dan is het ook wel bij maatschappijleer en geschiedenis zo van nou ja he waar gaat het heen. Dus dan praat je er wel over. Maar niet dat ik vanmorgen een artikel heb gelezen en dat ik straks in de klas is even ga vertellen dit en dit is er gebeurd, want dat hebben anderen ook kunnen lezen.

Heb je ook weleens dat er over een bepaald programma na gesproken wordt?

Je merkt dat bijvoorbeeld bij seizoen van Wie is de mol en boer zoekt vrouw. Dat je het wel hoort. Vooral bij Wie is de mol dat je hoort nou deze aflevering was dit en dit en ik denk dat het die kant op gaat.

Praat je daar dan ook over mee?

Ja meestal wel. Ik zorg dat ik hem live kijk. Soms mis ik hem wel. Dan ben ik zaterdag aan het werk en zondag kijk ik het niet en dan hoor je maandag al nou die is eruit of zo is het gegaan in Boer zoekt vrouw of weet ik het wat. Of die is omgebracht in Flikken Maastricht. Dan denk je ja nou dat had ik eigenlijk zelf eerder willen zien. Dan praat ik er dus niet over mee. Dan probeer ik mij af te scheiden zodat ik er niets van hoor. Maar als ik het gezien heb en ze praten erover dan geef ik ook mijn mening wel.

Hoe denk jij over homoseksualiteit?

Ik denk altijd van het is er maar het uitvoeren is iets anders. Je kan de gevoelens hebben maar als je dan over straat gaat lopen met je mannelijke partner ofzo.. Of seksuele praktijken doet of andere dingen in praktijk brengt samen. Dan denk ik wel eigenlijk van dat, dat niet de bedoeling is. Maar ik kan ze ook niet afschrijven. Want het blijven mensen. Het is gewoon zo. Ik kan er ook niets aan doen. Dus duidelijk mijn mening erover geven doe ik niet zo snel. Je hoort op straat heel vaak het woord homo vallen maar het is natuurlijk wel iets kwetsbaars. Het is een heel dun zeepbelletje in de samenleving. Als je er aankomt dan gaat het mis.

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ik zou het zelf niet doen. Ook duidelijke afspraken maken met je partner. Ja met collega's praat je er wel eens over. Ik heb met vakantie die en die... een lekker wijf ofzo. Ja dat moeten ze lekker zelf weten.

Je maakt dus duidelijk onderscheid.

Zelf zou ik het niet doen maar anderen moeten dat lekker zelf weten.

En de rol van man en vrouw hoe denk je daar over?

Ik blijf wel bij Genesis dat de man over de vrouw gesteld is. Dat is ook wel zo. Tegenwoordig zijn ze natuurlijk heel opstandig. Dat merk je ook wel. Dat ze zelf gaan werken en zo en niet meer thuisblijven bij de kinderen. Maar ik vind het wel belangrijk dat je, je vrouw ook wel een mening geeft. Het gebeurt ook in de wereld dat vrouwen niks te vertellen hebben. Maar ik vind het wel belangrijk dat vrouwen stemrecht hebben en zelf kunnen werken en beslissingen kunnen nemen.

Hoe denk je dat je tot deze opvattingen gekomen bent? Wat heeft daar een rol in gespeeld?

Mijn ouders vooral denk ik. Maar soms ik denk ook verschillend van mijn ouders. Als zij iets vinden dan vind ik het soms niet. En op school wordt je ook wel gevormd. De media ook vooral he. De media zegt iets en dan ga je daar zelf over nadenken is het wel zo. Als zij iets zeggen.

Heb je daar een voorbeeld van?

Niet recent.

Maar je hebt wel dat gevoel? Dat als je naar een programma kijkt waar een mening vaak voorbij komt je daar wel over na gaat denken.

Ja ook gewoon de Bijbelse opvatting als trouw in het huwelijk ofzo. Dat je soms denkt van die doen het ook wel goed. Zonder de normen en waarden die wij in de gereformeerde gezindte kennen. Of daar buiten in de kerk. Dat je denkt nou hoe die er over denkt... Of sommige mensen kunnen ook wel een voorbeeld voor je zijn. Dat je denkt nou die mensen doen dat ook. Maar ik zou geen voorbeeld kunnen noemen.

Maar als je over zoiets na gaat denken. Versterkt dit dan jou mening of veranderd hij er ook weleens door?

Het ligt aan het onderwerp. Meestal blijf ik wel bij mijn mening maar je kan wel anders gaan kijken naar de mening of opvattingen van andere mensen. Van hoe denken zij er dan over. Maar dat heb je hier op school ook. Hier heb je natuurlijk ook allemaal verschillende kerkgenootschappen. Dan gaat het bijvoorbeeld over opwekking of gebedsgenezing en zo. En dan praat je er dan wel over. Ikzelf ben geen voorstander van gebedsgenezing.

Je praat er dus ook over op school. Heeft dat er dan ook invloed op?

Als zij iets zeggen in de klas of tijdens weekopeningen of tijdens maatschappijleer of Godsdienst of geschiedenis. Je hoort van allemaal mensen verschillende meningen over 1 onderwerp.

VB: video over homo's bij RTL late night.

Wat vindt van je van deze video?

Precies wat ik al eerder zij. De samenleving is onze samenleving. Doe wat je zelf wil. Maar het in praktijk brengen vind ik dan weer niet zo... Zo van hallo in ben homo jippie jee op RTL late night he. Om dat te vertellen aan heel de wereld. Ja goed. Ze maken er een feestje van.

Wat roept dat bij jou op?

Waar ben je mee bezig?

Kom je dit soort video's vaker tegen?

Je merkt het wel vaker he. Je weet natuurlijk wel van bekende Nederlanders al je die ziet in Moltalk of zo of in RTL of een andere talkshow. Dan weet je wel die is homo want dat heeft tie weleens verteld. Maarja.

Hebben deze video's invloed op jouw mening?

Wat hij net ook zij he. Van ben jezelf. Dat is ook wat ik denk. Als je het weet. Kom uit de kast. Maar ga het niet dat uitbrengen van nou ik zie een leuke jongen en ik wil hem hebben want ik blijf bij mijn standpunt dat homoseksualiteit dat ik aangeboren daar kan je niet om heen maar in de praktijk probeer dan vrijgezel te blijven of ik weet niet of het mogelijk is zoek een vriendin. Ik heb wel meegemaakt dat een homo een vriendin heeft gekregen. Dat ging dan weer niet goed maar het kan wel. Het is niet zo dat je er positiever over gaat denken. Vooral als ik dat dan zie dat ik denk dat is onze samenleving. En hoe ze erover praten.

Vb: video over euthanasie bij Villa achterwerk.

Wat roept dit bij jou op?

Dit is wel wat thuis ook de gespreken zijn over abortus en euthanasie. Ik zei het al eerder dat het leven gegeven is van boven. En dat die man hier zelf beslist heeft van vandaag sterf ik. Dat is wel aangrijpend.

Je vindt dit aangrijpend om te zien?

Het is nou ja. het is het lot in eigen handen nemen. Hij zegt vandaag ga ik dood. Terwijl je zegt... Ik wordt geboren. Je zegt ook niet ik wordt geboren. Je wordt geboren omdat mensen een kindje krijgen. En hij maakt nou zelf een einde aan zijn leven en dat is niet goed.

Vind je dit schokkend?

Nee schokkend niet. Ik zie niets. Het gesprek wat zij hier voeren. Nouja hij wilde graag doet en nouja goed..

Hij noemt het een nette manier.

Een nette manier. Nou ik vind het helemaal geen nette manier. Hij gaat naar zijn huisarts en zegt ik heb nog 1 wens. Ik wil morgen dood. Het is niet goed om zelf te zeggen nouja ik ga dood. Je krijgt je leven en je geeft je leven weer terug. Dat is zo.

En als jij dit ziet. Versterkt dat dan juist jouw mening hierover?

Ik denk het wel. Hoe meer je ziet nou deze mensen gaan nou allemaal de dood in zelf. Dan krijg je toch wel een beetje een drang niet maar je wilt wel mensen overtuigen om het niet te doen. Om te wachten.. Als ik het zo aan hoor dan zou hij toch al bijna sterven. Als hij niet meer kan poepen. Waarom dan niet wachten. Een paar dagen nog. En dat je zelf opgenomen wordt uit het leven.

Kan je samenvattend zeggen dat als je dit ziet jouw mening juist wordt versterkt?

Ja. Ik denk het wel. Zij zitten hier om iemand pijn te verlichten maar ik denk dat je ook... Als hij nou nog met iemand in aanraking was gekomen met iemand van het geloof. Dat had nog gekund dat hij en ander mening had gekregen.

Maar je hebt niet van het is een zielig verhaal misschien moeten we het toch maar doen.

Nee ik denk altijd maar er is er eentje nog veel verder gegaan. Die is neergedaald tot de hel.

Dus kan je stellen dat je geloof je hier sterker beïnvloed dan de media?

Ja het geloof is altijd sterker dan de media.

Respondent 2

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Man
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	PKN (Gereformeerde Bond)
Woonplaats:	Moordrecht
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Ik ben er niet dagelijks heel bewust mee bezig maar het heeft ergens achter in mijn hoofd wel een belangrijke rol. Mijn ouders zijn gescheiden en mijn pa geloofd in principe niet meer. Mijn moeder volgens mij wel maar zij gaat ook niet meer echt veel naar de kerk. Ik denk dat ik het meest naar de kerk ga. Dat is dan met vrienden of zo. Maar voor mij geldt het ook maar 1 keer in de maand ofzo. Maar het heeft toch wel ergens een vrij belangrijke plek in mijn achterhoofd. Ik heb er bijvoorbeeld grotendeels zelf voor gekozen om naar deze school te gaan. En andere beslissingen zoals afgelopen weekend dat dan mijn stiefovergrootoma die had een verjaardag die ze vierde in de Intratuin met een High Tea ofzo. Ja ik dacht ik ga wel niet. Pas gingen ze ook met z'n allen uit eten op een zondag en toen dacht ik ook dat doe ik niet. Het principe is een beetje dat ik geen geld, het liefst geen geld uitgeeft op zondag. Dus het heeft ergens op de achtergrond een redelijke grote betekenis.

Je zit op een gereformeerde school. Reken je jezelf ook tot de gereformeerde gezindte?

Ik zou mezelf er niet zo snel tot rekenen. Ik kan prima met ze omgaan maar zou mezelf er niet zo snel bij rekenen.

Van welke media maak je allemaal gebruik?

Gamen op mijn laptop. Op mijn telefoon Whatsapp, Snapchat, Niet gek veel eigenlijk. 9gag. Ik weet niet of je dat kent. En verder NOS. Het nieuws een beetje.

En YouTube en Facebook?

Facebook niet, Youtube wel.

Waarom geen facebook?

Ik ben er gewoon nooit mee begonnen. Ik vind het wel prima.

Maar YouTube gebruik je wel?

Ja veel, heel veel. Als je nu kijkt op mijn telefoon dan heb ik echt ontzettend veel. De meeste data wat weg is gegaan dat is daar heen gegaan. Dat gaat echt naar de 200 gigabyte toe.

Hoelang per dag?

2,5 uur denk ik. Dus dat is wat.

Kijk je ook programma's van bijvoorbeeld NPO of RTL?

Niet zoveel ik ben niet zo'n tv mens. Ik heb het liefst dat ik alles kan kijken wat ik wil en wanneer ik wil. Maar er zijn wel sommige programma's, series dan vooral niet echt programma's die ik wel kijk op tv. Dat is echt 1 of 2 keer in de week dat ik zoiets doe.

YouTube heeft duidelijk de overhand.

Ja zeker. Daar komt ook heel andere content op he.

Kijk je dan vooral korte video's of meer video's die oorspronkelijk van tv afkomen?

Niet het laatste maar ook niet echt het eerste. Het maakt mij niet zo uit of het lang over kort is. Het gaat mij er meer om wat voor video het is.

Wat voor inhoud kijk je?

Dat verschilt heel erg. Als ik bijvoorbeeld iets wil kopen ga ik research doen op het internet. Kijken of het product goed is. En heel veel daarvan is YouTube want daar staan gewoon heel veel goeie video's over. En verder heb ik wel een beetje mijn dagelijkse video's die ge-upload worden over games over technische shit, alles. Dus het varieert heel erg.

Heb je een reden dat je deze media opzoekt?

Vaak is het omdat ik niets te doen heb. Het gaat vaak automatisch ondertussen maar vaak is het ik heb niets te doen en een beetje contact zoeken met mensen. Bijvoorbeeld een Whatsapp groep met vrienden daar gamen we vooral mee. En dan vraag ik komt er even iemand gamen en dan binnen 5 minuten is er iemand.

Zorgen je vrienden en familie er ook nog voor dat je bepaalde dingen kijkt?

Mijn vrienden alleen eigenlijk dingen doorsturen van 9gag. Dat is een app waar je allemaal grappige post kan doen. En daar sturen ze weleens dingen van door in de groepsapp. En mijn ouders... Mijn moeder in ieder geval niet. Mijn pa is soms nog wel van kom je dit kijken of dat ga je niet kijken maar eigenlijk niet.

Er komen best wel ethische zaken voorbij in de media en dan wordt er ook wel een beeld geschetst. Welke visies komen er bijvoorbeeld voorbij over de rol van de man en de vrouw volgens jou?

Ik denk dat het belangrijkste dat er gezegd wordt. Nu niet meer zo aan de orde. De vrouw is even gelijk als de man. Verder heb ik niet het idee dat er heel gekke ideologieën worden gepusht in de media.

Maar denk je dat de visie van man en vrouw gelijk ook weerspiegeld wordt door wat er in de media wordt gebracht?

Niet overal natuurlijk. Zoals de moslims in Nederland denken daar heel anders over maar laten we zeggen niet christelijke Westerse mensen voor hun is het dat zijn vaak ook de mensen die programma's maken dat is hun ideologie een beetje.

Wat zou voor jou een reden zijn om te stoppen met een bepaald programma?

Iets ergs?

Ja of een mening die wordt gegeven dat je denkt daar kijk ik liever niet naar.

Pfff. Dan kan ik heel veel hebben denk ik hoor. Dan kan ik best wel heel veel hebben. Ik kijk ook best wel veel video's op YouTube waar soms best wel in gescholden wordt en dan denk ik het zal wel. Ik bedoel ik scheld zelf ook weleens. Niet perse met GVD ofzo maar de basic scheldwoorden in ieder geval dus ik kan moeilijk zeggen hij mag het niet doen maar ik wel. Dus ik kan daar heel ver mee gaan.

Je hebt niet zo snel bij YouTube dat je op de pauze knop druk of doorspoelt?

Nee. M'n pa niet echt meer bij mij maar die heeft weleens dan loopt hij bij mijn broertje naar binnen als hij iets aan het kijken is en dan hoort hij wat dingen die gezegd worden en dan is hij zo van ik wil niet dat je dit kijkt. Maar weet je dat is natuurlijk verloren. Ik bedoel hij hoeft maar 2 minuten weg te lopen en hij kijkt weer verder dus. Ja mn pa of mn moeder zijn dan nog wel degene die het niet willen, maar ik kan heel ver gaan. Ik zou niet zo snel stoppen met kijken.

Hoe sta je in het leven. Wat vind je belangrijk?

Het is moeilijk. Vrienden vind ik het belangrijkste. Dan familie. Ergens daar tussen boven onder zweeft het geloof enzo. De perfecte mens zou nu zeggen dat, dat op 1 staat maar ik weet het nooit. De ene keer wel en de andere keer weet ik het niet. Die dingen wel. Verder heb ik geen idee eigenlijk. Als ik die dingen heb dan vind ik het prima.

Hoe belangrijk vind je zaken als abortus of euthanasie? Ben je daar mee bezig of echt helemaal niet?

Nee we moeten er soms mee bezig zijn voor Maatschappijleer ofzo maar ik ben er zelf niet actief mee bezig van ik ga hier een protestje houden en daar. Het zou me een worst wezen wat er gebeurt.

Hoe belangrijk vind jij het gezin?

Ik ben er meer waarden aan gaan hechten dan dat het was. Maar dat komt niet perse door het geloof ofzo dat komt meer door de scheiding denk ik. Ik vond het eerst niet leuk, ik was denk 11 toen het gebeurde ofzo. En ik had er in het begin wel moeite mee maar niet ontegenwoordig veel. Maar ik begin nu wel steeds meer te beseffen wat er gebeurt is en hoe het nu is en zo. Dan herinner je, je hele leuke vakanties ofzo en dan denk je van ja. Dat gaat niet meer gebeuren. Dan denk ik wel van ja het is eigenlijk heel belangrijk.

Geeft de media een goed beeld van de samenleving. Als je iets gekeken hebt weet je dan ook weer wat er speelt?

Dat ligt eraan waar het over gaat. Als het over iets in Nederland gaat denk ik dat het aak redelijk goed is. Maar als je kijkt naar een artikel in het RD of een artikel bij de NOS dan is dat natuurlijk verschrikkelijk groot. Het is net wat je leest. Ik denk dat zodra je iets uit het buitenland gaat lezen dat, dat gevaarlijker is. Dat kan zijn dat Amerika iets over IS heeft geschreven dan zie je het redelijk van 1 kan maar vanuit Nederland denk ik wel dat het goed is.

Dus Nederlandse media zie je als betrouwbaar?

Ja

Zijn media belangrijk voor jou?

Ik ben er wel vaak mee bezig ja.

Zou je nog een leven zonder media voor kunnen stellen.

Ja maar dan zou iedereen het niet moeten hebben. Dan mis je in principe niets en dan moet iedereen er zo meer leven maar als ze het nu opeens alleen van mij weg zouden pakken dan willen er toch nog mensen tegen mij praten en dan mis ik zoveel dingen. Nee dan heb ik het wel nodig.

Voel je, je betrokken bij media. Praat je er bijvoorbeeld ook over?

Ja met vrienden van de kerk ook wel. Ja dan gaan wel 1 of 2 keer in de week gewoon dingen doen. Vaak gelopen en dan hebben we het overal wel over en dan komt media ook wel voorbij.

Praat je dan ook wel actief mee?

Ja ik praat er dan wel actief in mee. Ik ben wel een redelijke prater.

Ga je dan doordat je erover hoort ook weleens iets kijken?

Dat kan. Maar gebeurt niet zo heel veel.

Je gaat niet zo snel iets kijken om erover mee te kunnen praten?

Het kan als het iets leuks of belangrijks is maar het is vaak niet mijn smaak ofzo.

Hoe denk je over homoseksualiteit?

Ik denk dat ze wel getolereerd moeten worden.... Ik denk dat ze zich in het openbaar ook wel mogen uiten. En seksueel ook wel. Ik bedoel als je zo ben kan je moeilijk je gevoelens heel je leven opproppen. Dan heb je een bijzonder vervelend leven volgens mij. Ik zou het prima vinden en er niet zo veel problemen mee hebben.

En hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Daar ben ik wel redelijk strikt in en daar ga ik niet aan beginnen.

En hoe vind je het van andere mensen?

Nee, in het begin als ik het hoorde. Dat was in de tweede al. Toen dacht ik het zal wel. Nou toen vond ik het nog wel een beetje vreemd maar nu denk ik van het zal wel. Laat maar. Ik heb er niet zoveel mee te maken.

Maar voor jezelf dus wel heel strikt.

Nee ik ga daar niet aan beginnen.

En hoe denk je over de rol van man en vrouw?

Ik denk dat die vrij gelijk is. Allebei gelijke mens. Ik denk dat dat ook beter is in een relatie dat de 1 niet boven de ander staat. Ik denk dat, dat het meest gezond is. Maar we gaan het zien.

En hoe denk je over geboortebeperving?

Ik denk dat, dat wel kan. Ik denk verschillende situaties. Als je gewoon geen kinderen meer wil dan denk ik dat het wel kan. Maar je hebt ook gewoon morning After pil.. Dat er dan misschien al wel wat groeit.

Ligt daar voor jou de grens?

Ik zou het goed vinden zolang er nog niets aan het groeien is.

Dus een abortus na 12 weken hoe sta je daar tegenover?

Nee dat moet je laten groeien want dat is gewoon al een mens. Dus daar ben ik geen voorstander van.

En euthanasie?

Dat vind ik wel goed denk ik. Als die mensen. Ik vind wel dat als die mensen zeggen ik wil euthanasie plegen dat ze dan hoop gelijk rijden naar het ziekenhuis. Er moet wel een redelijk proces aan zitten. Maar als ze echt ontzettend veel lijden of zo dan kan ik me voorstellen dat je niet de 15 jaar die je nog hebt wil leven met die pijn. Ik zou het dan wel goedvinden.

We hebben nu een aantal zaken gehad. Hoe denk je dat jou visie daarover tot stand komt. Wat heeft daar invloed op?

Ik weet het niet zo goed. Gewoon de media. Andere mensen vrienden. Niet dat ik er vaak over praat met vrienden. Ik praat er op school het meeste over.

Heeft het praten op school dan ook invloed?

Ja maar ik heb hier op school vooral info gekregen door presentaties over wat het is en daarop heb ik mijn mening gebaseerd maar het is ook wel een beetje door wat andere mensen zeggen maar ik heb ook genoeg gehoord waar ik het zelf niet mee eens ben dus ik ben geen schaap ofzo ik neem geen meningen van andere mensen over. Ik heb duidelijk mijn eigen gemaakt.

Je gebruikt vooral de informatie die je krijgt?

Ja, en zelf een beetje beoordelen wat goed voelt en wat niet.

En de kerk heeft die daar ook invloed op?

Nee ik heb nog niet echt een situatie gehad dat die twee elkaar doorkruisten ofzo. Dus ik heb geen idee. Tot nu toe nog niet?

En je ouders?

Heb ik het nog nooit met ze over gehad? Ik praat sowieso niet zo vaak met mijn ouders. Hun invloed hierop kan je op 0 zetten.

En welke invloed heeft media hierop.

Die laten toch wel een duidelijk beeld zien van wat ze vinden en wat ze willen.

Wat vinden ze?

Homoseksualiteit vinden ze goed. Ze willen trouwen en dat is ook prima.

En over abortus en euthanasie?

Hetzelfde ze vinden het steeds meer prima. Zeker Nederland begint steeds meer van het reformatorische Nederland af te komen en het gaat steeds meer naar een Amerikaans Westers Nederland.

En jij hebt wel het idee dat Nederland die gedachte weerspiegelt.

Ja daarmee veranderen die dingen gewoon. Het is gewoon een land waar die dingen allemaal verboden waren en nu steeds meer wordt toegestaan.

En als je daar nu naar kijkt. Je constateert dat wel dat ze dat zeggen zeg maar. Denk je dat ze er dan ook invloed op hebben hoe jij er over denkt.

Een klein beetje. Maar ik denk vooral dat het informatie is die ik gebruik. Maar een beetje zeker. Je hoort het overal denk ik wel dat het enigszins een beetje invloed heeft ja.

Kan je een voorbeeld noemen van dat je iets zag en dat je dat aan het denken zette?

Niet perse van de media erover. Nee

Maar je hebt wel het gevoel dat het gebeurd?

Ja het gebeurd wel maar dan onopgemerkt. Maar dan in series en andere tv programma's dat het niet perse daar over gaat maar dat het wel voorbijkomt. Zonder dat je het wil denk je er wel aan.

VB: Video over homo's bij RTL late Night

Wat vind je van deze video?

Ik vind het een beetje extreem. Hetero mensen gaan ook niet daar komen van he toen had ik echt door dat ik hetero was en niet gay ofzo. Dus ik vind het een beetje aandacht vragen eigenlijk. Niet echt mijn ding.

Wat roept het dan op?

Ja ik vind het gewoon vervelend. Ook het feit dat ze eerst kom uit de kast dag niets vind maar dan vervolgens wel zo'n leuke drie mensen, 4 mensen laat zeggen dat ze uit de kast komen en een nummer voor gemaakt. Nee dit is niet mijn ding. Ik vind het niets.

Kom je dit vaker tegen.

Nee eigenlijk niet. Heel soms. Niet perse in dit format.

Denk je dat dit video's nog invloed heeft. Dat jij dit wel meeneemt?

Ehm nee. Het enige dat ik er van kan vinden, hoe ik er tegenover sta van homoseksueel zijn vind ik ze toch een beetje vervelend. Bij ons in de Mac bijvoorbeeld werkt er 1. En dan ben ik zo van aan de ene kant vind ik het prima enzo en je mag het best uiten maar op 1 of andere manier vind ik het een beetje vervelend ofzo. Ik kan er niet zo goed tegen.

Dus deze video wekt eerder irritatie op dan dat je...

Ja. Ik vind het echt helemaal niets.

Vb: jongen vertelt over euthanasie opa bij Villa achterwerk

Wat roept deze video bij jou op?

Ehm.. Ik heb altijd te doen met zo'n kind. Ik weet niet of ik hem er zelf als ouder bij had laten zijn. Ik vind wel dat hij veel weet.

En beïnvloed dit dan ook jouw mening, opinie daar op?

Nee het is een mooi verhaal maar ga niet mijn mening daardoor veranderen ofzo.

Kom je dit onderwerp regelmatig tegen of niet?

Nee maar heel weinig langs zien komen. Eigenlijk vooral op school. Je komt het binnen de media eigenlijk alleen tegen in het nieuws maar verder niet. Het is niet dat alles op het nieuws me ontzettend beïnvloed.

Het is vooral je omgeving?

Ja dat vooral en zelf nadenken.

Respondent 3

Gegevens

Leeftijd:	17 jaar
Geslacht:	Man
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	De Christelijke Gereformeerde Kerk
Woonplaats:	Alphen aan den Rijn
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Belangrijk

In welke zin?

Ik denk dat mijn leven wel veel leger zou zijn zonder geloof. Ik hecht daar echt wel waarde aan.

En neem je het dan ook mee in beslissingen die je maakt?

Ja in alles eigenlijk wel

Kan je daar een voorbeeld van geven?

Ik heb toevallig vorige week met vrienden een vakantie geboekt en dan kijk je toch van waar ga ik heen. Je kan naar Bruiness gaan maar daar zal je me niet zo snel vinden. Ten eerste ligt het me niet en ten tweede weet ik toch dat daar dingen gebeuren die niet kunnen dus dan boek je dat niet.

Wat voor zaken?

Het drankgebruik is toch wel overmatig. Ikzelf heb helemaal geen hekel aan drinken hoor maar het is toch de sfeer. Van die jongens die hebben 2000 euro in zo'n vakantie gestopt en die weten er niets meer van. Dat vind ik dan een beetje zonde.

En dat is dan ook iets waarvan je uit je geloof zegt dat doe ik niet.

Ja ik denk het wel ja.

Ga je naar de kerk?

2 keer op zondag. Ik sla eigenlijk nooit over. Ik heb het sowieso van mijn ouders meegekregen maar ik heb het eigenlijk nooit gedacht van he nou moet ik weer. Eigenlijk nooit.

Dus ook al zou je op jezelf wonen, je zou wel gewoon ga.

Ja dat zou ik wel blijven doen ja.

Reken jij jezelf tot de gereformeerde gezindte?

Nee niet zozeer daar wil ik bij horen. Helemaal niet zelfs. Ik vind het soms echt hinderlijk dat het... in mijn optiek is het echt zo'n iemand die het beter weet. Zo'n gesloten groep. Ik vind dat echt helemaal niets. Ik hoor daar liever niet bij eigenlijk. Zelf zet ik mijzelf er niet bij.

En Inhoudelijk?

Er zullen heel veel raakvlakken zijn, want ik denk dat ik wel in een gereformeerde kerk zit wat betreft inhoud wel. Maar de groep staat me niet zo aan zeg maar.

Dus inhoudelijke wel maar het wereld niet?

Inhoudelijk ook niet alles hoor. Maar een groot gedeelte idd. Maar het wereldje trekt me totaal niet. Mijn ouders hebben bijvoorbeeld het RD. Die zou ik nooit nemen.

Waarom niet?

Het is zo vreselijk. Je hebt bijvoorbeeld altijd het Israël, Palestina conflict. En niemand is daarin objectief. Als ik dan zo'n reclame zie, met zo'n moedertje die zegt: Het RD vertelt mij eerlijk over het Israël Palestina conflict dan denk ik van ja.. Dat vind ik echt erg. Nou het is niet erg maar claim het dan niet te zijn. Claim niet om afhankelijk zijn.

Dat niet objectieve ben je, je daar altijd bewust van als je media gebruikt?

Ja absoluut want de NOS zal je altijd vertellen wat Israël fout doet. Dat is nou eenmaal hoe het is. Het is een gevoelig conflict en dat vind ik dat hinderlijk aan zo'n krant. Dat vind ik gewoon jammer. Ja hun mening is zo ontzettend duidelijk. En het RD is natuurlijk best wel het symbool van... Of de terdege of de gereformeerde... Ik weet even niet hoe die heet. Dat zijn natuurlijk best wel symbolen van zo'n gezindte ja. En dat staat mij totaal niet aan nee.

Van welke media maak je wel gebruik?

Ja wat niet. Ik twitter niet.

Noem eens de media die je dagelijks gebruikt.

Ik heb Facebook. Ik ben in niets heel actief ofzo. Ik heb het allemaal maar dat ik iets post is zelden eigenlijk. Eigenlijk nooit. Snapchat heb ik. Instagram dat heb ik.

YouTube gebruik je dat?

Ja natuurlijk. Daar kan ik weleens een filmpje op.

Hoe vaak?

Ik denk dat ik wel dagelijks op YouTube zit maar dat varieert enorm. Ik heb weleens dat ik niets te doen heb en dan zit je een uur per dag ofzo maar je hebt ook dagen dat je gewoon druk bent en dan zit je er niet op. Maar over het algemeen bijna dagelijks ja.

En kijk je ook weleens programma's van de NPO of RTL?

Ja. Nou RTL weinig, maar ik vind bijvoorbeeld Vechtershart dat is nu op TV. Het is niet altijd netjes dat moet ik er wel bij zeggen. Maar het heeft wel wat. Maar verder kijk ik niet zo veel op NPO eigenlijk. Ik ben ook niet zo'n enorme gebruiker. Ik Whatsapp natuurlijk wel veel maar dat doet iedereen.

En heb je weleens dat je vrienden of familie zeggen dit moet je eens kijken of lezen?

Ja natuurlijk. Als vriendengroep zijn we als sinds ons 4de vrienden ofzo en daar deel je wel dingen mee. We kijken voetbal samen dat vinden we allemaal leuk. En we kijken ook weleens een film samen maar dat is niet zo vaak. Jaarlijks een paar keer.

Maar mensen zeggen weleens. Ah dit is goed.

Ja of dit is belabberd. Ja natuurlijk. Maar ik heb bijvoorbeeld weer geen Netflix want ik ben niet zo'n film kijker. Dus daar doe ik dan weer niet zoveel mee. Maar dat wordt zeker wel gezegd hoor.

En als ze iets van de NPO zouden aanbevelen?

Ja dan misschien wel. Ik weet het niet. Ik heb ook niet altijd zin om iets te kijken.

Je bent niet zo'n kijker?

Nee niet ontzettend nee.

De media schets een beeld van de samenleving. Welk beeld zetten ze neer van de rol van de man en van de vrouw?

Kijk je hebt het feminisme natuurlijk en zo. Dan moet ik het even goed uitleggen. De media wil natuurlijk graag dat de man en de vrouw hetzelfde zijn. Ik vind dat ze gelijk zijn maar ik vind wel dat man en vrouw andere kwaliteiten hebben en andere krachten en de media wil dat verschil helemaal wegvagen zeg maar. Of bijvoorbeeld pas bij de politiebond. Ik weet niet... Ik wilde daar graag solliciteren. Maar dan gaat het daar ook over diversiteit en dat wordt dan heel breed uitgemeten in de media. Politie moest dan divers zijn dus allochtone mensen kregen dan voorrang. Dat vind ik echt complete onzin. Ik denk dat de media wel heel machtig is in wat ze willen zeggen. Dat gebeurt. En dat nemen ze ook heel erg van elkaar over. Ik denk wel dat de media heel machtig is.

Je ziet wel dat ze een beeld neerzetten?

Ja absoluut.

Zie je dat bijvoorbeeld ook bij iets als homoseksualiteit?

Ja dat vinden ze heel prima. De media, NOS vindt het prima als iemand homo is. En ik vind het ook prima al vind ik het wel een moeilijke discussie, maar ik denk dat de media zegt tegenwoordig alles moet en alles kan. Dat is denk de media want we zijn liberalen dus we vinden alles prima wat er gebeurt. Thierry Baudet zat ik pas te kijken en die had het over de Linkse NPO. Dat vond ik wel grappig.

Jij proeft dat ook zo?

Nou perse links. Ik heb wel zelf de stemwijzer ingevuld en kwam dan bij de CU uit dus misschien ben ik zelf ook links. Maar ik heb niet het idee dat de media links is ofzo dat niet.

Het je het idee dat ze 1 beeld willen schetsen?

Ja ik denk het wel. Ik denk dat er veel van elkaar over genomen wordt. De NOS is de grootste en ik denk wel dat die bepaald wat komt erin en wat komt er niet in.

En welke visie geeft de media bij abortus en euthanasie?

Ja dat moet ook maar kunnen. En ik denk dat het ND en het RD daar wel behoudender in zijn. Je had bijvoorbeeld Pechtold die werd met die man geconfronteerd die direct euthanasie wilde. Ja dat wordt dan natuurlijk breed uitgemeten. Dat vinden ze helemaal geweldig. Ik denk dat de media wel dat beeld wil geven je moet maar dood willen wanneer jij dat zelf wil. Iets vreselijks vind ik dat want het klopt totaal niet. Iedereen wil toch dat het

leven beter wordt en niet dat je dan eerder dood wil. Ik vind het ook wel een moeilijke discussie want het is ook raar om zo'n iemand te zien die gewoon dood wil. Ik denk wel dat de media zo iets dan helemaal uitvergroot van dit moet maar kunnen en

En wat deed dat voorbeeld met jou?

Ik kreeg wel medelijden met die man. Weet je wel wat je zei dacht ik. Maar hij scheen er heel bewust over nagedacht te hebben. Ik vond wel dat Pechtold er heel goed mee om ging. Hij was heel subtiel en zo maar zijn standpunten dat vind ik nergens op slaan. Ik vind het ook wel een gevaar dat alles moet en alles mag weet je wel. Aan de ene kant is het fijn dat je dat mag maar er zitten ook wel grenzen aan.

Zo'n fragment doet dat dan ook wat met hoe jij er over denkt?

Ja je krijgt natuurlijk wel een soort van een zwak voor zo'n man. Als je nooit zo iemand heb gezien denk je misschien al snel wat een onzin maar nu ga je toch ook wel nuanceren van waarom wil die man dat en hij meent het wel heel serieus en je krijgt misschien toch ook wel weer. Misschien omdat de NOS zo'n man in al zijn zwakheid laat zien krijg je ook wel weer meer sympathie voor zo'n man. Omdat zij laten dat natuurlijk zien en dat is gevoelig en je bent echt een beul als je zegt er is niets aan de hand met die man. Dat kan je niet zeggen. Misschien krijg je zo wel een zwak voor die man ofzo.

Voel je dat bij jezelf ook?

Ja. voelt wel zoiets ja.

Dan zie je dat verhaal en dan denk je...

Ja je gaat er zeker over nadenken. Ik denk dat er onbewust een hoop gebeurd in je hoofd. Dat doe je dan toch handig als je zo'n filmpje laat zien.

Wat zou voor jou een reden kunnen zijn om te stoppen met het kijken van iets. Wat zou een brug te ver zijn?

Ja ik weet het niet. Ik ben zelf best wel snel beledigd. Dus als ze mij zouden beledigen zou ik snel iets wegglikken denk ik.

Kan je een voorbeeld noemen?

Nou ja. Dat was Tim Hofman een keer en die had zo'n filmpje van BOOS. En die had iets bij de CU had hij neergezet deze mensen zijn voor de doodstraf en tegen het leven ofzo. En dan heb ik zoiets van dat is gemeen want je geeft die mensen een stempel zonder diegene de kans te geven om iets uit te leggen of om zich te verdedigen dus dan vind ik het gewoon.. Dan ben ik er al snel klaar mee en denk ik van joh laat ook maar.

En is dat dan omdat het dicht bij komt?

Ja dat kan best wel dichtbij komen ja. Als je iemand als Gert-Jan Segers, die heb ik best wel hoog staan. Cees van de Staaij ook trouwens. Als je iemand dan zo'n stempel geeft. En zeker bij BOOS zijn ze daar heel goed in om iemand zo met allerlei effecten en door het verschillend te knippen. Ze maken precies wat zij willen. Zij kunnen iemand een heel profiel geven en dat vind ik dan gewoon naar.

Jou grens ligt heel erg bij het iemand wegzetten?

Ja dat vind ik wel belangrijk. Hoe zet je iemand weg of geef je iemand een eerlijke kans om zich te uiten. En ik snap ook wel dat BOOS grappig is. Ik vind ook heel veel afleveringen grappig maar ook niet alles.

Stop je dan met het hele kijken van zoiets of..

Nee ik ben gewoon klaar met die aflevering. Ik weet dat er bij BOOS ook genoeg leuke filmpjes zijn.

De week erop zou je wel weer kijken?

Ja maar bij BOOS is het ook niet zo heel vaak gebeurd. Het is denk 1 of 2 keer gebeurd. Als er voor de rest van de 50 afleveringen...

Hoe sta je in het leven. Wat vind je echt belangrijk?

Mijn familie, vrienden. Ja dat zijn wel dingen die ik heel belangrijk vind. Daar heb ik ook wel veel voor over denk ik. Ik denk dat ik mijn geloof ook ergens belangrijk vind. Dat is wel de top drie.

Waarom deze?

Ja familie. Gewoon een bloedband. Ik vind dat heel mooi. Sommige mensen hebben niets met hun familie. Ik snap dat nooit. Het zijn je broers en zussen dus. Sommige zeggen familie krijg je er gewoon bij maar ja. Misschien heb ik wel geluk gehad maar ik heb het altijd heel leuk. Het zijn je broers en zussen. En je ouders en je oma's dan in dit geval. En vrienden ja dat zijn natuurlijk gewoon je vrienden ja. Altijd leuk, altijd gezellig. En het geloof is heel belangrijk voor mij. Is geloof wel dat er echt iets is. Dus dan is dat automatisch een soort van belangrijk voor je.

Hoe belangrijk vind je ethische zaken als abortus en euthanasie. Is dat belangrijk voor je?

Ja daar ben ik wel mee bezig. Ik vind het ook gewoon jammer. Ik had van iemand gehoord en die had zo'n schreeuw om leven filmpje bekeken waar je kinderen in de baarmoeder echt zag wegkruipen voor de grijper. En dat wordt totaal niet besproken. Iemand vertelde mij dat er een mars was voor het leven. Je zag er niets over op de NOS. Helemaal niets. 30.000 man. Of 3000. Ik weet het niet maar in ieder geval veel mensen. En de stille tocht voor een hond die is doodgegaan. Ik woon in Alphen en daar was een brug omgevallen natuurlijk en dat was bijna naast mijn huis en daar was een hond bij doodgegaan. En voor die hond liepen er maar 50 mensen mee maar het staat wel op je NOS pagina. En zoiets waar 3000 mensen , of meer lopen dat zeg je niet. Dat verzwijg je. Dat vind ik gewoon niet eerlijk aan de media dan denk ik ja. Je gaat iets informeren aan mensen als er gewoon een bepaald aantal mensen meelopen. Dan is het belangrijk en dan is er echt iets gaande maar je gaat natuurlijk niet een stille tocht houden voor een hond. Daar kan ik echt niet bij.

Denk je dat ze geen eerlijk beeld geven van de samenleving?

Nee ik denk niet dat ze een eerlijk beeld geven van de samenleving. Nee dat denk ik niet. Ligt eraan. Misschien het complete plaatje wel weer. De NOS zal heel erg vertellen over christenen maar het RD zal weer heel erg vertellen over niet christenen dus misschien de complete media zal alles wel vertegenwoordigen. Je hebt overal wel een dingetje. Maar ik denk gewoon bijvoorbeeld de NOS, nee die zal dat niet doen. Want die, ja het is echt publiek

gewoon. Het zijn heel veel doorsnee mensen. Ik denk dat het heel veel voor de doorsnee mensen is en voor de mensen die daar onder zitten zelfs. Het zal niet voor de mensen uit het Gooi zijn ofzo. Dat denk ik niet.

En ben je daar bewust mee bezig?

Ja het is moeilijk om te zeggen maar ik probeer wel altijd dingen te nuanceren en zo en dan denk ik ja wat zou er gebeurd zijn . Kijk bijvoorbeeld in zo Israël, Palestina. Dan hebben de Joden weer wat uitgevreten dan hebben ze weer kinderen. Dat gaat helemaal fout daar bij de Jordaanoevers enzo. En dan zijn er mensen om het leven gekomen en dat wordt dan vermeldt. Dan denk ik dan bijvoorbeeld wel aan m'n neef die was vorig jaar in Israël en daar schijnen gewoon dagelijks Palestijnen rond te steken weet je wel. Ja dan nuanceer je dat toch wel dan denk ik kijk dat is natuurlijk meedogenloos aan die grenzen en dat maakt ze allemaal niets uit maar er zitten altijd zoveel kanten aan een verhaal. Dat je dat wel in je achterhoofd moet houden als je een NOS journaal luistert ofzo. Dat vind ik dan wel belangrijk ja.

Vind jij media belangrijk dat ze er zijn?

Ja, ik vind ze zeker belangrijk. Ik heb bijvoorbeeld het AD op mijn telefoon. Dat vind ik een hele fijne app. Daarom is dat eigenlijk de app die ik lees. Maar ik denk ik dat zeker 10 keer op een dag dat even doe. Kijken wat gebeurd er in de wereld en dat vind ik wel belangrijk om te weten ja. Dat je gewoon weet wat er op het wereldtoneel gebeurd maar ook in je regio. Dat kijk ik dan altijd wel eventjes.

En voel je, je dan ook betrokken bij die media?

Ja ik praat er wel veel over. Het leeft ook wel in ons gezin zeg maar. Thuis hebben we het er altijd over wereldgebeurtenissen en dingen en dat vinden we allemaal leuk. Toen Trump gekozen werd ben ik uit bed gegaan om te kijken weet je wel. Maar sommige mensen verklaren je compleet voor gek. Waarom ga je niet slapen man? Maar het is iets interessants en ik denk dat je dat dan wel meekrijgt van je ouders.

Dus je bent ook wel betrokken zeg maar?

Ja ik denk dat ik wel betrokken ben ja.

Hoe denk je over homoseksualiteit?

Moeilijk. Kijk ik vind iemand is homo. Dat is geen ziekte of 1 van die rare uitspraken. Iemand is homo en daar kan hij niets aan doen. Dat is gewoon een feit. Wat ik wel kwalijk vind is als iemand praktiserend homo wordt laten we maar zeggen want dat kan je vanuit de Bijbel volgens mij niet goedkeuren. Maar ik vind wel dat je heel voorzichtig moet zijn want het is moeilijk om te zeggen als hetero. Om te zeggen ja dit kan niet. Want jij als hetero kan gewoon trouwen en heel je leven plezier hebben maar want wat je tegen een homo zegt is blijf maar lekker alleen dat is beter voor je. Dat is heel moeilijk voor hun omdat elk mens iets zoekt. Maar ik ben het er eigenlijk niet mee eens maar. Praktiseren is denk niet goed vanuit Bijbels perspectief.

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Nee ik denk niet dat, dat goed is. Het is volgens mij ook bewezen dat als je seks hebt na het huwelijk je relatie beter is. Ik heb daar wel over gelezen en denk dat daar wel gewoon

gedachten achter zitten om seks na het huwelijk pas te hebben. Ik denk dat, dat veel beter is voor je relatie. Ik denk ook niet dat ik dat moet gaan opleggen aan andere mensen. Ik denk dat het beter is en denk ook zeker dat ik dat zelf zou doen. Dat zelf zou proberen in ieder geval.

Maar je gaat anderen geen moreel opleggen?

Nee, wie ben ik? Ik wil mensen best vertellen wat ik ergens van vind, maar ik heb echt een hekel aan mensen die met een wijzend vingertje mensen alles gaan vertellen. Nee daar heb ik helemaal niks mee.

Hoe denk je over de rol van man en vrouw?

Gelijkwaardig. Man en vrouw zijn gelijk. Maar ik had het bijvoorbeeld ook pas met een leraar. Die vond het heel raar dat ik vond dat mijn vrouw later niet mag roken terwijl ik zelf wel rook. Dat vond hij hypocriet. Maar je hebt gewoon dingen in de wereld vind ik en sommige zijn voor mannen en sommige zijn voor vrouwen. Ikzelf zou het gewoon niet fijn vinden als ik mijn kind later bij een badmeester zou brengen ik zou dat veel liever bij een badjuf doen. Dat past gewoon beter in mijn plaatje ofzo. Ik heb weleens in het ziekenhuis gelegen maar ik vind het gewoon fijner als ik wordt verzorgd door een vrouw dan door een man. Dat zijn gewoon dingen en die staan een beetje vast en daar doe je niets aan ook. Dat is gewoon ergens zo in mijn beleving. En dat is ook wel zo met die rollen. Ikzelf zou geen huispapa willen worden. Nee dat zou ik gewoon niet willen doen. Ik denk dat het ook gewoon beter is als een vrouw dat doet.

Jij zit wel echt een rolverdeling.

Ja man en vrouw zijn absoluut gelijk maar ze hebben wel verschillende kwaliteiten en ik denk dat ze die ook anders moeten gebruiken.

Hoe denk je over geboortebeperving? Bijvoorbeeld het gebruik van voorbehoedsmiddelen.

Wat ik daarvan vindt? Het is een hele moeilijke.. Als ik een vriendin krijg zal ik het ook met haar moeten bespreken want het is niet iets wat je alleen beslist. Ik denk dat het wel kan op zich. Sommige mensen worden ziek als ze kinderen krijgen. Wat ik wel erg vind is dat mensen kinderen uitstellen tot een jaar of 30 en eerst carrière willen maken. Daar heb ik dan weer helemaal niets mee. Het mag wel maar je moet er wel echt een reden voor hebben. Als je bijvoorbeeld niet veel geld hebt. Een kind kost gewoon veel geld. Dat ga je echt niet kunnen ophoesten met kinderbijslag hoor. Je moet ook niet onbezonnen kinderen gaan maken. Dat werkt ook niet natuurlijk. Kijken waar het schip strand. Nee ik denk wel dat je er echt goed naar moet kijken.

Kun je verklaren hoe je tot deze opvattingen bent gekomen? Wat heeft daar invloed op?

Mijn familie en mijn vrienden denk ik toch ook. Zelf kom ik uit een familie van 11 kinderen dus dat van voorbehoedsmiddelen heb ik echt niet van mijn ouders maar. Hoe zeg je dat. Dit is gewoon hoe ik ergens naar kijk en ik word daar ongetwijfeld in gestuurd door mensen en dingen en al denk ik wel. Mijn zus en ik denken over heel veel dingen hetzelfde. Dat valt me altijd gewoon op. We zijn het zelden met elkaar oneens. Ik denk dat, dat door mijn ouders komt alle twee dezelfde opvoeding dus dan. Maar ik denk ook dat het door vrienden komt. Wat vinden zij en...

Je denkt dat je omgeving wel heel veel invloed heeft?

Ik weet altijd wel dat ik een standpunt heb maar ben wel altijd bereidt om ook naar andere standpunten te luisteren. Maar ik probeer vooral zelf te kijken van wat gebeurd hier. Voor en nadelen een soort van zo iets.

En denk je dat de media hier ook nog invloed op heeft?

Ja dat denk ik wel. Ik zei bijvoorbeeld met dat Pechtold filmpje. Misschien was ik wel fanatieker tegen levensbeëindiging geweest of tegen euthanasie geweest dan dat ik dat nu ben. Want als je zo'n filmpje hebt gezien van zo'n man dan denk je toch wel. Ja dat is ook een mens. Je hebt dan wel een bepaalde zwak voor zo'n iemand. Ik vind die man gewoon zielig. En dan wordt je toch wel een beetje gevormd. Ik denk dat je half niet door hebt hoe veel je gevormd wordt door een media. Dat denk ik wel ja.

Vb: video homo's bij RTL late night.

Wat vind je van deze video?

Ik weet niet. Die RTL baas stuurt je heel erg die kant op van dit moet allemaal maar kunnen en dat is allemaal prima en dat moet je zo snel mogelijk doen. Een beetje jammer want het gaat zo echt heel geforceerd. Ik denk wel dat dit het land is waar we in leven. Dat denk ik wel inmiddels. Het moet allemaal maar kunnen en zo. Dus misschien is dit wel enigszins realistisch dit. Wat zij dan in het begin zegt vind ik wel weer raar dat je nog een dag moet hebben. Want dat weet zij ook hartstikke goed dat het veel moeilijker is dan dat het lijkt. Dat weet iedereen. Maar ik vind wel... Wat moet ik hier van vinden? Het is zoals het is. Dit is wel Nederland op dit moment denk ik. Dat dit normaal is. En ze duwen je natuurlijk heel erg die kant op. Die Jamai natuurlijk. Doe het, doe het allemaal. Jammer.

Ja vind je het jammer?

Ja ik vind het jammer dat het allemaal zo geforceerd moet gaan en het is niet iets waar je, je voor hoeft te schamen hoor. Dat niet. Ik heb er gewoon geen goed gevoel bij ofzo. Ik vind het een beetje nou ja ik weet niet ik vind het gewoon moeilijk zo'n filmpje. En schreeuwen Kom uit de kast! Natuurlijk mag je uit de kast komen maar het hoeft geen show of zoiets te worden. En ik wil niet zeggen dat je, je ervoor moet schamen absoluut niet maar. Snap je het is gewoon een beetje. Een beetje vreemd dat je er zo'n spektakel van maakt. Een soort feest of zo.

Beïnvloed zo'n video je nou?

Nee dit werkt averechts. Ik denk het wel. Ja dit irriteert me meer. Met zo'n slechte kast waar iedereen uit komt rennen. Ja dat vind ik gewoon geen leuke televisie dit. Dit is RTL Late night jongens. Een serieus programma zou je zeggen.

Want jij zou het als een serieus programma nemen idd.

Nou inmiddels niet meer leuk. Het was altijd wel met leuke gasten enzo en goeie verhalen.

Maar dit irriteert je?

Ja dit irriteert me heel erg ja.

Vb: Jongen vertelt over euthanasie van zijn opa

Wat doet deze video met je?

Ja ik vind dit een beetje ingestudeerd ofzo. Ja je voelt het al van 100 kilometer aankomen natuurlijk dat vraagt tie is hij natuurlijk overleden. Nee hij is niet natuurlijk overleden. Dat zie je dan wel. Ja wat vind ik hier van? Ja zielig voor die jongen dat hij zijn lievelingsopa kwijt is. Heel erg zielig maar ik ben het nog steeds niet eens met euthanasie.

Dit is niet zo dat jij...

Nee absoluut niet. Nee dat zou ik bij abortus ook niet hebben. Dat zou ook nooit weggaan denk ik.

En heb je hierbij net als bij jouw voorbeeld over Pechtold dat je wel meevoelt met zo'n man?

Ik vind dit een slecht filmpje dus dan heb ik dat al veel minder weet je wel. Bij deze heb ik dat wel minder ja. Ik vind het wel zielig voor zo'n jongen natuurlijk. Ik weet ook niet waarom die opa dat niet meer wilde. Omdat hij moe was of... Het is wel heel triest maar het is natuurlijk wel een soort deel van het leven ofzo. Daarom snap ik ook niet die ontwikkelingen van mensen die zo oud mogelijk willen worden ofzo. Dat snap ik ook niet. Dat is weer iets heel anders natuurlijk maar sommige mensen willen helemaal niet oud worden.

Respondent 5

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Vrouw
Klas:	VWO 5
Kerklidmaatschap:	PKN (Gereformeerde Bond)
Woonplaats:	Den Haag
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Heel belangrijk?

En hou jij bij het maken van keuzes dan ook rekening met je geloof?

Dat heeft zeker keuzes beïnvloed en dat doet het nu nog steeds wel. Een beetje afhankelijk wat voor soort keuzes. Soms meer dan anders natuurlijk. Dat betreft bijvoorbeeld de dingen die ik doe of laat. Bijvoorbeeld drank ofzo dat doe ik allemaal niet meer vanwege het geloof.

Het geloof is echt de reden dat je bepaalde dingen niet doet.

Ja God. Ik schaamde me gewoon heel erg en dacht dit moet stoppen. Dus dat is op grond van de Bijbel en van het geloof.

Ga je ook elke zondag naar de kerk?

Ja.

2 keer?

Soms. Ik ben dat niet gewend want onze oude kerk deed dat niet die had maar 1 dienst, maar nu doen ze dat wel. Heel soms.

Reken jij jezelf tot de gereformeerde gezindte?

Ik ben Gereformeerder van huis uit dan mijn ouders bijvoorbeeld. En mijn zusje die neigt meer Evangelisch. En ik ben meer van... Ik vind Psalmen wel best en zo. En rokjes geen probleem. Ik wil ook best een hoedje dragen hoor.

Dus je rekent jezelf wel tot die groep zeg maar?

Ja ik voel me bijvoorbeeld best wel thuis op de Driestar.

Je hebt binnen deze gezindte nog best wel een zwaardere en een minder zware kant. Tot welke kant reken jij jezelf dan?

De minder zware kant, want ik voel me niet in de echt hele zware gemeentes, want toen ik daar een keer was voor een kerkdienst toen had ik zoiets van. Het geloof is niet alleen tragediese gebeurtenissen of zo. Het heeft ook hele mooie kanten maar die worden weer teveel weggestopt. Dus hervormd voel ik me gewoon helemaal thuis.

Van welke media maak je gebruik?

Op dit moment alleen nog maar Whatsapp. Ik heb alles verwijderd.

Dus geen YouTube?

Nee dat heb ik gisteren verwijderd. Nee wel al een tijdje geleden maar ik had het weer geïnstalleerd maar gisteren weer verwijderd.

En wat is daar de reden voor?

Ik merkte dat ik er niet blij van werd. Dat zat ik op Snapchat ofzo en dan had ik echt een uur op Snapchat gezeten en dan dacht ik van waarom heb ik dit gedaan. Dit is tijd die ik niet meer terug krijg en totaal nutteloos geïnvesteerd. Dus ik had eerst Snapchat verwijderd. Toen had ik nog Instagram en Youtube en Netflix. Toen heb ik Instagram eruit gegooid want daar doe ik sowieso niets mee. Ik hoef echt niet al die foto's te zien van mensen. Zo interessant vind ik het ook weer niet. En toen heb ik Netflix verwijderd want daar zit veel te veel tijd in. En YouTube dan gister maar daarvoor ook al maar ik wilde toen toch weer een beetje gaan kijken...

En gebruikte je het dan veel?

Ja dat was echt als ik dan keek bij mijn tijd zeg maar als ik een week had van 7 dagen dan had ik waarschijnlijk iets van 10 uur op YouTube ofzo en. Gewoon bizar. Veel te veel.

En kijk je ook weleens tv programma van bijvoorbeeld NPO of RTL?

Nee nooit. Echt nooit. Ik ben ook niet opgevoed met de tv. Behalve dan Sesamstraat.

Dus je kijkt weinig televisie zeg maar. Eigenlijk niet.

Alleen bij EK of WK kijk ik wel voetbal. Maar ook niet elke wedstrijd.

Als je op YouTube zat welke video's keek je dan vooral?

Ehm... Gaming vooral. En local pol. Ik weet niet of je hem kent. Maar dat is een vlogger. Eigenlijk vind ik vlogs heel stom. Maar hij is wel grappig dus. Maar vooral Gaming.

Welk beeld schets de media van de rol van man en vrouw?

Er is vooral veel geklaag. Eigenlijk weinig positief. Het enige positieve wat je hoor is hoe goed je zelf bent dus het gaat heel erg over jezelf. En de rol van man en vrouw. De man wordt gewoon weggezet als een sukkel. Je hebt dus nu die nieuwe feministische opkomst. Die zegt niet we willen gelijkheid maar die zeggen gewoon we willen de man weg. Dat vind ik echt nergens op slaan. Dus de man is minder dan de vrouw. Dat is vooral wat er nu heel erg te zien is.

Dit is wat jij vooral in de media?

Over het algemeen wel. Over de rol van man en vrouw wel. Ik ben het er zeker mee eens dat een vrouw wat betreft rechten en plichten. Nou plichten is dan misschien nog debatable. Maar wat betreft rechten denk ik zeker dat ze gelijk aan elkaar zijn. Maar zodra een man iets doet is het oja jij bent een man ... zo zie ik het op internet vaak voorbij komen dus. Dat komt ook door de invloed van Buzzfeed daar heb je vast weleens over gehoord. Die zetten de man echt... Als je wit bent en een man dan ben je sowieso een kneus. En die hebben veel invloed toch. Ook al vinden een heleboel mensen ze stom. Ze hebben wel veel invloed.

Welk beeld geeft de media over homoseksualiteit?

Heel verschillend. Dat ligt eraan op welk platform je komt denk ik.

Als je het algemeen bekijkt?

De mensen zelf, de gebruikers, zijn over het algemeen heel positief vind ik. Je hebt heel veel YouTubers die gay zijn en die gewoon een relatie hebben en daar heel open over zijn dus dat dwingt ook soort respect af. Tegelijkertijd heb je wel de platformen zelf zoals bijvoorbeeld YouTube die discrimineert wel homoseksuelen. Daar was laatst een heleboel ophef over omdat je hebt zo'n kinderversie van YouTube die kun je dan inschakelen en dan zijn alle video's van gay YouTubers gewoon weg. Dus het ligt eraan waar je naar kijkt. De platformen hebben de neiging om te discrimineren stiekem terwijl de gebruikers wel meer accepteren.

Dus wat jij ziet bij vloggers op YouTube is het juist volledig geaccepteerd.

Ja je hebt natuurlijk altijd mensen die roepen fag it dit, fagk it dat. Maar dat zal je altijd wel hebben denk ik. Omdat het niet helemaal is zoals het hoort denk ik. Hahaha. Ik weet het ook niet. Ik weet het niet ik vind het moeilijk om daar een uitspraak over te doen.

En als de media berichten over abortus of euthanasie. Hoe doen ze dat?

Alles moet kunnen. Ja je ziet of alles moet kunnen of dat er grapjes worden gemaakt over de mensen die daar in opstand tegen komen. Altijd pro dat alles moet kunnen.

Wat is voor jou een brug te ver. Wat wil je niet zien?

Zodra ik merk dat ik bijvoorbeeld in een openbare ruimte zou zijn en ik zou m'n telefoon naar beneden houden. Dat ik niet wil dat mensen meekijken dan heb ik al zoiets van. Dan wil ik dat niet. Dan betekent het dat het gewoon raar is wat ik kijk.

En bij wat voor soort dingen zou dat dan zijn?

Eh... Ik denk gewoon seksuele dingen. Of dat mensen in elkaar worden geslagen. Niet dat ik dat soort dingen kijken maar dan heb ik iets van dat is raar.

Dat hoeft jij niet op je scherm?

Nee daar voel ik me ook echt niet comfortabel bij. Dan heb ik echt een soort van plaatsvervangende schaamte. Vooral bij seksuele dingen.

Dus al je iets zit te kijken en dat komt voorbij dan klik je het weg zeg maar.

Ik denk het wel. Ja, ik blijf er zo ver mogelijk van weg.

Hoe sta je in het leven? Wat is belangrijk voor je?

Ik vind vooral mijn gezin en vriend belangrijk. Want ik heb wel vrienden hier op school maar het is niet zo dat ik daar heel veel. Ik heb zoiets van ik ga van school af binnenkort. Dat zie ik dan wel weer. Dus dat minder. Ik ben vooral gefocust op mijn toekomst denk ik. En mijn studie. Dat vind ik heel belangrijk. Dat ik daar wordt toegelaten. En ik ben misschien teveel bezig met hoe geloof je goed. En dat is een vraag die je, je eigenlijk natuurlijk helemaal niet moet stellen. Want wat is goed maar daar hou ik me wel veel mee bezig.

Maar het geloof is dus ook wel een belangrijk onderdeel van je leven?

Ja omdat ik wel. Ik lees de Bijbel wel veel en dan lees je wel dingen dat je denkt. He hoe zit dit dan en dan krijg je wel vragen. En ik zit dan wel op belijdeniscatechisatie maar dit jaar ging het dan niet zo goed aan het eind. En dan krijg je toch weer vragen. Dus daar hou ik me wel veel mee bezig.

Ethische zaken als abortus en euthanasie. Is dat iets waar jij je mee bezig houdt?

Dus al het opkomt heb ik daar zeker wel mijn visies op. Maar het is niet zo dat ik me er zelf veel mee bezig hou omdat ik er niet veel mee te maken heb. Als ik het lees in de krant bijvoorbeeld ga ik er wel met mijn ouders in discussie over.

Het is niet dat je er actief mee bezig bent?

Nee, nee dat dan weer niet.

Hoe belangrijk vind je het gezin?

Ja heel erg belangrijk. Ik merk ook als ik irritant ben ofzo. Ze houden nog steeds van mij. Het is niet zo dat ze me stiekem gaan haten ofzo. Dus thuis zijn gewoon de mensen die je niet zullen laten gaan zomaar. Dus het is heel belangrijk om die gewoon heel dicht bij je te houden. Familie is minder belangrijk voor mij. Ik vind mijn gezin heel belangrijk maar familie eigenlijk.. dan weer niet echt omdat ik daar niet zoveel mee heb.

Maar het gezin is iets waar je op terug kunt vallen.

Ja die steunen mij heel erg in alles.

Denk je dat de media een goed beeld geven van hoe de wereld in elkaar zit en van wat belangrijk is?

Nee het ligt aan je normen en waarden. Als je heel erg seculier bent jij dan pas je er waarschijnlijk wel goed in. Maar niet als je een christelijke grondslag hebt dan denk ik het niet.

Voel jij je niet thuis bij...

Nee bij veel dingen niet. Als je bijvoorbeeld naar Snapchat kijkt dan heb je allemaal van die nieuwsdingetjes. Het gaat alleen maar over wat mensen dragen of wat mensen hebben gedaan. Of wie er weer verkering heeft met die of ... Als je daar alleen maar mee bezig bent wordt het heel oppervlakkig. En daar gaat het leven helemaal niet over. Dus nee ik denk niet dat het een goed beeld geeft. Altijd heel eenzijdig.

Vind jij media een belangrijk onderdeel van het leven.

Eh.. ja. Ja het is wel belangrijk dat je onderwezen wordt in wat er allemaal gebeurt. Dus kranten en zo vind ik heel belangrijk maar sociale media is dan.. ligt er een beetje aan op de manier waarop je het gebruikt. Want de manier waarop mensen Instagram gebruiken de laatste tijd is eigenlijk alleen maar foto's van jezelf erop zetten. Als je dat leuk vindt is dat leuk maar het is niet zo educatief. Je hebt er niet zoveel aan verder.

Dus jij maakt vooral een onderscheid in media van wat wel en niet belangrijk is.

Ja en voor je entertainment is natuurlijk sociale media leuk maar het is niet iets wat je ook echt nodig hebt denk ik.

Voel je, je betrokken met media. Praat je er bijvoorbeeld met anderen over wanneer je iets hebt gezien?

Ja zeker.

Kun je daar een voorbeeld van geven?

Die recente aanslag in Manchester bijvoorbeeld. Dat was natuurlijk groot nieuws. En ook wel omdat het mensen van onze leeftijd zijn. Dus dan ga je er wel over praten. Maar dat is wel ook snel weer weg hoor.

Het is niet dat je er nog weken mee bezig bent.

Nee dat komt op en het is weer weg.

Voel je, je dan ook een soort emotioneel betrokken.

Nee, ik denk het niet.

Het is meer dat je even denkt het is erg.

Ja ik vind het moeilijk om me in te leven in een nieuwsbericht. Dingen als vluchtelingen vind ik het dan vaak makkelijker om empathie te voelen dan zoiets als een concert. Ja het was natuurlijk erg zo'n aanslag maar tegelijkertijd denk ik als je het in contrast zet met de kinderen die daar elke dag overleiden. Daar ben ik misschien iets te nuchter of juist te cynisch in. Ja ik kan me wel inleven maar niet in alles.

Hoe denk je over homoseksualiteit?

Ik denk dat de Bijbel daar heel duidelijk over is en dat je daar. Ja dat het niet de bedoeling is. Dat het niet zo is zoals het geschapen is. Dus als je daar bij weg kan blijven als je die gevoelens hebt is dat echt iets waar je respect voor moet opbrengen als bijstaand mens zeg maar. Het is niet zoals het bedoeld was.

En hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ehm.. Daar wordt ook op zich heel duidelijk over gepraat in de Bijbel en ik denk dat, dat moeilijk is om je aan te houden af en toe omdat, je hebt allemaal hormonen en als je echt flink verliefd bent op iemand dan, dan voel je, je wel aangetrokken tot iemand op verschillende vlakken natuurlijk maar het is waarschijnlijk belangrijk om te wachten.

Dus dat is ook jouw visie daarop.

Ja, ik bedoel ik heb nu dan verkering. Sinds 21 november zitten we echt of zo maar ik weet nog steeds niet. Ik hoop dat ik ooit met hem ga trouwen maar je weet het nooit. Je bent nog maar jong. Dus als ik het nu al zou weggeven zou dat heel erg zonde zijn als dan blijkt dat het toch niet.

Hoe denk je over de rol van man en vrouw?

Ik was een tijd echt heel feministisch zo van. Hoe bedoel je in de keuken staan? Maar eigenlijk vind ik de rol van zorgende moeder wel heel mooi, maar ik vind niet dat het zo hoeft te zijn. Als je alles wil opgeven en gewoon wil zorgen voor je kinderen is dat heel bijzonder. Maar als je dat niet doet betekent dit niet dat er op je moet worden neergekeken. En ook niet andersom. Je kan die rol ook aan je man overlaten of dat je het verdeelt. Ik ben niet super traditioneel maar ik vind het wel op zich heel mooi. Dus ik zou het ook prima vinden voor mij later. Als ik maar niet de hele dag thuis hoeft te zijn zeg maar. Misschien wel als ze klein zijn maar..

Hoe denk je over geboortebeperking?

Nee dat mag niet. Dan doe je gewoon een ingreep op het leven. Dat recht hebben wij helemaal niet. Dat is Gods beslissing. Dus daarmee ook euthanasie. Gewoon nee.

Dus bij abortus en euthanasie zeg je gewoon nee?

Nee als het je tijd is dan ga je wel. We hebben medicijnen en soms is dat niet genoeg. Dat is heel erg maar goed dat is aan God.

Deze opvattingen hoe denk je dat die tot stand komen. Wat heeft daar allemaal invloed op?

Ik worstel zelf best wel met medicijnen want ik had best wel iets van. Als ik pijn heb dan gebeurt dat toch gewoon. Dat moet ik me daar toch niet in mengen. Maar toen las ik een stukje in de Bijbel. Als wat het wel een boek wat daar niet bij hoorde. Apo appo ik weet niet.

Apocriefe

Daar ging het erover dat God ook medicijnen had geschapen of gemaakt en ook dokters heeft gecreëerd. Dus dat je daar gewoon gebruik van moet maken en dat je juist een dwaas bent als je het niet doet. Dus dat heeft mij daarin wel veranderd in mijn inzicht daarop. Maar nog steeds ben ik van mening dat je in een kwestie van leven en dood je, je daarin niet mag mengen. Dat is iets anders dan een hoofdpijn.

Komen deze opvattingen dan vooral voort uit je geloof of heeft je omgeving daar ook invloed op?

Ja vooral vanuit mijn geloof denk ik.

En ouders en vrienden hebben die daar nog..

Die waren het dan niet eens met mijn visie op medicijnen vroeger en dat snap ik nu ook wel. Dat was waarschijnlijk te kort door de bocht om te zeggen ik gebruik 0 medicijnen. Ik gebruikte ook een aspirientjes ofzo. Dat nooit. Maar dat maakte voor mij toen geen verschil dus ik moest echt dat Bijbelstukje lezen om toen van gedachten te veranderen. Dus nee ik denk niet dat die daar toen veel invloed op hebben gehad.

En denk je dat media daar ook nog een invloed op hebben?

Ja als het een goed onderbouwde visie is en als ik daar dan over nadenk dan kan ik daar inderdaad wel mijn visie op afstellen.

Dus dan kan het wel een zekere invloed hebben.

Ja zeker.

Vb: Homo's komen uit de kast bij RTL Late Night.

Wat vind je van de video?

Ik vind het vaag. Ik had toen zoiets van iel nee. En nu is ze helemaal verliefd. Ik denk dat het iets is wat je jezelf kan aanpraten. Daar zijn ook wel onderzoeken naar gedaan geloof ik zeker in je puberteit dat je dan bepaalde delen van je brein kunnen denken dat je op het andere geslacht valt en als je daar heel erg op gaat focussen dat je dat dan inderdaad gaat

denken. Wat me wel opviel is dat ze heel typisch zijn. Die mannen dat kan je gewoon zien. Hoe ze zich kleden en zo.

Welk gevoel geeft je dit nou?

Ja je zag mijn gezicht als van oh nee. Waarom altijd zo extreem. In dat opzicht. We wonen nu in een wereld waar je alles moet kunnen zijn. Als ik christen ben maar jij niet moet jij inderdaad maar gewoon doen wat je niet laten kan. Want ik heb daar verder niet zoveel invloed op. Ik ben het er dan niet mee eens maar.. Dus wat dat betreft ben ik het wel eens met haar ding van hetero, homo. Ga er lekker voor. Maar waarom moet het zo extreem. Ze zitten zo van he ik wil gewoon homo kunnen zijn maar tegelijkertijd willen ze zoveel aandacht ervoor.

Vind je dit opdringerig?

Ja. Dat is heel opdringerig. Dat liedje al. Dat is niet nodig.

Denk je dat dit je mening over homo's beïnvloed zowel positief als negatief.

Nee ik heb dan gewoon zo iets van. Doe maar lekker gek. In de zin van als jij gekke liedjes wilt maken.

Vooraf doen.

Nou vooral doen. Misschien ook niet maar. Het is een beetje moeilijk om daarover te oordelen. Ik heb geen recht om te zeggen jij mag geen homo zijn. Maar ik ben het er niet mee eens dus vind het een hele rare gedachte. De manier waarop ze gemeenschap hebben laat al zien zo is het niet bedoeld. Dat past niet. Ja toch? Ik weet echt niet zo goed wat ik er van moet vinden.

Vb: jongen vertelt bij villa Achterwerk over de euthanasie van zijn opa.

Wat vind je van de video?

Moeilijk. Die man had het duidelijk dus echt heel zwaar. Dan ben je een soort van op het randje van de dood. Dan gun je hem bijna om weg te gaan ze maar. En toch denk ik dan. Blijkbaar was het er nog niet. Blijkbaar was het nog niet zijn tijd.

Wat voel je als je dit kijkt?

Het schuurt aan twee kanten. Aan de ene kant wij mogen ons daar niet in mengen. Wij mogen niet bepalen wanneer wij of wanneer anderen dood gaan. Want er waren dus 2 dokters die moeten daar over beslissen. Ja en tegelijkertijd die man had het gewoon heel zwaar. Die kon niet meer leven zeg maar. Die was al bijna dood. Dus dan.. Voor welke kies je dan.

Als je dit soort verhalen ziet. Heeft dat dan invloed op jouw mening?

Ik denk dat ik er zeker meer over zou gaan nadenken. En als je er meer over gaat nadenken kom je misschien uiteindelijk ook wel tot een andere visie. Maar ik blijf toch bij mijn punt van niet in mengen. Dat is echt niet onze taak. Als zit ik nu zelf. Stel dat ik dan 90 ben ofzo. Mocht ik zo oud worden en als ik dan echt helemaal niets meer kan ja. at is verschrikkelijk voor je omgeving om jou zo te zien. Dat is verschrikkelijk voor jou. Omdat je zelfs niet meer kan denken. Het hoort er wel gewoon bij. Het is wel onderdeel van het leven.

Respondent 6

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Vrouw
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	De Gereformeerde Gemeenten
Woonplaats:	Houten
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk vind je het geloof ?

Ik vind het best wel belangrijk, het maakt een deel uit van mijn leven zeg maar

Maakt het ook deel uit van de keuzes die je maakt?

Ja, wel een beetje maar niet megaveel, maar wel gewoon hier, het bepaalt wel wat je wel en niet doet, maar niet bij alles

Kan je een voorbeeld noemen waar het dan invloed op heeft, bij welke beslissingen?

Naar welke feestjes je gaat, wat je doet zeg maar in alles, dus dat soort dingen

Naar wat voor feestjes zou je dan bijvoorbeeld niet gaan?

nou bijvoorbeeld waar foute muziek wordt gedraaid of waar er echt wordt gespot met het geloof, daar zou ik me ook niet thuis voelen, dus dat zou ik ook niet doen.

Zie jij jezelf ook als onderdeel van de gereformeerde gezindten?

Bedoel je van het hele in het algemeen?

Ja, in het algemeen,

Nou ik voel me niet perse heel erg een gergem, want dat staat heel erg bekend als zwaar christelijk en onze kerk is wel wat minder, niet heel erg maar ja ik voel me wel thuis in m'n kerk in ieder geval

Dus wel bij de groep maar niet echt mega zwaar?

Nee, het gaat zeg maar wel van heel erg zwaar, maar wij zijn dan wel de iets lichter groep van de gergem, maar wel de gergem

Van welke media maak je allemaal gebruik?

Instagram, whatssapp, snapchat, dat soort dingen.

Ook Youtube en Facebook?

Ja, ook youtube, maar geen facebook

Waarom geen facebook?

Daar ben ik een beetje te laat mee begonnen en toen was het al niet meer zo
En in de eerste toen zat ik op een school waar het niet heel erg was en waar ik het niet zo naar mijn zin had, toen dacht ik dan wacht ik even een jaartje, maar toen was het eigenlijk al uit

En op Youtube, hoe vaak?

Verschilt, niet heel erg veel

Want als ik wat kijk, dan kijk ik vaak een film en niet op youtube dus niet heel veel
Misschien een halfuurtje per dag ofzo, nog niet eens denk ik

En je zegt films, wat voor films?

Ja ik heb gewoon een netflix account dus dan kijk ik wel eens een serie of een film, maar dat verschilt heel erg. Vooral ja, niet echt een vechtfilm, daar ben ik dan weer niet van.

Gewoon een beetje van die ja, dat het niet echt over het geloof gaat, maar ook niet slecht voor het geloof. Beetje van die nietszeggende films wat wel gewoon leuk is om naar te kijken.

En kijk je ook wel eens tv programma's van de NPO, of RTL?

Ja

En wat voor programma's dan?

Eh, ja, wie is de mol, dat soort dingen volg ik echt op de voet, maar bijvoorbeeld ook wel gewoon eens zo'n soort programma van RTL van de jongens tegen de meisjes maar niet heel veel en dat ik alles op de voet wil volgen ofzo. Soms als de voice is, kijk ik dat wel eens, maar niet dat ik er echt perse elke vrijdag voor moet zitten.

Bijvoorbeeld als je dan echt iets hebt wat je echt leuk vindt zoals Wie is de mol, dan kijk je wel elke week?

ja, wie is de mol kijk ik wel elke week

maar dat is ook een soort van gezinsdingetje, dat iedereen het kijkt
maar dat is wel het enige

ja, want hebben bijvoorbeeld je vrienden en familie invloed op wat je kijkt?

Nee niet echt, nouw ja soms als je vrienden zeggen van oh dat is super leuk dat moet je gaan kijken, dan ga ik het eens kijken en als ik het dan niet leuk vindt dan zeg ik ja huhu wat zeg je nou dat het leuk is, dat is helemaal niet leuk.

Maar ja nee niet perse of ja heel soms als m'n moeder zegt van eh waarom kijk je dit zo dan doe ik het niet, maar dat heb ik eigenlijk nooit. En als ik het zelf heel leuk vind dan ... maar dat heb ik eigenlijk nog nooit meegemaakt

En eh, de media geeft natuurlijk een bepaald beeld van hoe de samenleving in elkaar zit en wat goede waarde en normen zijn. Wat is dat beeld wat zij schetsen als jij zo naar de media kijkt?

Eh, ja wel gewoon als je kijkt naar het nieuws enzo dat ze wel dingen afkeuren wat ik, ja zoals echt misdaden die keuren ze wel heel erg af en zo dat vind ik ook wel goed en ze moedigen ook heel erg naar bijvoorbeeld sport als activiteit van eh dat je geen bijvoorbeeld nu met die vermoorde meisjes dat je niet met onbekende mensen moet praten enzo, dus ik denk dat het ook wel gewoon goed is

En wat voor beeld geven ze volgens jou voor de rol tussen man en vrouw?

Eh, nou dat verschilt natuurlijk een beetje, soms is het een beetje ja gewoon gelijk denk ik.

Het is niet meer dat een man meer is, het is nu juist meer dat de vrouwen eh maar nee dat vind ik gewoon goed

Wat voor schets heb je bijvoorbeeld van homoseksualiteit?

In het nieuw is het wel gewoon heel erg geaccepteerd, dus dat alles moet kunnen, dat merk je wel heel erg dat het gewoon van eh ook dat het bijvoorbeeld zo'n dag is vanneh, ja ik vind ook dat je gewoon iedereen moet respecteren, maar wij staan er natuurlijk ook wat anders in dan zegmaar bijvoorbeeld NOS ofzo, maar ja die schetsen gewoon dat het allemaal oke is.

En hoe schetsen ze het beeld hoe je over abortus of euthanasie moet denken?

Eh abortus sowieso heel open, dat moet gewoon kunnen.

In de media in euthanasie, nu is er nog wel veel discussie over maar ik denk dat de meeste wel neigen naar wel

Ja, je hebt wel het idee dat de media dat beeld naar voren roept

Ja, dat de media wel meer naar wel doet

Wat zou voor jou een reden zijn om te stoppen met het kijken van iets, wat zou echt een brug te ver zijn dat je denkt van nu zet ik hem uit

Als er bijvoorbeeld heel vaak in gevloekt wordt of als er echt dingen zijn waarvan ik denk ja waar kijk ik nu weer naar weet je wel of dat ik het gewoon niet leuk vind

Maar ik denk dat als er heel vaak in gevloekt wordt, of dingen die gebeuren waarvan ik denk nee, dan zet ik hem gewoon uit.

En wat voor zaken zouden dat zijn dat je echt zegt nee?

Als ik bijvoorbeeld een praatprogramma kijk en ze maken soms hele grove grapjes over het geloof en ze drijven er echt de spot mee, dan zet ik hem wel uit.

Zou het dan ook een rede zijn om nooit meer het programma te kijken of alleen de aflevering nooit meer

ja, ligt eraan wat voor programma het is, want als er bijvoorbeeld 3 keer in gevloekt wordt ofzo, of er is net een gast die heel erg tegen het geloof is, dan zou ik het misschien wel nog een keer kijken, maar als het echt meerdere keren gebeurt dan kijk ik het gewoon niet meer. En als het met een serie is dan gaat het ook vaak door dus dan zou ik er gewoon niet meer naar kijken.

Dan zou je gewoon de serie aan de kant zetten..

Ja

Hoe sta jij in het leven, wat is belangrijk voor je?

Ik vind het heel erg belangrijk dat je goed bent voor andere mensen zeg maar, dat je naar elkaar omkijkt en eh ja ik vind dat wel echt 1 van de belangrijkste dingen. En ja, hoe sta ik in het leven.. ja wel positief, ik denk wel dat je er wat van moet maken en niet teveel zeg maar aan de negatieve dingen moet denken maar dat juist moet proberen om te zetten in het positieve of het dan misschien gewoon het proberen weg te doen en dan heel veel positief denk ik wel. Ja wel gewoon positief, gewoon er wat van kunnen maken.

En hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Ja, momenteel het speelt wel echt gewoon een rol wel bij mij, maar het is niet, ja het speelt wel een grote rol op zich wel, want het maakt wel deel uit van je leven en in ons gezin natuurlijk ook gewoon, elke zondag naar de kerk, christelijke school en eh dus ja het speelt en ik ben gewoon, ik heb ook gewoon onchristelijke vrienden en die weten allemaal dat ik gelovig ben dus dat wel, grote rol.

Ethische zaken zoals abortus en euthanasie, is dat echt iets waar je mee bezig bent?

Ja, als er bijvoorbeeld discussies op komen van hoe sta jij daarin en soms ook voorbeelden waarvan je dan wel gevoelig bent om te zeggen ja ik snap het wel, maar ik denk dat je dan gewoon wel voor je punt moet blijven staan, want ik ben er echt tegen
Ik denk dat er altijd nog wel een andere weg is.

Is het dan ook iets waar je actief mee bezig bent?

Het is niet dat ik echt ga protesteren ofzo of het zelf doen, maar als het er op komt dan praat ik wel altijd mee en zeg ik wel even mijn zegje zeg maar.

Als het me niet aanstaat hoe ze erover praten, dan meld ik wel even hoe ik erover denk en dan probeer ik ze te overtuigen.

Maar het is niet dat ik elke dag denk van ow, wat zou er nu weer staan.

Hoe belangrijk vind je het gezin zeg maar, dus vader, moeder?

Ik vind het op zich wel belangrijk, het is wel echt je thuis. Als het geen prettige sfeer is dan is dat niet fijn. Maar momenteel in mijn leven is het niet heel belangrijk meer dingen zeg maar. Ik vind dat het gezin een goede plek moet zijn en gewoon in het algemeen maar voor mezelf is het nu niet mega

Als je kijkt naar de media, vind je dan dat ze een goed beeld schetsen van hoe de samenleving in elkaar zit, van wat er gebeurt?

Ja, ik denk het op zich wel, er zijn best wel veel mensen die zeggen van niet maar ik denk dat de media gewoon wel alles laat zien en natuurlijk in het RD staan hele andere dingen dan de in de telegraaf, maar ik denk dat als je gewoon een krant hebt waar je fijn bij voelt dat het hoognodige wordt wel verteld. Misschien soms een beetje uit een ander oogpunt dat je wel denkt van o je merkt wel een beetje het is niet heel er onpartijdig maar er wordt wel gewoon goed verteld, het is niet dat er dingen worden achtergehouden

Dus het is wel betrouwbaar?

Ja

Dus als jij het journaal weer hebt gekeken dan weet je wel weer wat er speelt en hoe het zit?

Ja, ze zijn zeker betrouwbaar ja

Zijn media belangrijk voor jou, is het onmisbaar?

Ja, ze zijn wel onmisbaar, je moet natuurlijk wel een beetje weten wat er in de wereld gebeurt. Ik bedoel er is meer dan alleen de driestar en een woonplaats, ja het is best wel belangrijk. Ik vind het altijd wel goed als je af en toe even in de krant leest of het journaal kijkt of nos site checkt, dat vind ik wel gewoon horen.

Dat je wel gewoon op de hoogte bent wat er om je heen gebeurt.

Ja, dat vind ik wel horen

Voel je je ook betrokken bij media, praat je er ook over met anderen?

Ja, als er echt is heftigs gebeurt dan komt het wel eens ter sprake. Dus zo ben ik er wel betrokken mee

En heb je ook wel eens dat als je een programma kijkt dat je daar met anderen over doorpraat?

Ja, alleen is dat niet perse, bijvoorbeeld met wie is de mol met allemaal complottheorieën maar dat is dan niet echt het programma

Nee het is niet perse van he heb jij ook het journaal gezien gister dus dan meer van zo heb je dat ook gehoord wat er is gebeurt, niet perse over het programma zelf.

Hoe denk je over homoseksualiteit?

Ik vind wel dat je ze gewoon moet accepteren, ik vind niet dat je meteen mag zeggen van dit mag niet en dat mag niet.

Dat je ze eerst je verhaal moet laten doen want ik vind het best wel een grote stap om te zeggen jij moet gewoon je hele leven alleen blijven. Maar ik denk dat je gewoon heel erg moet laten merken dat het mag maar dat je uiteindelijk niet mag trouwen en samenwonen. En ik vind dat als je gewoon laat merken dat je er mag zijn en dat je er over mag praten ook met God dat God je daar dan ook mee kan helpen denk ik.

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ja, ik vind het wel een mooi iets om te bewaren tot na het huwelijk. En ik vind wel echt alleen dat want ik snap wel dat je er wat anders voor doet natuurlijk. Maar ik denk wel dat het mooi is om dat te bewaren, want dan kun je echt nog iets aan elkaar geven, maar dat ligt ook een beetje aan de situatie want ik snap ook wel dat als jij al 10 jaar een relatie hebt ofzo dat het dan, maar ik zou niet bijvoorbeeld mensen die net 3 maanden verkering hebben meteen al, dat vind ik wel een groot ding, ik vind dat nog best wel mooi

En mensen die het gewoon met Jan en alleman doen?

Ja, dat zou ik zelf dus nooit doen en willen

Hoe reageer je op mensen die dat wel doen?

Ja, dat is dan meestal wel een beetje afkeurend maar ja als jij je daar prettig bij voelt maar ik vind met Jan en alleman wel heel wat anders dan dat je het met je vriendje al doet maar dat ligt er wel aan hoe snel je het doet en hoe je in de relatie staat.

En ik vind het ook altijd best wel zwak als je het doet voor de ander dus als die zegt dan denk ik van ja het is dan niet geschikt snap je

Hoe denk je over de rol van man en vrouw zit daar verschil in of niet?

Nee, ik vind ja de man heeft natuurlijk wel taken en de vrouw hoeft daar nu niet perse de vrouw moet thuis zijn op de kindjes passen en de man moet werken dat vind ik niet. Maar ja dat vind ik eigenlijk niet, dat ligt per situatie verschillend maar ik zou het helemaal niet gek vinden als de man thuis blijft en de vrouw gaat werken. Ik vind dat daar geen verschil in

hoort te zitten. Ze moeten elkaar ook gewoon gelijk behandelen het is niet hier nog in de samenleving dat de man boven de vrouw staat. Dat vind ik niet

Hoe denk je over abortus, over euthanasie?

Ik vind abortus en euthanasie ben ik wel fel op tegen vooral abortus omdat ik denk dat je gewoon dat er altijd wel een oplossing is te vinden voor het kindje of pleeggezinnen of mensen die geen kindjes kunnen krijgen en die er wel heel graag eentje willen bijvoorbeeld. Dus ik denk, daar ben ik wel fel op tegen om dat te doen en vooral ook zo laat nog. Ik bedoel in vind bijvoorbeeld een spiraaltje of een morning after pil wel heel wat anders dan als het kindje echt al zoveel weken in de buik zit. Dat vind ik wel een groot verschil. Maar ik ben er eigenlijk wel gewoon echt op tegen.

En voorbehoedsmiddelen?

Ja daar ben ik wel gewoon voor. Dat vind ik ook wel want soms moet je ook gewoon bekijken naar de situatie of het kan of het zeg maar want het kind moet zich wel welkom kunnen voelen. Dus daar ben ik wel echt voor.

We hebben er nu een aantal gehad he, kun je verklaren hoe je tot die opvattingen en visies bent gekomen, wat heeft er allemaal invloed op gehad?

Een beetje wel van wat je hoort om je heen maar ook een beetje wat je zelf meemaakt en hoe je over dingen, ik denk dat het ook wel vooral het is niet dat ik heel snel een persoon ben die mensen na praat maar je krijgt natuurlijk wel wat mee van je kern, ik bedoel als ik onchristelijk was geweest dan had ik misschien wel gezegd van homo's van prima weet je wel en seks voor het huwelijk ook heel normaal dus ik denk dat dat wel meespeelt maar ik denk dat ik wel echt vanuit mening want ik verschil bijvoorbeeld ook wel van mijn ouders of van mijn zus en broers. Maar je hoort wel een klink van geloof.

En bijvoorbeeld je school, je vrienden, hebben die daar ook invloed op?

Nee, dat is bij mij eigenlijk niet, ja soms als je elkaar natuurlijk kan overtuigen dan wel, maar het niet dat ik bijvoorbeeld denk van oh die is cool en die vind dit, dat ga ik ook zeggen. Zo'n type ben ik echt niet. Misschien had ik dat vroeger wel een beetje maar nu absoluut niet meer. Nee, nu heb ik echt een eigen mening. Je doet het er maar mee.

Denk je dat media daar ook invloed op heeft?

Misschien wel, ik denk dat je het zelf niet echt doorhebt maar dat het wel een beetje een mening d'r om heeft. Maar dat het een beetje onderbewust zijn is. Bij de kerk heb je echt wel het idee dat de kerk ook echt wat met je mening doet maar ik denk als je niet met ... nee zeg maar ik denk dat het eigenlijk zeg maar toch wel een beetje zo is. Maar ik zou dan niet precies een voorbeeld kunnen geven van wat.

Je denkt niet dat je een keer wat gezien hebt en dat je dacht van o hier hebben ze wel een punt en dat je toen veranderd bent.

Ja misschien dat je een keer verhalen hoort ofzo en dat ze het dan zo vertellen dat je denkt nou misschien zijn er toch uitzonderingen maar niet perse dat ik echt dacht van ow ja nu ben ik om.

Vb. video homoseksualiteit

Wat vind je van deze video:

Ja, ik vind het een beetje een te groot ding gemaakt want ik ben niet tegen om uit de kast te komen maar het is soort van prestatie ofzo van wow en dat vind ik niet zo heel erg goed. Ik snap wel dat ze er podium aan geven maar ik zou dat zelf niet zo zien. Dat letterlijk uit de kast stappen dat vind ik soort een beetje overdreven gedoe van jongens kom erbij. Ik denk dat het wel een iets moeilijker keuze is om dat te doen dan om zo even uit de kast te komen.

Wat is het gevoel dan wat je er bij krijgt?

Als ik deze video bekijk dan snap ik het wel aan de ene kant maar aan de andere kant denk ik van dat zou ik zelf nooit zo doen. Dus ik snap wel dat hun er heel anders in staan en het is nu ook een beetje van deze tijd van alles moet kunnen en ik snap dat ze het doen maar ik ben het er zelf niet mee eens.

Ik ben er wel echt mee eens dat je uit de kast moet komen want je moet gewoon geaccepteerd worden maar ik vind niet dat het groot moet gebeuren en o wow geweldig

Vind je dit dan overdreven?

Ja, ik vind dit wel een beetje overdreven.

Er is een iets te groot podium aan gegeven.

Ik snap het ook wel dat hun natuurlijk ook denken want sommige mensen zijn er tegen dus wij moeten er nu juist extra maar ik vind dit niet zo'n

Veranderd die jouw mening, jouw kijk om homo's?

Nee, ik denk er nog steeds hetzelfde over. Voor mij mag je echt want je bent het of je bent het niet zeg maar. Ik denk niet dat je er iets aan kan doen dus het is wel beter als je gewoon uit de kast komt dan dat je heel lang wacht en als je 50 ben en kinderen en dat je zegt ik hou het echt niet meer uit, ik denk dat als je het weet je het dan wel gewoon mag zeggen en ook geaccepteerd mag worden. Maar niet op zo'n manier vind ik.

Het is dus niet zo als jij dit ziet dat jij dan eerder zegt van het is allemaal goed

nee, maar ik keur het ook niet perse af. Nouw ja, ik keur en misschien een beetje af. Maar ik snap dat zulke mensen dat doen zodat zij denken van maar ik zou het zo niet willen doen

Vb. video euthanasie

Wat doet deze video met je?

Ja, ik vind het wel een goed initiatief dat ze zo'n bank neerzetten en Mag vertellen. Want ik denk wel dat het voor andere kinderen, nou ik vind het best wel een mooi verhaal, ik hou wel van kinderen dus vindt het wel schattig dat ie dan zegt, het was echt mijn lievelingsopa, dat vind ik dan wel schattig.

En 't is natuurlijk een heel erg verhaal maar ik zou dat euthanasie niet doen. Ik zou dan ja, ik snap natuurlijk dat hij was moe en heel erg ziek ja dat is altijd heftig met euthanasieverhalen maar nee euthanasie vind ik nog steeds niet goed. Ik denk natuurlijk meer van weet je ook al doordat hij een keer eerder kanker heeft gehad en dat hij er wel van was genezen. En hun kennen God waarschijnlijk niet. Maar ja ik denk niet dat wij de personen zijn om mensen zeg maar weg te nemen want wij weten natuurlijk dat er daarna een genadetijd komt en ja dat

haal je dan wel soort van weg en maak je het nog korter. Dus ik denk niet dat het aan ons mensen is om dat te doen.

En wat voor gevoel krijg je er dan bij op de manier waarop er gepraat wordt?

De presentator zegt dat het een nette manier is.

Ja, zo staan ze er natuurlijk wel in dus het is soort van anders dan dat je aan een heel veel pijn doodgaat. Maar ik snap dat ze er zo over praten want ze kennen het geloof natuurlijk niet dus hoe zouden ze er anders over, maar er zijn ook onchristelijke mensen die het er ook mee oneens zijn en het vinden dat ze ook moeten blijven leven tot het eind zeg maar. Ik snap wel dat je niet tegen een jongetje die al zoveel verdriet heeft van nouw nee dat gaan we niet doen he kerel. Maar ja ik vind dat niet goed om te doen. Dus ik zou dan liever ja ik vind niet aan ons mensen om dan zeg maar zoiets je leven zeg maar weg te halen want ja dat vind ik niet.

En welk gevoel krijg je erbij als je ernaar kijkt?

Ja, niet perse een heel heftig gevoel ofzo. Het is meer dat ik het wel sneu vind voor dat jongetje, maar ja je hoort, het is misschien een beetje hard om te zeggen maar je hoort wel vaker zulk soort verhalen en het is niet dat ik er helemaal down van ben geworden ofzo. Dus dat niet, maar het is sneu verhaal..

Het je het idee dat zo'n persoonlijk verhaal dan ook beïnvloed over hoe jij hierop reageert, hoe jij erover denkt?

Nee, niet perse, ik vind het wel altijd moeilijk als je zo'n soort verhaal hoort in details om dan te zeggen zeg maar hoe en wat want hun zijn ook niet gelovig dus dan kun je wel de hele tijd over het geloof maar dat snappen zij natuurlijk niet dus dat vind ik dan wel moeilijk om dan vol te zeggen nee het is niet goed. Maar ik vind in dit geval, ik heb wel eens heftigere verhalen gehoord dat het echt zeker was dat het gewoon bijvoorbeeld langzaam zouden doen, maar dit vind ik wel een ander verhaal. Hier ben ik het nog steeds echt niet mee eens.

Met dat soort andere verhalen zeg maar, beïnvloeden die verhalen je dan? Als je dat vaak hoort?

Dan vind ik het wel moeilijk, moeilijker. Want dan hoor je echt van die verhalen dat ze echt ziek zijn en dan gaat het wel heel erg slecht en dan merk je gewoon dan hoor je dat zo dat ze over een half jaar sterven, alleen dan zou het met heel veel pijn gaan en langzaam. Dus dat vind ik dan wel anders, dan vind ik het wel moeilijker om te zeggen. Maar goed ja, ik ben er nog steeds niet voor.

Het is niet zo dat je mening echt verandert.

Nee het is niet dat mijn mening echt verandert

En zorgt het er wel voor dat je erover gaat nadenken?

Je denkt er natuurlijk wel over na van bijvoorbeeld van dit geval zou ik het niet aanraden, maar bijvoorbeeld de andere gevallen, dat ging ook om een christelijk man, dan denk ik wel meer van oh weet je wel. Dan ga je er wel over nadenken van moet je die mensen dan wel zo erg in pijn laten. Maar ik denk dat ja de wonderen zijn de wereld nog niet uit, dat denk ik.

Maar zulke verhalen in de media kunnen je wel aan het twijfelen brengen?

Ja, zulk soort verhalen kunnen mij wel dat ik denk van dan kan ik me er wel echt in inleven dat je dat dan doet. Maar dat is echt wel lichamelijk. Want je hoort wel van dat psychische, maar dat vind ik niet. Daar ben ik niet echt dat ik twijfel. Het is meer van die echte lichamelijke waarvan je echt zeker weet echt 100% zeker dat je dan heel erg slecht zou gaan. Ik denk dan altijd nog, wonderen kunnen gebeuren.

Het is niet zo dat je mening is veranderd dat je op een gegeven moment zegt het kan.

Nee, ik denk dat ik nooit zou zeggen dat het kan want als je dat eenmaal zegt dan komen er niet alleen die 2 verhalen die je hebt gehoord maar dan komen er wel heel veel.

Respondent 7

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Vrouw
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	De Hersteld Hervormde Kerk
Woonplaats:	Loenen aan de Vecht
Datum interview:	6 juni 2017

Hoe belangrijk is voor jou het geloof?

Ik vind het persoonlijk wel belangrijk want het gaat erover hoe je in het leven staat en over het hiernamaals natuurlijk. Dat vind ik wel belangrijk om over na te denken ook. En om er met andere mensen ook over te praten van de kerk.

En heeft het dan ook invloed op bepaalde beslissingen die jij neemt?

Ja, ik denk het wel. Ik zat op de basisschool niet op een christelijke school dus dan ga je met veel mensen om die zeg maar niet naar de kerk gaan en zo en naar feestjes en dat soort dingen en daar deed ik gewoon nooit aan mee. Daardoor kwam ik wel sterker in mijn schoenen te staan om beslissingen te maken eigenlijk.

Zijn er meer zaken waar je echt vanuit je geloof een beslissing maakt?

Bioscoop vind ik persoonlijk niet echt kunnen dan. Het is toch een soort theater en er staat in de Bijbel dat, dat niet mag. Dus dan vind ik ook dat, dat niet kan. Maar ik kan zo snel niet nog iets bedenken maar.

Zie jij jezelf als onderdeel van de gereformeerde gezindte?

Ja ik denk het wel.

Van welke media maak je allemaal gebruik?

Van Instagram, Snapchat en Whatsapp gewoon.

Heb je ook YouTube en Facebook?

Nee

En hoe vaak gebruik je die andere?

Dagelijks. Een paar keer wel.

Kijk je ook weleens programma's via NPO of RTL?

Ja

En welke?

Ja het verschilt een beetje. Bed&Breakfast vind ik altijd wel leuk om te kijken of dat soort programma's of zo. Ik weet niet. Ik kan het nu even niet zo snel bedenken.

Is er een reden dat je geen YouTube gebruikt?

Nee. Ik kijk af en toe wel filmpjes maar heb geen kanaal ofzo.

En als je filmpjes kijkt wat voor filmpjes zijn dat dan?

Ja gewoon StukTV, dat soort dingen.

En hoe vaak kijk je bijvoorbeeld dat soort programma's? Dagelijks?

Nee niet heel vaak. Nee ik denk 1 keer in de week ofzo. Als ik er een beetje zin in heb. Als ik me verveel ofzo.

Beïnvloeden ook je vrienden en familie hoe vaak en wat je kijkt?

Nee, Ja vrienden die zeggen misschien moet je dat even kijken, misschien is dat wel leuk voor je. Maar familie niet echt eigenlijk.

Als zij zeggen dit is een goed programma.

Ja dan ga ik wel even kijken.

Welk beeld denk jij dat de media schetst van de rol van man en vrouw?

Ik denk dat ze wel een beetje gelijk zijn denk ik. Af en toe in reclames zie je wel dat vrouwen een beetje als gebruiksvoorwerp worden afgebeeld maar op zich ze hebben wel gelijke rollen in de samenleving. Ze kunnen ook evenveel werken als mannen dus. Beter dan vroeger.

En dat beeld komt in de media ook echt wel naar voren.

Ja.

En als je het voorbeeld neemt van homoseksualiteit. Hoe bericht de media daarover naar jou gevoel?

Ja de media is wel positief. Je ziet tegenwoordig steeds meer homo's op de media tevoorschijn komen ook. Ja zelf vind ik het niet echt kunnen maar de gevoelens kunnen wat mij betreft wel zolang je het maar niet in praktijk gaat stellen.

En als de media berichten over abortus en euthanasie hoe doen ze dat dan?

Ja dat weet ik niet, ik heb eigenlijk nooit iets voorbij zien komen.

Je hebt eigenlijk nooit gezien of ze voor of tegenstander zijn.

Nee. Niet dat ik daar op let ofzo. Maar ik heb het eigenlijk nooit echt voorbij zien komen nee.

Wat zou voor jou een reden kunnen zijn om te stoppen met het kijken van een uitzending of een programma. Waarbij zou je denken dit is een brug te ver. Dit wil ik niet zien.

Als ze heel erg gaan vloeken bijvoorbeeld. Dan zeg ik laat dan maar weer. Dan zet ik het weer uit. Als er rare scenes in voor komen...

Wat zou een rare scene zijn?

Rare seks ofzo. Dan denk ik. Laat maar weer dan ga ik wel iets anders kijken.

En zou het ook een reden zijn om zo'n programma nooit meer te kijken.

Ja ik denk het wel.

Waarom?

Ik weet niet. Ik vind het dan gewoon niet fijn om te kijken dan. Het voelt niet goed dus ik stop er maar mee.

Hoe sta je in het leven? Wat vind je belangrijk?

Familie en vrienden vind ik heel belangrijk want die staan toch om je heen dus dat moet wel een beetje goed zijn vind ik. En opleiding zit ik ook wel over na te denken want dat is toch wel een stap die je neemt in je leven natuurlijk. En geld is altijd wel handig. Het klinkt een beetje raar maar dat is wel fijn om te hebben. Daar kan je ook veel mee bereiken natuurlijk vind ik wel.

En het geloof komt dat ook in het rijtje voor?

Ja zeker wel. Je haalt er wel energie uit vind ik soms. Dus het is wel iets belangrijks in het leven.

En geeft het dan ook iets extra's?

Ja ik denk het wel je hebt nu wel iets waar je aan vasthoudt laat ik maar zeggen. Als je in de wereld leeft ga je overal maar een beetje heen en leef je losbandig maar nu heb je wel iets waar je aan kan vasthouden als het minder gaat ofzo. In de wereld grijp je meteen naar de drank en de drugs bij wijze van spreken. En hier kan je wel de Bijbel een beetje kijken en dat soort dingen.

Ethische zaken als abortus en euthanasie, vind je dat belangrijk? Ben je daar mee bezig?

Ja ik hoor natuurlijk ook af en toe wel mensen die zeggen ja ik wil graag een abortus plegen maar ik vind dat niet kunnen. Je haalt wel gewoon een leventje weg. Dat vind ik wel zonde. En euthanasie vind ik ook niet kunnen. Je kan altijd een beetje hulp zoeken als je het echt niet meer ziet zitten. Ja met de pijn vind ik altijd een beetje dubbel want die mensen hebben heel veel pijn maar ik vind nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen.

En is het thema dan ook belangrijk voor jou? Ben je er mee bezig?

Ja het is een beetje iets wat in de achtergrond speelt. Als je er iets over hoort denk je ja dat vind ik niet kunnen. Maar ik ben er niet dagelijks mee bezig ofzo. Dat ik erover nadenk.

En als er een discussie over is ben je dan ook iemand die zijn mening laat horen?

Nee. Dat doe ik niet hoor. Want dan gaan ze weer op je lopen inpraten en zo.

Hoe belangrijk vind je het gezin?

Ja vind dat wel belangrijk. Want je kan met elkaar praten en je kan het over alles hebben natuurlijk. En als je ergens mee zit dan kan je het er meteen neergooien zonder dat ze er wat van vinden of zo. Dat vind ik belangrijk.

Denk je dat als je naar de media kijkt dat ze een goed een eerlijk beeld geven van hoe de samenleving in elkaar zit?

Nee ik denk het niet. Ze overdrijven vaak wel met bepaalde punten. Het is bijvoorbeeld als je een serie kijkt een gezin wat bijna nooit voorkomt. Of de ene is heel erg verslaafd aan iets ofzo. En nu gebeurt dat wel vaak maar niet dat je een gezin pakt uit een dorp en dat het gelijk zo'n gezin is. Ik vind het wat overdreven eigenlijk.

Dus eigenlijk geeft de media uiterste weer.

Ja vind ik vaak wel. Niet alles natuurlijk. Maar wel aardig wat.

En hou je dit bewust in je achterhoofd als je iets kijkt.

Ja dan denk je in het echt gebeurd het niet zo vaak maar het is gewoon leuk om te kijken.

Zijn media belangrijk voor je? Zou je nog zonder kunnen bijvoorbeeld?

Ja, ik denk dat ik best zonder zou kunnen. Het is niet echt iets wat ik elke dag moet doen omdat ik anders helemaal afgekickt raak ofzo. Nee ik zou het wel best kunnen missen.

En voel je, je betrokken bij media. Praat je er bijvoorbeeld over met anderen als je iets gezien hebt?

Af en toe een serie ofzo maar verder niet echt.

En kun je een voorbeeld noemen van een serie dat je er wel over doorpraat?

Ja dat ken je niet dat is zo'n serie van Netflix. Thirteen reasons why. En dat is dus een meisje dat heeft zelfmoord gepleegd en dan zie je al die redenen waarom ze dat gedaan heeft. Dus dan kan je denken oh waarom heeft ze dat gedaan en daar praat je dan met elkaar een beetje over.

En is dat dan ook een serie die door anderen werd gekeken.

Ja. We keken een soort met z'n allen en dan per serie een beetje overleggen.

Hoe denk je over homoseksualiteit?

Als je homogevoelens hebt denk ik daar kan je nog wat aan doen daar kan je met mensen over praten. Maar als je het in de praktijk gaat stellen dan vind ik niet dat, dat kan. God heeft de man en vrouw geschapen. Anders had hij ook wel, beetje raar gezegd, 2 mannen geschapen laat maar zeggen. Dus ik vind niet echt dat, dat kan.

Met in praktijk brengen bedoel je dan...

Dat ze samen gaan wonen en gaan trouwen en zo.

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ja daar zat ik pas over na te denken. Ik vind het niet echt.. God heeft het gemaakt voor na het huwelijk. Dus dan vind ik niet dat je het daarvoor ook even kan doen denk ik.

En hoe denk je over mensen die dat dan wel doen?

Sowieso met iedereen doen vind ik sowieso niet kunnen want je bent geen hoer laat ik het zo zeggen. Nee het klinkt misschien een beetje stom maar nee ik vind het gewoon echt niet kunnen. Gewoon na het huwelijk bewaren en dan heb je ook iets om naar uit te kijken laat ik maar zeggen. Niet dat je gewoon voor het huwelijk met iedereen maar wat loopt te doen. Dat vind ik niet kunnen.

En de rol van man en vrouw? Hoe zie je dat?

De vrouw is er meestal om voor het gezin te zorgen. En de man is meestal kostverdiener. Maar het kan natuurlijk ook dat de vrouw de kost verdient en de man thuisblijft dat maakt mij niet zoveel uit.

Dat is geen probleem?

Nee als er maar goed voor het gezin gezorgd wordt toch?

Dat vind je wel belangrijk?

Ja dat de kinderen een beetje veilig thuis zijn en alles goed verloopt.

Hoe denk je over voorbehoedsmiddelen?

Ik weet niet hoe ik daar over denk eigenlijk. Het is niet goed om te gebruiken vind ik. Het is niet echt natuurlijk ofzo. Ik denk dat je het gewoon beter zonder kunt doen. Het is je eigen verantwoording wat je doet vind ik.

Hoe denk je dat je tot deze meningen bent gekomen. Wat heeft daar allemaal invloed op gehad?

Thuis denk ik vooral. Het gezin en als je er thuis over praat. Als je hoort wat je ouders er van vinden neem je dat ook sneller op. En misschien met vriendinnen als ze het er even over hebt. Van wat vind jij er nou van? Als ze goeie standpunten hebben kan je dat ook gebruiken. En ja misschien school toch wel een beetje want die op de basisschool hadden we het er weleens over en die meningen lagen heel erg verdeeld natuurlijk. Dus dan zei de ene ik vind dat, dat gewoon kan en de ander zei dat vind ik echt niet. Dat je dan de tegenargumenten hoort. Dat vind ik wel belangrijk.

En denk je dat de media hier ook nog invloed op hebben? Op hoe je, je mening hebt gevormd?

Nee dat denk ik niet nee.

Het is niet zo dat als je een bepaald programma keek waarin een bepaalde mening heel erg naar voren kwam dat je daar dan ook over na ging denken.

Ja over nadenken wel maar ik denk niet dat ik het gelijk aanneem ofzo. Ik denk dat ik het er misschien eerst nog wel met mijn ouders over heb. Van zij zeggen dit. Wat vinden jullie hier nu van.

Dus wat dat betreft heeft je omgeving een veel groter stempel dan de media.

Ja.

Vb: homo's die uit de kast komen bij RTL Late Night.

Nou ik vind dat een beetje raar eigenlijk. Gewoon het idee dat je als vrouw op elkaar valt. Dat is heel apart. Ik ben ook niet echt opgevoed met mensen in mijn buurt die homo of lesbi waren eigenlijk. Dat is gewoon een beetje apart. Als je 2 mannen samen ziet lopen dan denk je. He wat doen die nou? Ik vind dat nog steeds een beetje raar. Dat je op hetzelfde geslacht valt. Het kan natuurlijk best maar als je die gevoelens hebt. Je kan er niets aan doen. Maar je

kan er wel van proberen af te komen denk ik. Het is makkelijk zeggen als je het niet zelf bent maar...

En wat denk je dan als je deze video's ziet?

Ja ik vind het een beetje raar hoor. Zo'n heel programma helemaal aandacht er aan gewijd. Dan gaan mensen denken nou dat kan ik ook wel gaan doen natuurlijk.

Wat voor gevoel krijg je hierbij?

Niks. Een beetje apart. Dat je als man en vrouw op elkaar valt is heel normaal maar niet dat je als man op een man valt. Nee. Het voelt heel onwennig ofzo.

Zie je vaker dit soort video's?

Nee. Dit soort dingen kijk ik eigenlijk nooit.

En denk je dat zo'n video je kan beïnvloeden in hoe je erover denkt of?

Nee. Ik denk dat ik het alleen maar raarder ben gaan vinden eigenlijk. Als mensen er zoveel aandacht aan gaan besteden dan denk ik. Ja waar wil je nou heen eigenlijk. Dat vind ik wel een beetje apart.

Het is eerder..

Afkeer of zo.

Het versterkt eerder je gevoel dan dat je het normaal gaat vinden.

Ja.

Vb: Jongen vertelt over de euthanasie van zijn opa in Villa Achterwerk.

Nou wat ik er van vind. Ja ik vind het een beetje dubbel. Want hij was natuurlijk heel ziek. Maar ik vind nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen. Je gaat natuurlijk dood. God heeft een tijd bepaald dat jij dood bent. Dat heeft Hij van tevoren gepland laat maar zeggen. Ik vind niet dat je dat zelf mag onderbreken omdat je, jezelf niet meer goed voelt. Misschien had hij nog wel beter kunnen worden. Ik weet niet precies wat hij allemaal had. Ik denk niet dat je dan euthanasie had kunnen plegen. Je ziet ook eigenlijk hoeveel verdriet dat jongetje nog had denk ik. Hij zag natuurlijk dat zijn opa steeds zieker werd. Dan denk ik ja. Voor het jochie is het natuurlijk beter omdat hij zag dat zijn opa steeds zieker werd. Ja ik vind het een beetje dubbel eigenlijk. Ik vind nog steeds niet dat je euthanasie kan plegen. Daar blijf ik wel bij maar

Welk gevoel roept het bij je op?

Een beetje raar dat mensen hun leven zelf beëindigen omdat ze het niet meer zien zitten. Ik vind het gewoon heel apart dat mensen dat kunnen zelf. Dat ze zeggen ik wil nu dood. Om het heel plat te zeggen. Dus geeft me maar zo'n infuus.

En zie je vaker dit soort video's?

Nee. Ik zoek ze ook niet op ofzo. Een beetje raar.

Denk je dat zo'n verhaal jouw mening kan beïnvloeden als je het vaker ziet zeg maar?

Ja zulke jongens die zien er dan heel onschuldig uit en kijken je echt zo aan van. Dit was wel beter voor mijn opa. Dan ga je wel denken is dit nou goed? Maar dat moet je eigenlijk helemaal niet willen. Ik denk dat je dit helemaal niet moet willen kijken. Dan ga je misschien weer twijfelen.

Want roept dat het op?

Ja dat vind ik wel. Als je dan zo'n onschuldig jongetje neerzet. En dan gaat hij een beetje zijn verhaal lopen doen over dat zijn opa heel ziek was en dat het zo misschien wel beter ging als hij dood was.

Dus denk je dat dit soort video's je mening kunnen beïnvloeden?

Ja sneller dan die andere wel. Niet dat als ik dit zo zie dat ik gelijk ga zeggen het kan allemaal. Maar ik zou wel hierdoor sneller gaan twijfelen dan door dat andere filmpje.

Dit geeft meer het gevoel, hier zit wat in.

Ja.

Respondent 8

Gegevens

Leeftijd:	17 jaar
Geslacht:	Man
Klas:	VWO 5
Kerklidmaatschap:	Vergadering van Gelovigen
Woonplaats:	Gouda
Datum interview:	7 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Op zich wel belangrijk. Ik ben er natuurlijk mee opgevoed. Dus ik vind het wel belangrijk. Ik ben er niet altijd evenveel mee bezig zeg maar.

Heeft het ook invloed op beslissingen die jij neemt?

Ja in wat voor vrienden ik uit kies. Met wat voor vrienden ik omga. Wat ik doe met mijn vrienden. Dat een beetje.

Kan je een voorbeeld geven van iets wat je niet zou doen door je geloof?

Ja dat is moeilijk. Als ik mee wordt gevraagd naar dingen die niet echt kunnen dan zeg ik meestal weg nee. Soms ook wel moeilijk dan heb je gewoon zin om mee te gaan om iets te gaan doen weet je wel. Ik probeer altijd wel grenzen te stellen zeg maar.

Dingen die niet kunnen wat moet ik daar onder verstaan?

Ja gewoon echt van die zuipfeestjes weet je wel. Dan heb ik zo iets van nee. Maar soms ook wel lastig. Soms kom je wel in een lastige positie terecht om nee te zeggen.

Reken jij jezelf tot de gereformeerde gezindte?

Niet zo zeer. Ik ben meer. Ik bekijk het meestal op mijn eigen manier zeg maar. Ik kan me niet altijd even goed vinden in hoe de school over dingen denkt. Maar over andere dingen snap ik wel weer dat ze zo denken maar ben ik het er niet mee eens of andersom.

Wat zijn bijvoorbeeld dingen waar je het niet mee eens bent?

Hier is het heel normaal dat je kinderdoop hebt op school en dat is vanuit mijn kerk niet echt de visie en ik ben het daar ook niet mee eens. Dat is iets waar ik anders naar kijk zeg maar. Dat is wel iets waarin we verschillen maar ik ga daar nooit echt de discussie over aan of zo.

Van welke media maak je allemaal gebruik?

Tv, telefoon, computer. Internet. Nouja Facebook, Snapchat, Instagram. YouTube. Twitter heb ik wel maar gebruik ik eigenlijk nooit. Dat is het wel eigenlijk zo'n beetje denk ik.

En hoe vaak gebruik je dagelijks of wekelijks?

Eigenlijk wel dagelijks

Allemaal?

Facebook niet echt elke dag. Ik kijk er af en toe wel op om familie te volgen. Even kijken hoe het gaat. Snapchat en Whatsapp gebruik ik meestal wel gewoon dagelijks. En Instagram ook wel en YouTube meestal ook wel.

En wat kijk je dan bijvoorbeeld op YouTube?

Dat verschilt heel erg. Als ik niets te doen heb gewoon een beetje rondkijken naar leuke filmpjes. Muziek luister ik ook via YouTube. Het is heel verschillend. Niet heel veel bijzonders eigenlijk.

En kijk je ook weleens gericht iets?

Ja ik kijk ook wel regelmatig tutorials en reviews. Dat je kijkt hoe iets moet als je bijvoorbeeld met een computerprogrammaatje aan het werk bent. Even kijken hoe het werkt. De laatste tijd kijk ik eigenlijk nooit meer gericht iets. Niet vaak in ieder geval. Behalve een muzieknimmertje wat ik gehoord heb en wat ik even op wil zoeken of zo. Maar voor de rest niet echt.

En kijk je ook tv programma's van bijvoorbeeld NPO of RTL?

Ja wel eens. En ook het journaal kijk ik af en toe wel eens. Maar ik kijk eigenlijk niet zo heel erg vaak tv. Weinig en dan af en toe eens voetbal kijken.

En wat is weinig?

Meestal kijken mijn ouders naar het journaal en dan kijk ik af en toe even mee maar dat is maar een paar keer in de week. Ik zit eigenlijk nooit lang achter de tv. Echt nooit.

En wordt je wel eens beïnvloed door vrienden of familie dat ze zeggen je moet dit eens kijken?

Ja soms zeggen vrienden wel van je moet deze video eens kijken dat is echt super grappig. Ja dan kijk ik het wel even. Ja in hoeverre mijn interesse in filmpjes wordt beïnvloed door vrienden. Niet heel erg denk ik. Meer dat ik dezelfde interesse deel als mijn vrienden. Maar je hebt weleens dat ze zeggen je moet dit eens even kijken dat is leuk of dit is leuk grappig. Dan kijk je het wel.

En je ouders hebben die daar nog invloed op?

Niet zozeer denk ik. Nee eigenlijk niet.

Welk beeld geeft de media van de rol van de man en de vrouw?

Op internet worden best wel veel grappen gemaakt dat de vrouw minderwaardig is. Gewoon van die grappige plaatjes. En vrouwen worden meestal een beetje als lustobject neergezet denk ik door het internet. Al dan niet serieus al dan niet voor de gein. Maar als je het overal ziet krijg je toch wel hetzelfde beeld zeg maar. Maar dat zie je wel heel veel terug.

En als ze een beeld schetsen van homoseksualiteit?

Je ziet tegenwoordig vooral een beeld van dat het helemaal geweldig is als mensen uit de kast komen of dat als er iets met homoseksualiteit is, is dat helemaal geweldig zeg maar.

Als ze berichten over abortus en euthanasie welk beeld denk je dan dat ze neerzetten?

Dat het moet kunnen het wordt niet als iets gezien... Euthanasie wordt gezien als je moet gewoon zelf kunnen bepalen wanneer het klaar is voor jou het wordt helemaal als iets positiefs neergezet. En abortus wordt zo neergezet dat een vrouw over haar lichaam moet kunnen bepalen. Dat moet gewoon kunnen zeg maar.

Dit is wel hoe de media de samenleving laat zien zeg maar.

Ja over het algemeen wel.

Wanneer zou je stoppen met het kijken van een uitzending. Wanneer zou je denken dit is voor mij echt een brug te ver?

Als er extreem veel gevloekt in wordt of gewoon echt teveel seks of teveel dingen... Dat het te overdreven zeg maar wordt. Dan hoeft het voor mij niet meer.

Kan je daar een voorbeeld van noemen?

Er zijn natuurlijk programma's waarbij je het van tevoren als weet en die je dus niet kijkt.

Welke kijk je dan bijvoorbeeld niet.

Spuiten en slikken bijvoorbeeld. Dan weet je dat is drank, drugs, seks, alles. Dat kijk ik sowieso niet. En... kijken... Nee het is even moeilijk om te zeggen dat was ik aan het kijken en... Ja er was een film dat het te gek wordt en dan denk ik het gaat nergens meer over laat maar zitten. Maar ik kan het zo niet zomaar noemen. Maar het gebeurt weleens.

Hoe sta je in het leven. Wat vind je belangrijk?

Ik vind vrienden heel belangrijk. Ik sta meestal wel positief in het leven zeg maar. Ik geniet er wel van. Het geloof is op zich ook wel belangrijk. Dat is soms wel lastig. Ja vrienden is som soms ook wel lastig daar niet van. Ik vind het soms wel lastig.. Ja het is wel belangrijk maar ik vind het soms wel lastig. En vooral vrienden. Maar ik vind sport ook wel belangrijk op zich. Dat doe ik graag.

Kan je dat lastig zijn van het geloof eens onder woorden proberen te brengen?

Nou ja kijk. Je hebt natuurlijk gewoon je dagelijkse omgeving en het is soms moeilijk om je geloof te uiten of om dingen te doen of niet te doen omdat je gelooft zeg maar. En vooral het uiten van je geloof is denk heel lastig soms. Als je met mensen bent.

Hoe belangrijk vind je ethische zaken als abortus en euthanasie. Ben je daar mee bezig?

Ik ben daar niet zozeer mee bezig want ik denk je kan er niet zoveel aan doen zeg maar. Ik kan het zelf niet steunen maar ik ben er niet direct echt mee bezig ofzo. Het is een beetje een kansloze situatie om je daar druk over te maken.

Zou je, je in een discussie mengen als het gaat over wel of niet?

Ja ligt eraan. Als de ander er open voor staat om gewoon eerlijk te discussiëren. Maar ik denk dat het bij dit soort zaken gaat om je grondprincipes dus wat je gewoon in de basis al geloofd en als dat verschilt kan je het eigenlijk nooit eens worden omdat je altijd zal verschillen van mening. Als je geloofd dan heeft het leven een heel andere waarden voor jou dus dan kan je nooit zeggen euthanasie is slecht want dan kan je dat niet geloven zeg maar. Dus het is een beetje een zinloze discussie maar ik zal daar wel met iemand in gesprek gaan,

maar ik denk dat, dat niet de discussie zou moeten zijn. Die discussie daar kan je het nooit over eens worden.

Hoe belangrijk is het gezin voor jou?

Ja op zich wel belangrijk. Ik zou niet weten wat ik zonder zou moeten maar ja het is wel belangrijk denk ik ja. Ik ben er niet dagelijks mee bezig van o het gezien is zo belangrijk maar...

Als je de berichten van de media volgt. Krijg je dan een goed beeld van de samenleving? Is dat betrouwbaar?

Ik denk dat het een beeld geeft van een groot deel van de samenleving. Maar het generaliseert natuurlijk wel erg. En het laat alleen zien wat mensen willen zien zeg maar. Het laat niet alle kanten zien zeg maar. Voor niet iedereen klopt het zeg maar. Maar ik denk wel dat het laat zien in welke gedachtestromen heel veel mensen zitten. Hoe mensen denken. Anderen zeg maar.

Ben je, je daar bewust van als je naar media kijkt?

Eh.. ja. Je ziet wel van. Ja dit is niet hoe heel veel mensen er over denken maar het is wel hoe de meeste mensen er mee bezig zijn. Hoe ze er over denken dus dan merk ik wel ik heb een andere mening en heel veel mensen om mij heen hebben een andere mening maar dit is wel hoe het bij andere mensen gaat in de samenleving. Maar ben ik er bewust mee bezig.. Meer dat ik het in mijn achterhoofd heb van ja. Ze denken er anders over maar voor de rest niet echt eigenlijk.

Hoe belangrijk is media voor jou?

Ik denk wel belangrijk. Het speelt wel een grote rol in mijn leven denk ik. Omdat ik er gewoon veel mee bezig ben en ik gebruik het veel. Ik vind het ook leuk om het te gebruiken. Dus ik denk dat het wel een grote rol speelt.

Zou je zonder kunnen?

Zonder kunnen ja, zonder willen nee. Op zich kan ik wel zonder want als je het niet hebt kan je zonder zeg maar, maar ik vind het gewoon leuk om te gebruiken. Ik vind het gewoon leuk om op de hoogte te blijven van andere mensen. En het is gewoon handig. Zeker Whatsapp en zo. Met afspreken is het ideaal.

Voel je, je betrokken bij media?

Ja ik voel me wel betrokken. Het zit bij iedereen tegenwoordig in zijn leven gewoon vast. Dus iedereen maakt er gebruik van. Of je gebruikt het om erover te kunnen praten. Of je praat er over met vrienden over een filmpje of je appt over iets wat in de media voorkomt. Ik denk dat het door je hele leven heen zit zeg maar. Zeg maar iets wat bij mensen gewoon erbij is gekomen. De laatste jaren zeg maar wat gewoon standaard is geworden. Dus ik denk dat ik er ook wel veel mee bezig ben maar gewoon omdat het niet anders kan eigenlijk.

Wat denk jij van homoseksualiteit?

Ik denk niet dat het is zoals het bedoeld is zeg maar. Ik heb er altijd problemen mee met mensen die dan heel fel ertegen zijn. Ze vergeten dan soms bijna dat het mensen zijn en dan

heb ik wel zoiets van oké nu ga je heel ver. Maar nee ik denk niet dat het is zoals het bedoeld is.

En hoe sta je er dan tegenover als die mensen een relatie aangaan?

Ik ben het er niet mee eens. Maar je kan er vrij weinig tegen doen. Maar het blijft de keuze van die mensen. Je staat er niet boven zeg maar. Je kan er wat van zeggen. Je kan je mening er over geven maar ik denk dat als je er heel fel tegenin gaat dat, dat alleen maar averechts effect heeft zeg maar. Dat ze dan juist niet meer naar je luisteren.

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ja dat is wel een lastige discussie maar uit alles blijkt dat het beter is om het niet te doen zeg maar. Niet dat het makkelijk is om het niet te doen maar het is wel beter als je het niet doet zeg maar.

En hoe sta je dan tegenover mensen die dat wel doen?

Dat zie ik een beetje als een eigen keuze. Ja als ik hoor van vrienden die een relatie hebben dan heb je het er wel eens over weet je wel. En dan kan je wel je mening erover geven maar wat zij dan uiteindelijk doen. Ik ga ze daarop niet veroordelen ofzo. Het is en blijft hun keuze en hun verantwoordelijkheid. Dus als zij het wel doen moeten ze dat zelf weten en hun verantwoordelijkheid over hebben.

Hoe denk je over de rol van de man en de vrouw?

Ik denk dat ze in principe gelijk zijn. Ik denk wel dat de man en de vrouw anders zijn. Ze zijn in andere dingen goed. Ze kunnen anderen dingen gewoon. Ze hebben gewoon andere. Ze denken anders zeg maar. In dat opzicht kunnen ze andere rollen beter aan. Maar ik denk niet dat de ene minder moet verantwoorden dan de ander ofzo. Dus ze zijn voor mij wel gelijk zeg maar.

Wat vind je van het gebruik van voorbehoedsmiddelen?

Daar ben ik niet zozeer tegen. Ik vind het soms eerder niet verantwoordelijk dat sommige echtparen een kind krijgen in een situatie dan dat ze het niet krijgen zeg maar. En dan is het nog wel een ander iets als je bijvoorbeeld de morning after pil gebruikt. Omdat je dan al een beetje hetzelfde als abortus doet. Maar bij andere niet. In dat opzicht moet je er denk ik wel over nadenken maar ik ben er niet zozeer tegen.

En hoe sta je tegenover abortus en euthanasie dan?

Abortus ben ik wel tegen. Als kijk je naar zo'n kindje. Volgens mij is het 22 weken? Dan is het al bijna helemaal klaar zeg maar dus dan loop je gewoon een baby te vermoorden dus daar ben ik wel tegen. Euthanasie vind ik een lastige maar ik denk niet dat mensen zelf het recht in handen moeten nemen om dood te gaan. Al hoewel ik het bij sommige mensen wel lastig vind want ik snap het ook wel weer als ze pijn hebben of echt niets meer kunnen in het leven. Waarom wil je dan nog doorleven zeg maar. Ik snap wel dat mensen het willen maar ik denk niet dat je dat recht in handen moet nemen zeg maar.

Hoe denk je dat je tot deze opvattingen ben gekomen?

Ik denk gewoon hoe je opgevoed ben zeg maar en hoe... maar ook meningen van anderen. Je hoort hoe mensen denken en hoe ze dingen uit de Bijbel er over opvatten. Ik denk gewoon al je dat allemaal samenvat dat je daar je eigen mening van gaat vormen.

Wie zijn die anderen?

Vrienden, familie. Kennissen. School. Hoe mensen op school er over denken. Dat krijg je natuurlijk ook mee. Hoe vrienden erover denken is natuurlijk ook belangrijk. Met vrienden kan je vaak wat makkelijker discussiëren erover omdat je allebei vrij open erin staat dan met ouderen. Die zijn vaker wat vaster in hun mening. Maar goed ik vooral mijn eigen lijn getrokken daarin. Hoe ik erover denk. Er goed over nadenken en dan uiteindelijk je eigen afweging maken zeg maar.

Denk je dat de media daar ook nog invloed op heeft gehad?

Niet zozeer direct denk ik. Nee ik denk niet dat ze daar heel veel invloed op hebben gehad hoe ik over dingen denk. Het is niet dat als... Nee ik zou niet weten. Ik die onderwerpen niet echt denk ik.

Je kan niet echt een voorbeeld geven van dat heb ik toen gezien wat me wel aan het denken heeft gezet.

Nee misschien over euthanasie over mensen die dan echt meer een leven hadden zeg maar, maar dan zit je er wel over na te denken maar uiteindelijk blijf je dan wel bij je eigen mening. Het zet je wel even scherp zeg maar.

Wat had je dan bijvoorbeeld gezien?

Ik weet niet meer precies maar dat gaat dan over iemand volgens mij was het in het nieuws die dan euthanasie wilde plegen. Dat waren van die zieke jonge kinderen, die heel erg ziek waren en toen ging het erover of kinderen ook euthanasie mogen plegen. En dan zit je wel van ja ik snap dat je eigenlijk niet meer zo door wilt leven want ik zou het zelf ook niet echt... Dat zet je dan wel aan het denken. Het houdt je denk wel scherp door te horen wat andere mensen erover denken. Maar dat helpt je denk ik wel om je mening te vormen. Dat het een beeld van de andere kant geeft zeg maar. Maar of het echt beïnvloed heeft om er anders over te gaan denken. Dat niet denk ik.

Het is hoogstens dat je meer empathie gaat voelen met de mensen die het willen.

Ja je gaat meer denken en minder strak in je eigen mening zitten zeg maar. Je gaat meer om je heen kijken dan.

Zie je dat ook bij andere dingen want je geeft nu het voorbeeld euthanasie.

Misschien hoe je kijkt naar homoseksualiteit. In de media wordt het nogal veel eigenlijk aangeprezen zeg maar. In Amerika heb je dan van die protesten weet je wel dat ze zeggen dat ze naar de hel gaan en dan zit je wel dit kan echt niet weet je wel. Het zijn wel gewoon mensen weet je wel. En ja dat.

Komt dat dan door persoonlijke verhalen die je ziet?

Ja ook wel. Ik denk dat persoonlijke verhalen je altijd meer raken omdat ze echter zijn. Meer dan dat je in het nieuws hoort van dit en dit is er gebeurd. Als iemand gewoon zijn eigen

verhaal verteld dan wordt je wel meer geraakt dan dat je iemand anders er over hoort zeg maar.

Vb: Homo's die uit de kast komen bij RTL Late Night

Wat vind je van deze video?

Dan kan je wel zien hoe de media in het algemeen er nu naar kijkt zeg maar. Dit is dan wel weer een beetje extra zeg maar. En ik vind het een beetje overdreven weet je wel. Het is wel gewoon hoe de samenleving er naar kijkt. Er wordt wel heel veel focus op gelegd op zo'n moment.

Wat is jouw gevoel erbij?

Ik vind het altijd een beetje overdreven. Doe maar gewoon lekker normaal weet je wel. Ik bedoel je hoeft er niets tegen te hebben maar je hoeft het ook niet te promoten helemaal zo. Ik heb zoiets van doe maar lekker normaal.

En krijg je hierdoor eerder een positief of een negatief beeld van?

Als je dit zo ziet eerder een negatief beeld maar je ziet wel het zijn gewoon mensen en hier wordt het echt aangeprezen maar je hebt ook programma's waar het gaat over de struggle die mensen ermee hebben gehad en dan krijg je wel weer een wat positiever beeld in de zin van je gaat wel zien hoe moeilijk mensen het er mee hebben en hier heb je dat niet dus ik zou hier eerder een negatief beeld van krijgen.

Bij een persoonlijk verhaal had het een ander effect gehad.

Ja dan had het een ander effect gehad. Dan had ik wel meer iets gehad van het is moeilijk voor die persoon weet je wel. Maar in dit geval is het eerder iets aanprijzen weet je wel. Dus nee ik heb hier niet zoveel mee.

Vb: Video van jongen die bij villa achterwerk verteld over de euthanasie van zijn opa

Wat vind je van deze video?

Dit is al wat meer.. Het geeft wat meer begrip. Meer een genuanceerd beeld over euthanasie. En dit laat je ook wel begrijpen waarom mensen euthanasie plegen zeg maar. Maar ja dat maakt het wel lastig. Ik kan het wel begrijpen dat mensen zoiets hebben van ja ik kan nu echt niet meer en ik wil er gewoon van af zijn zeg maar. Ik heb alleen maar pijn en ik... En dat is begrijpelijk.

En komt dat door wat je gezien en gehoord hebt?

Ja dat beeld dat ik snap dat mensen dat graag willen dat heb ik al wel langer. Je ziet dat dan wel vaker. Je hoort dat wel vaker om je heen. Maar dit zet je er wel weer even bij stil. Als je dit zou tegenkomen en je zou dit kijken. Dan zou je dat wel wat meer gaan begrijpen zeg maar.

Denk je dan dat dit soort verhalen die je ziet invloed op je hebben?

Ja in zekere zin wel omdat je gaat er wel wat meer over nadenken omdat je.. je gaat meer genuanceerd nadenken over dingen. En dat is soms ook wel weer goed. Het heeft er denk wel weer invloed op hoe je, je mening vormt of hoe je, je mening uit in ieder geval. Je kan er

natuurlijk heel fel tegen zijn maar als je dan zo'n verhaal ziet. Ik denk dat je altijd wel voorzichtig moet zijn met het uiten van je mening.

Maar heeft het in die zin ook invloed op je mening?

Nee ik heb nog steeds wel dezelfde mening erover. Maar ik denk dat ik er wel met wat meer begrip naar kijk.

Vat ik het dan goed samen als ik zeg je mening wordt genuanceerder?

Dat denk ik wel ja.

Dus je blijft bij de mening die je van huis uit hebt meegekregen. Maar je wordt genuanceerder in je uiting?

Ja ik denk het wel ja.

Respondent 9

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Man
Klas:	HAVO 4
Kerklidmaatschap:	PKN (Gereformeerde Bond)
Woonplaats:	Waddinxveen
Datum interview:	7 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Ja, best wel belangrijk.

Kun je uitleggen wat er belangrijk is?

Ik ga iedere week naar de kerk en ja het speelt gewoon een rol omdat je op een christelijke school zit, je gaat naar catechisatie, je bidt iedere dag, je bidt voor het eten en al die dingen spelen wel een rol in je leven.

En kan je ook zeggen dat het invloed heeft op beslissingen die je neemt?

Ja zeker, als je het moeilijk hebt kun je altijd aan God vragen en dat helpt denk ik ook wel bij je beslissingen.

Kan je dan bijvoorbeeld een beslissing noemen waarbij je door het geloof een beslissing hebt genomen?

Niet ergens dat ik om ging bidden maar wel van die beslissingen als je bijvoorbeeld naar een festival wil, dat je daar gewoon niet gaat en omdat je ouders gewoon zeggen dat past niet bij wat wij geloven.

Dat zijn wel dingen die door het geloof anders gaan.

En hoe belangrijk is dan het geloof in je ouders, wat is dan de doorslag?

Je vraagt wel toestemming aan je ouders, en aangezien zij hetzelfde geloven als ik en zij ook gewoon zeggen van als dat niet bij het geloof past dan ga ik dat niet doen.

Dat neem je dus wel aan?

ja

In de gereformeerde gezindte spreekt het ook nog wel eens over een lichtere of een zwaardere kant, waar zij jij jezelf neerzetten?

Eh, de lichtere kant

Van welke media maak je allemaal gebruik?

Krant (het RD) instagram, snapchatt en dat was het wel

Gebruik je wel eens youtube, facebook?

Ja, ik kijk wel eens filmpjes op youtube inderdaad
Facebook niet.

Als je youtube kijkt, wat kijk je dan?

Meestal video's van roadtrips ofzo, of van vakantie en soms een uitlegfilmpje.
Meer informatief dan vermaak denk ik.

Is het vaak dat je op youtube zit?

Nee, het valt wel mee.

En wat is het valt wel mee?

Ik kijk denk ik 2 filmpjes op een dag ofzo

En snapchatt en instagram, hoe vaak is dat?

Instagram kijk ik ook 2 keer op een dag ofzo
En snapchatt 5 keer ofzo

Kijk je ook wel eens tv uitzendingen van npo of rtl?

Ja, het journaal ongeveer iedere dag wel en ja netflix

Wat kijk je op netflix?

Ik kijk gewoon series en dan pak ik iedere avond een serie erbij. Dat is denk ik wel geregeld iedere avond.

En dan 1 aflevering of meer?

Meestal 1

En kan je een voorbeeld noemen van een serie die je kijkt?

White color, Thirty hundred, House of garts
Allemaal zulk soort

Ik ken ze wel, en waarom kijk je juist deze media, heb je daar een rede voor? Wat is bijvoorbeeld de rede dat je bepaalde media kiest.

Ja toch ook wel omdat iedereen doet. Je gaat niet op social media staan als iedereen iets gaat gebruiken, dan ga jij het ook gebruiken. En om nu bijvoorbeeld nog hyves te gaan gebruiken heeft geen zin, want daar zie je niemand op. Dus dat is denk ik wel de grootste reden.

En heb je dat ook bij bepaalde uitzendingen dat je dat dan hebt, dat je dus iets kijkt wat veel anderen ook kijken?

Ja, meestal wel het overleggen, ik ben zelf niet zo goed in een nieuwe serie zoeken, dus dan vraag ik beetje rond wat kijken jullie

Dus je omgeving bepaalt wel een groot deel van wat je kijkt?

Ja zeker, ik denk meer nog dan je zelf door hebt.

Je familie, hebben die ook invloed op wat je kijkt?

Ja, ik kijk meestal met mijn vader dus een gedeelte wel ja

In de media komt het vaak in beeld he, van hoe de samenleving in elkaar steekt en wat een beetje normaal is. Welk beeld schetst de media als ze het hebben over de rol man en vrouw?

Ja het is meestal een beetje vooral op instagram onrealistisch aangezien ze toch meestal wel het mooiste van zichzelf willen laten zien aan iedereen dat is tegenwoordig een beetje normaal. Tuurlijk je laat alle mooie kanten zien en ook van het leven vaak en dat is niet altijd zo inderdaad. Het wordt wel steeds onrealistischer denk ik ja. En dat valt dan met snapchatt nog wel mee. Maar in het dagelijks leven enzo. Maar bij instagram is dat denk ik wel het meest onrealistisch.

En als media het heeft over bijvoorbeeld homoseksualiteit wat denk je dan dat de opvatting is die een beetje in de media naar voren komt?

Tegenwoordig in de media denk ik dat het grootste gedeelte wel voor is en daar geen probleem tegen heeft.

Dat is wel de opvatting die je over het algemeen

Ja en dat ze gewoon bijna homo's meer beschermt dan de christelijkheid

En als ze het hebben over abortus of euthanasie, wat denk je dat dan de gangbare mening is die via de media naar voren komt?

Dat moet je gewoon accepteren vinden ze en dat het gewoon je eigen keuze is en dat, ja, dat mag je zelf weten.

Zie je op de media ook wel eens tegengeluiden?

Nee, valt wel mee, niet vaak

Nee, het is voornamelijk dat het geaccepteerd is.

Ja

Wat zou voor jou de reden kunnen zijn om te stoppen van het kijken van een serie of een tv programma, wat zou voor jou echt een brug te ver zijn zeg maar dat je zegt nee dit hoef ik niet te zien.

Als er heel veel in wordt gevloekt, dan zet ik hem meteen uit

Kan je een voorbeeld noemen dat je het een keer hebt gehad?

Ja, bij mijn ouders vooral, denk vooral ook op tv dan op netflix nog best netjes aangezien je gewoon zegt van hoppa andere serie aanzetten en het is klaar, maar al kijk je tv, en je gaat dan een film kijken en er wordt in gevloekt, ja dan moet je in de gids gaan kijken of er ook nog iets anders is. Dus dan zet je hem denk ik wel minder snel uit. Dus nu is het gewoon je kijkt 2 minuutjes en toen werd er bijvoorbeeld het zijn vaak wel wat ruige films inderdaad en er wordt dan in gevloekt, dan zet je een andere op. Dus dat is eigenlijk wel mooi ja.

Dus dat is wel het verschil wat je ziet tussen internet en tv, je kan veel makkelijker switchen als je denkt hier heb ik even geen zin in.

Ja

Hoe sta je in het leven, wat is voor jou belangrijk?

Ja, wat eh hoe bedoe je dat helemaal?

Wat zijn bijvoorbeeld dingen die je echt niet zou kunnen missen?

Familie en vrienden zijn wel heel belangrijk, dat je gewoon leuke dingen kan doen. En ja leuke activiteiten doen enzo, dat vind ik wel belangrijk.

En het geloof, zou die ook ergens in het rijtje staan?

Ja hoor.

En waar dan ongeveer, zou die boven of..

Denk op dit moment dat het bij mij, de gezelligheid met vrienden enzo gaat samen met de kerk, met vrienden activiteiten doen in de kerk. Dat hangt wel een beetje samen.

Dus het loopt ook een beetje in elkaar over?

Ja

Hoe belangrijk zijn ethische zaken voor jou? Bijvoorbeeld abortus, euthanasie, denk je daar over na?

Nee, denk dat dat later nog wel komt aangezien, tenminste het is wel dat ik het hoor inderdaad maar het is niet dat ik daar over nadenk. Euthanasie wel meer dan abortus nog. Gewoon wat ik daar van vind en met maatschappijleer erover als een discussie op tafel maar voor de rest niet echt.

Dus het is dat je er actief mee bezig bent

Nee

Maar in je omgeving komt het wel eens voorbij?

Ja.

Denk je dat als je de media bekijkt, geeft dat dan een goed beeld van de samenleving. Als jij veel naar media kijkt weet je dan ook wat er speelt en is het betrouwbaar?

Ja, het ligt er een beetje aan, tenminste ik zit dan niet op facebook maar bijvoorbeeld op instagram al volg ik dan het nieuwsdingen, die geloof ik wel. Maar je hebt ook zat onzin inderdaad. Maar net als dat je bij een krant een bron hebt dan zie je wie het heeft gepost en als je daar kijkt dan weet je wel meteen of het niet waar is of wel.

Wat zijn dan betrouwbare bronnen?

Ik heb bijvoorbeeld als betrouwbare bron de nos, de telegraaf, allemaal zulk soort dingen die geloof ik dan nog wel. Maar al zet iemand met de naam 1236 ik ben Julian weet je wel dan geloof ik het net wat minder inderdaad.

Maar als je dus gewoon de traditionele media voorbijkomt op instagram dan heb je ook wel het idee dat als je dat leest dat het klopt

Ja dat wel.

media belangrijk vind jij, dat deze er zijn?

Ja ik vind het wel belangrijk. Via de media krijg je ook heel veel nieuws dat je binnenkrijgt en als je dat vergelijkt met 40 jaar geleden. We weten nu zoveel wat er om ons heen gebeurt. Dat vind ik eigenlijk best belangrijk.
Dat je dan een beetje een beeld hebt van de rest van de wereld hoe het er daar aan toe gaat.

Waarom is het belangrijk dat we dat weten?

Nou we hebben bijvoorbeeld vroeger wisten ze niet in welke delen bijvoorbeeld dat er heel veel armoede is enzo en daardoor zijn er nu zoveel meer organisaties daar wel omgeven. En dat is toch wel goed om voor je naasten te zorgen.

Dus jij ziet het als positief dat we nu veel meer weten?

Ja, en dan kun je ook problemen oplossen.

Voel je je betrokken bij media, praat je er veel over, kijk je vaak?

Nee niet heel erg, ja ik praat er wel eens over iets dat is gebeurt of wat er op de media staat maar niet heel erg.

Het is niet zo snel dat als je bijvoorbeeld een serie hebt gekeken dat je daar nog over doorpraat.

Nee niet echt

Ik wil een aantal ethische zaken langs lopen en dan wil ik graag wat jou opvatting is en wat je daarvan denkt.

Hoe denk jij over homoseksualiteit?

Ik denk dat homoseksualiteit fout is en ik vind de homo's op zich dat vind ik niet heel erg maar is beetje hetzelfde als wat wij in onze kerk hebben dat wij zover het niet praktiseren is het niet zo erg alleen daarna al ga je wel praktiseren dan vinden wij het niet goed.

Dus vat ik het zo goed samen dat homoseksualiteit dan het is prima om hier te zijn, dan accepteren we je ook maar als je echt een relatie aangaat dan gaat het te ver

Ja

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Ik zelf vind het als je seks hebt dan ben je eigenlijk al getrouwd voor God. Dus eigenlijk moet je het dus niet voor het huwelijk doen. Maar iedereen, hier in de wereld gebeurt zoveel, ik denk dat een groter percentage het wel heeft gedaan voor het huwelijk dan niet. Maar ja in onze christelijke kring is het inderdaad gewoon na het huwelijk pas. En daar ben ik het mee eens.

Dus dat is ook wel jou visie op hoe het 'moet'?

Ja.

En hoe denk je over de rol tussen man en vrouw, zit daar nog verschil in?

Nee, ik vind dat man en vrouw gewoon gelijk zijn. En ze hebben wel verschillende taken maar dat zegt niet meteen dat ze niet meer gelijk zijn. Dat de vrouw meer voor de kinderen zorgen en de man werkt. Ja dat is gewoon zo. Maar ik vind niet dat dat uitmaakt in de rol

Dus ze staan wel op gelijke hoogte?

Ja

Hoe denk je over abortus, euthanasie?

Abortus vind ik zelf gewoon dat je een kind dood, en dat vind ik slecht.

Dus je zet het eigenlijk gelijk op moord?

Ja, ik vind eigenlijk dat ze dat gewoon moeten afschaffen dat dat mag. Al kijk je ook naar andere landen. Het is echt heel apart dat het bij ons mag. Wij zijn één van de eerste waar het mocht. Ik vind wel dat we daarin een beetje zijn doorgeslagen. Het is gewoon normaal maar ik vind het niet normaal.

En euthanasie?

Ik vind euthanasie, hoe heette die, je hebt 2 verschillende. Je hebt een actieve vorm en een inactieve vorm. De ene is dat als je heel ziek bent en ze trekken vervolgens de stekkers eruit dat vind ik nog wel kunnen maar het is ook niet het normaalste want je beslist niet over je eigen leven maar in zulke gevallen snap ik het nog omdat je dan minder pijn lijdt. Maar ik vind het normaal dat als je psychisch niet of omdat je gewoon niet meer wilt leven dat ze dat niet moeten doorvoeren, want dan gaat het telkens als een hellend vlak naar beneden.

En als je bijvoorbeeld een spuitje bij als iemand die heel ziek is? Dus niet de stekker eruit maar echt actief een spuit?

Als iemand echt heel ziek is, heb ik daar niks op tegen.

We hebben er nu een aantal gehad he, hoe je erover denkt, hoe denk je dat je tot die opvattingen komt, wat heeft daar invloed op?

Ja sowieso het christelijk geloof en het bepaald ook enorm in welke omgeving ik leef en mijn ouders en familie erover denken. Dat maakt het toch wel een beetje je eigen mening.

En wat je er zelf van vindt hangt daar ook wel een beetje vanaf.

Maar ik denk dat bij mij wel heel veel is waar ik woon, naar welke kerk ik ga.

Heb jij vooral je mening gebaseerd op wat er in de kerk ook gezegd wordt?

Nee niet helemaal, maar wel een beetje

Hebben bijvoorbeeld vrienden ook invloed op hoe je erover denkt?

Nee nog niet echt, die denken er nog niet over na.

Dus het is voornamelijk, als ik het goed samenvat, dat ouder en kerk je daarbij te helpen om tot een eigen mening te komen.

Ja, als iets bijvoorbeeld over euthanasie ofzo wel goed vindt, dan heb ik weer een discussie aan tafel met mijn vader dat ik het fout heb weet je wel. Zo wordt mijn mening wel geslagen.

En heeft de media ook nog invloed op je mening?

Bij mij denk ik niet, maar ik denk wel dat het wel enorm veel invloed heeft of andere mensen. Ik bedoel als jij iedere dag iets leest over euthanasie en je leest bijvoorbeeld zo'n

goeie gedachte verhaal van iemand die dan euthanasie heeft gepleegd en die daar heel blij mee is daarvoor, ik denk dat daar je mening wel in kan veranderen.

En bij jou niet?

Nee

Waarom niet?

Ik heb gewoon jezelf vermoord en als je gewoon tegen je zelf ben dan zit je gewoon fout, dan kan je niet meer echt je gedachten gaan veranderen. Maar dan zou ik zeggen van nou ja ik vind het niet heel erg maar ik vind het eigenlijk ook niet kunnen dan zit je beetje in het midden, dan wordt je denk ik sneller beïnvloed door media.

Maar jij zegt, ik had eigenlijk al een sterke mening voordat ik ermee in aanraking kwam en daardoor is hij dus niet veranderd.

Ja inderdaad.

Vb. video over homoseksualiteit

Wat vind je van deze video?

Ja het is wel een beetje, dit vind ik op zich, hier ben ik het wel mee eens. Want hier gaat het er echt puur over dat je zegt dat je anders geaard bent. En dat is volgens mij ook voor sommige christenen ook heel moeilijk, tenminste als je in een hele zware kerk zit, dan wordt je echt bijna verworpen al ben je anders geaard.

Dus wat dat betreft vind jij het positief dat er in zo'n programma aandacht aan wordt besteedt dat mensen eh..

Ja, dat vind ik helemaal niks ergs. En zolang, maar ja het andere verhaal is dat die heeft bijvoorbeeld ook gewoon een relatie en die andere kerel ook en daar ben ik dan weer op tegen.

En als je dit dan ziet in zo'n uitzending, wat voor gevoel krijg je er dan bij?

Niet echt een speciaal gevoel zeg maar. Je kijkt het en het is wel leuk

Denk je dat zo'n programma jou ook een bepaalde richting op kan sturen?

Merk je bij jezelf dat je daar dan wel over nadenkt, misschien wel onbewust?

Misschien een beetje omdat ik dacht bij deze zag je niet aan hun uiterlijk dat ze homo waren. Dan denk ik bij mezelf ja oke het zijn toch hele soort andere mensen. Dus het geeft wel een iets ander beeld maar niet heel schokkend.

Het is niet zo doordat je dit ziet je in 1 keer anders over homoseksualiteit gaat denken

Nee

Kan je misschien stellen dat je je eigen beeld bevestigt in wat je ziet?

Ja hoor dat denk ik wel

En denk je dat dat eigenlijk altijd zo is als je zulk soort dingen ziet?

Vaak wel ja

Vb. video over euthanasie

Wat vind je van deze video?

Ja, hier ben ik het wel mee eens want na 2 of 3 jaar maar ja daarvoor zei die dan wel weer dat hij heel veel goede herinneringen had en dat hij wel een goede band met die opa had. En op het einde kon hij niet eens meer met hem praten en hij leed alleen maar pijn, ik weet niet of het dan fout is om euthanasie te plegen.

Welk gevoel krijg je dan als je naar deze video krijgt?

Wat doet het met je?

Zulk soort dingen denk ik wel, ja dit is wel de rede waarom ik euthanasie dat als je heel ziek bent het toch kan goedkeuren. En wat hij al zei na een jaar dat hij helemaal niks meer kon, heel moe was en niet eens meer kon praten ja allemaal zulk soort dingen. Dan denk ik van ja dan kun je hem wel ondersteunen aan zo'n hartapparaat en zulk soort dingen maar ja wat is t verschil.

En die mening, is die anders dan veel mensen in jouw omgeving?

Nee dat denk ik niet. Ik denk wel dat sommige mensen gewoon zeggen dat het wel kan. Maar dat er heel veel christenen zijn die bij mij in de kerk zitten die in zo'n situatie ook zoiets zouden kunnen doen.

Bij je ouders?

Mijn ouders vinden het ook fout tot zoiets als in het filmpje, denk dat ik daar nog iets milder over denk dan zij

En zo'n video he, beïnvloed dat nog jouw mening

Zulk soort dingen, verhalen denk ik wel van ja ik heb zoiets niet meegemaakt, dus dan kan ik wel een beetje leuk gaan oordelen maar ja ik heb geen opa gehad die, en ik ben niet ziek geweest.

Zijn dat dan ook persoonlijke verhalen die je beïnvloeden?

Kan je stellen dat een persoonlijk verhaal je sneller beïnvloed dan je net in dat andere filmpje dat was natuurlijk een zo'n item, zet dit je dan meer aan het denken?

Iets meer emotie enzo, en ook wel iets realistischer

Respondent 10

Gegevens

Leeftijd:	16 jaar
Geslacht:	Vrouw
Klas:	VWO 4
Kerklidmaatschap:	De Gereformeerde Gemeenten
Woonplaats:	Bodegraven
Datum interview:	7 juni 2017

Hoe belangrijk is het geloof voor jou?

Het geloof dat is voor mij vrij belangrijk

Waarom is dat?

Omdat, ja ik voel wel dat het echt waar is en ik lees elke dag gewoon uit de Bijbel. Ja, ik voel het zeg maar wel.

Ga je elke zondag naar de kerk

Ja,

Ga je dan 1 of 2 keer?

Meestal 1 keer, ligt eraan of m'n moeder moet werken, ze werkt in de verpleging zeg maar dus.

Is het ook zo belangrijk dat het invloed heeft op beslissingen die je neemt?

Ja, wel op de meeste beslissingen ja

Kun je daar een voorbeeld van geven?

Of je naar bepaalde feestje gaat of niet

Wat voor feestje zou je dan bijvoorbeeld niet doen?

Feestjes waar heel veel alcohol is, of waar rare muziek gedraaid wordt om het zo maar te zeggen

En dan vanwege je geloof blijf je daar weg?

Ja, zelf hou ik er al helemaal niet van dus dat scheelt al.

Binnen de gereformeerde gezindte spreken ze wel eens van een wat lichtere en een wat zwaardere kant, waar zou jij jezelf neerzetten?

Ik denk aan de iets lichtere kant

Van welke media maak je allemaal gebruik?

ff kijken hoor, van whats app maak ik veel gebruik, van youtube ook, en ook van instagram. Een beetje die 3.

Is dat dan dagelijks?

Ja

En als je op youtube zit, wat voor filmpjes kijk je dan?

Video's over.... Lezen

Kijk je ook weleens dingen omdat je vrienden of familie zeggen dat je dat moet bekijken?

Heel soms, niet heel vaak

Meestal is het dat je zelf actief op zoek bent naar iets.

Ja

Kijk je ook wel eens programma's van npo of rtl?

Af en toe

En wat kijk je dan bijvoorbeeld?

Verschilt eigenlijk een beetje niet echt een bepaald iets. Nu is er een beetje hollands got talent dat ik een klein beetje volg maar verder niet echt iets.

Hoe vaak kijk je dan ongeveer een programma?

Echt maar 1 of 2 keer in de week, niet heel vaak.

En netflix?

Netflix? Ja mijn moeder heeft het wel maar zelf doe ik er eigenlijk niks mee

Dus het is niet zo dat je actief een serie volgt

Nee

Als je naar media kijkt, schetst het best wel een beeld van de samenleving, wat de normale visie zou zijn of de algemene visie. Wat denk je dan wat voor visie ze geven bijvoorbeeld bij de rol tussen man en vrouw?

Rol van man en vrouw dat die zeg maar worden gerespecteerd door de verschillen daartussen maar dat ze wel gelijk zijn. Er worden niet heel veel grappen mee gemaakt ofzo.

Het is niet zo dat er een bepaald stereotype neer wordt gezet

Nee

Welke visie zetten ze neer als het gaat over homoseksualiteit?

Ja dat niet meer dat ze daar vaak over praten maar wel dat ze het respecteren.

Dus het is niet dat je vaak dingen tegenkomt over homoseksualiteit

Nee dat zeker niet

Maar je hebt wel het idee dat het over het algemeen gezien als geaccepteerd wordt beschouwd?

Ja dat denk ik wel

Ook als ze een relatie met elkaar aangaan?

Ja

Als je kijkt hoe er over abortus en euthanasie wordt gesproken in de media wat denk je dan dat het algemene beeld is wat wordt geschetst?

Ik denk dat er duidelijk wel echt 2 kanten zijn. Er zijn heel veel mensen die er tegen zijn maar ook veel die er voor zijn. Ja, het is nog steeds een strijd.

Dus je hebt niet het idee dat in de media die jij bekijkt niet een eenduidige lijn is

Nee

Wat zou voor jou de reden zijn om te stoppen met een programma kijken of serie, waarvan je denkt dit is een brug te ver dit wil ik niet zien?

Als er bepaalde onderwerpen heel erg duidelijk, als eh er heel erg veel grappen over gemaakt worden, er wordt heel erg in gevloekt ofzo, dan zit ik al wel van nou, dat hoeft ik niet perse verder te kijken.

Wat zijn dan onderwerpen waar je liever geen grappen over ziet of hoort?

Bijvoorbeeld over het geloof, over seksualiteit, zoiets dergelijks.

En dan zet je het uit?

Ja

Zou je dan stoppen met de aflevering of zou je bijvoorbeeld ook zo'n heel programma of serie helemaal niet meer kijken.

Ik denk dat ik dan de hele serie, want ja als het in 1 programma zo is, dan is het waarschijnlijk in andere programma's ook gewoon zo.

Je zou het niet meer opzoeken

Nee.

Heeft je geloof daar invloed op dat je dat niet meer wilt zien?

Ja zeker, als er bijvoorbeeld grappen over ja, het geloof gemaakt worden, ja dan wordt het wel gevoelig geraakt natuurlijk.

Dan wordt het persoonlijk?

Ja.

Hoe sta je in het leven, wat vind je belangrijk?

Wat vind ik belangrijk..

Familie en vrienden vind ik gewoon belangrijk en zelf heb ik hobby's zoals gamen en tekenen dus dat doe ik ook heel vaak. En ja natuurlijk het geloof speelt ook gewoon een belangrijke rol.

Dus als je een beetje jouw belangrijke dingen op zou noemen, zou je op deze uitkomen?

Ja

En als we het hebben over ethische zaken als abortus, euthanasie, is dat dan iets waar je mee bezig bent, vind je dat belangrijk?

Ik denk er af en toe wel eens over na, maar verder heb ik daar niet echt iets belangrijks mee.

Het is niet zo dat je actief een bepaalde mening probeert te vormen?

Nee,

En als er dan bijvoorbeeld een discussie is over wel of niet, zou je daar dan aan deelnemen?

Ik zou er wel aan deel willen nemen maar ik zou niet zoiets hebben van ja ik vind dit en het moet zo.

Het is dus niet zo dat je een hele sterke mening hebt?

Nee dat denk ik niet

Als je nou naar de media kijkt, krijg je dan een goed beeld van de samenleving, denk je dat ze een eerlijk beeld geven?

Ik denk wel dat ze ja een eerlijk beeld ja, het is tegenwoordig heel erg open allemaal. Er worden heel veel grappen gemaakt, over alles wordt wel een slechte kant laten zien zeg maar. Dus het is heel erg open.

Wat bedoel je daar precies mee?

Dat het vroeger nog zo was je over sommige dingen niks kon zeggen en al helemaal geen grappen over kon maken maar dat het nu veel losser is geworden, alles mag zeg maar.

Vind je dat iets goeds of juist niet?

Eigenlijk niet echt, ik bedoel er kunnen natuurlijk wel goede dingen van komen maar het zijn vooral slechte dingen. Mensen gaan dan hun meningen vormen en dan

Dus jij vindt dat in de media er vooral een boodschap voorbijkomt die niet strookt met de christelijke boodschap.

Ja,

Dat is wel het gevoel wat jij hebt als je naar de media kijkt

Ja

Zijn media belangrijk voor jou?

Wel aardig ja, ik zet elke dag wel aardig lang op m'n telefoon, kijk aardig wat youtube filmpjes of is speel er een spelletje op.

Zou je ook echt niet meer zonder kunnen?

Ik ben wel eens mijn mobiel kwijtgeraakt, dus in principe kan ik wel zonder maar je merkt wel dat er toch sommige dingen best lastig worden, als je bijvoorbeeld wat aan een vriend of vriendin wil sturen, ja dan gaat het wel lastig. Dus het is wel lastig maar ik kan wel zonder.

Voel je je betrokken bij media, praat je erover met vrienden als je iets gezien hebt?

Ligt er wel aan met welke vrienden, maar als vrienden het ook kijken, dan praat ik er wel sneller over dan met mensen die het niet gezien hebben.

Kan je voorbeelden geven van dingen die jij en je vrienden kijken?

Bepaalde game places die we spelen, muziek, video's of zoiets.

Ik wil graag een aantal ethische kwesties voorleggen, en dan wil ik graag weten wat jij er van vindt en wat je opvatting daar over is

Hoe denk je over homoseksualiteit?

ik vind niet dat het de schuld van hun is dat ze zo geaard zijn, maar ik vind wel dat ze niet zomaar vrij horen te uiten

Dus wat vind je van 2 mannen die een relatie aangaan?

Zelf vind ik dat gewoon niks

Kun je dan stellen dat het afkeurt?

Ja, het is niet dat ik ze er de schuld van geef, maar ik vind niet dat ze dat horen te doen.

In principe zeg je van, ik accepteer ze, ze zijn zo, daar kunnen ze niks aan doen maar het praktiseren dat keur je af?

Ja

Hoe denk je over seks voor het huwelijk?

Dat keur ik ook af, dat hoort gewoon voor na het huwelijk

En wat is daar de reden van?

Sowieso, dat staat gewoon in de bijbel, en het geeft ook gewoon veel minder problemen.

Wat voor problemen zou het bijvoorbeeld geven als je het wel doet?

Nou ja, ik heb heel veel verhalen gehoord dat het dan toch misgaat, of de vrouw die wordt dan zwanger en dan loopt het helemaal mis.

Zijn dat dan verhalen uit je omgeving, of verhalen die je hebt gelezen?

Verhalen die ik in mijn omgeving hoor enzo

Hoe denk je over de rol tussen man en vrouw?

Ik vind dat die gewoon in principe dat hun dat zelf onderling dat als de vrouw bijvoorbeeld werkt en de vrouw zit thuis, als hun dat zeg maar gewoon goed vinden dan, ja ik vind niet dat er perse een stereotype zijn van man en vrouw.

Je zegt niet de vrouw hoort thuis, de man aan het werk

Nee precies

Mensen moeten dus zelf uit zoeken wat ze fijn vinden en wat werkt

Ja

Hoe denk je over abortus of euthanasie, heb je daar een mening over gevormd?

Ik vind het zelf nog wel vrij lastig want ik bedoel als je nog jong bent en je wordt verkracht of iets dergelijks, dan zit je er wel mee terwijl je het niet wil, dus ik denk dat het wel heel erg

ligt aan de situatie waarin je zit. Want als het bijvoorbeeld onnodig is, omdat je het puur lastig vindt of zo, dan sta ik er wel anders tegenover dan dat iemand bijvoorbeeld verkracht is. Ik vind het zelf nog heel erg lastig.

Kun je stellen dat je je mening nog aan het vormen bent?

Ja ja, nogal

En hoe is dat bij euthanasie?

Dat keur ik dan wel wat sneller af, dat is gewoon niet waar God het voor bedoelt heeft denk ik.

Hoe denk je dat je tot al deze opvattingen gekomen bent?

Door de Bijbel, kerkdiensten en ik hoor het in mijn omgeving en ik lees er verhalen over. Daardoor vorm je dan toch een mening.

Denk je dat bijvoorbeeld school en vrienden daar ook een invloed op hebben?

Dat denk ik wel ja, want ja die geven ook af en toe een mening en dan ga je het vergelijken en dan vorm je van daar uit denk ik ook een mening.

Denk je dat media daar ook nog een invloed op heeft?

Dat denk ik niet perse, op mij dan, ik kijk natuurlijk een bepaald soort video's en die gaan daar natuurlijk niet over.

En zou je als de onderwerpen wel vaak voorbij zouden komen, denk je dat je daar dan wel gevoelig voor bent?

Ja, ik denk dat je dan wel sneller een mening vormt, want dat ga je er ook gewoon zelf over nadenken.

Voorbeeldvideo 1

Wat vind je van deze video?

Het is eigenlijk typisch hoe het nu is in Nederland, hoe het nu geaccepteerd wordt. En ik vind het helemaal niks, maar ik denk wel dat het typisch onze samenleving is.

En kom je vaak dit soort dingen tegen, en vooral zulk soort video's?

Ja, niet op youtube maar wel op tv, dan komen deze onderwerpen weleens voorbij ja.

Wat voor gevoel krijg je daarbij?

Ik voel me dan nooit heel erg op mijn gemak, ik moet er nooit zo heel veel van hebben

En zorgt het er dan voor dat het jou een positief beeld geeft van homo's of juist een negatieve.

Ik denk dat als je er nog geen mening over gevormd hebt dat je daar dan wel door beïnvloed wordt. Kijk zelf moet ik er nog helemaal niks van hebben omdat ik er gewoon tegen ben. Maar ik denk dat als je nog niet echt een mening hebt en je zit gewoon voor de tv dit te kijken dan denk je wel makkelijker van oh ja, voor hun is het natuurlijk heel lastig om uit de kast te komen en dergelijke.

Voordat je echt beelden zag, je had al een mening vanuit je omgeving, wordt je mening dan juist sterker als je dit ziet?

Ja, niet direct eigenlijk, ik had er zelf al een mening over en ik zie dit soort dingen vaker

Het is dus vooral een gevoel van ongemakkelijkheid?

Ja

Dus jij denkt dat deze video's jou niet beïnvloeden in hoe jij over dit onderwerp denkt

Nee

Voorbeeldvideo 2

Wat vind je van deze video?

Ja, wat moet ik er over zeggen, ik heb wel vaker zulk soort video's gezien. Bij godsdienst hebben we er ook weleens 1 gekeken. En ik snap altijd wel van die persoon die dat verhaal hebben en hun leven niet meer zien zitten, ik snap wel dat ze het dan soms willen maar zelf keur ik het nog wel steeds af omdat ik weet dat het zo niet bedoeld is door God. Ik krijg er wel altijd een gevoel voor, maar het is niet dat ik van mening verander.

Kan je dat gevoel omschrijven wat zo'n video jou geeft?

Je krijgt, er wordt zo'n verhaal verteld, en dan ga je nadenken wat jij in die situatie had gedaan zeg maar.

Denk je dat dit in je mening meegenomen wordt zo'n verhaal?

Ja uiteindelijk blijf ik wel gewoon hetzelfde denken, het is misschien wel zielig maar het is niet hoe het hoort. Ja en dat verandert niet. Dat is gewoon zo.

Zou je er wel nu genuanceerder over gaan denken?

Dat denk ik nog niet heel snel

Dus jij hebt je mening en die video verandert dat niet

Nee

Denk je dat zo'n persoonlijk verhaal meer met je doet dan wat je net zag (die andere video)?

Dat denk ik wel omdat het is meer het gevoel van moeite oproept

Dus je leeft meer mee

Ja, omdat je dan voelt hoe lastig het voor de persoon is, dat hoorde je in de vorige video niet

Dus het 1 is meer een jolig itempje die je dan kijkt, en hier ga je meer meeleven.

Ja.